

MOTTO:

Toată lumea vede violența râului în inundații, dar nimeni nu vede violența barajului care îl constrânge.

Bertolt Brecht (1898-1956, dramaturg, poet expresionist și regizor german)

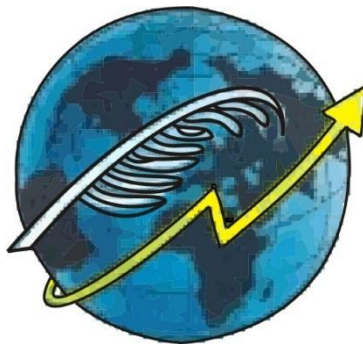
Nu poate fi libertate pentru o comunitate care nu posedă mijloacele prin care să descopere minciunile. (There can be no liberty for a community which lacks the means by which to detect the lies.)

Walter Lippmann (1889-1974, scriitor, reporter, sociolog, politolog, comentator politic american, celebru pentru introducerea conceptului de război rece în jurnalismul mondial)

DINCOLO DE ORIZONTURI

REVISTĂ DE OPINII

Anul X, NUMĂRUL 20/NOIEMBRIE 2025

EDIȚIE ANIVERSARĂ

Publicație bianuală a Asociației Diplomaților Militari în Rezervă și în Retragere
„Alexandru Ioan Cuza”

DINCOLO DE ORIZONTURI

Publicație bianuală care conține analize de geopolitică, opinii politico-militare și prezentări de tehnică militară, fondată de Asociația Diplomaților Militari în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”
www.admrr.com

Str. Stoica Ludescu, nr. 12,
etaj 4, sectorul 1, București
Telefon: 0724 320 896
0724 074 943

Email: admrrcentral1@yahoo.com

ISSN 2501-9279

Tot conținutul editorial aparține Asociației Diplomaților Militari în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza” și este furnizat de membrii săi contribuitori. Articolele pot fi reproduse numai cu permisiunea consiliului director al asociației.

©ADMRR

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate revine în exclusivitate autorilor. Imaginile care însoțesc articolele sunt preluate în majoritate din mediul online.

Tipar digital realizat la
Tipografia PIM
Iași, Șoseaua Ștefan cel Mare și
Sfânt nr.109, cod poștal 700497
Tel.: 0730.086.676,
0732.430.407;
Fax: 0332.440.715
editura@pimcopy.ro
editura.pim@gmail.com

SENIORI EDITORI

Prof. dr. Ioan Mircea PAȘCU
Gl. (rtr.) Decebal ILINA
Gl. (rtr.) prof. univ. dr. Sergiu MEDAR
Gl. (r.) dr. ing. Gheorghe SAVU
Gl. lt. (r.) ing. Iulian-Cristian DINCOVICI
Gl. mr. (rtr.) Mihaiu MĂRGĂRIT
Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Adrian PÂRLOG
Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Gheorghe NICOLAESCU
Gl. bg. (rtr.) Gheorghe VĂDUVA
Col. (rtr.) Dumitru CIURCI

REDACTOR ȘEF

Gl. bg. (rtr.) Dan NICULESCU

REDACTOR

Col. (r.) Antonio MARINESCU

SECRETAR DE REDACȚIE

Col. (rtr.) Ion TOADER

EDITARE TEXT

Gl. bg. (rtr.) Vasile ILIEȘ
Col. (r.) Constantin MOLDOVEANU
Col. (r.) Emilian BELEAGĂ
Aurelia SPĂTARU

TEHNOREDACTARE

Col. (r.) Antonio MARINESCU

CUPRINS:

EDITORIAL	5
ORIZONTURI GEOPOLITICE	9
* Lovirea Moscovei – între disperare strategică și echilibru prin forță (Partea I) – Col (r.) Cătălin BALOG.....	9
* Europa în mandatul președintelui Donald Trump – Gl. bg. (rtr.) Dan NICULESCU.....	19
* Pace sau război? – Gl. bg. (rtr.) Dan NICULESCU.....	28
* Suveranism și globalizare (Partea a II-a) – Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Gheorghe NICOLAESCU.....	38
* Quo vadis, Türkiye? – Col. (rtr.) Emil FĂLCUȚESCU.....	44
* Bătălia pentru Arctica – dimensiunea geopolitică – Col. (rtr.) Dumitru CIURCI.....	56
* Japonia și noua sa postură militară în regiunea Asia-Pacific – Col (r.) Antonio MARINESCU	66
OPINII	78
* Tehnologiile cuantice – provocare majoră de securitate – Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Adriean PÂRLOG.....	78
* Despre necesitatea funcției de „Chief information officer” într-o lume în care cantitatea de informații crește semnificativ mai rapid decât capacitatea de înțelegere și procesare – Gl. mr. (rtr.) dr. Adrian Leonard BANTAȘ.....	89
* Colonialism, neo-colonialism și proliferarea statelor slabe în Africa secolului XXI – Col. (r.) Emilian BELEAGĂ.....	96
ISTORIE	102
* Titulescu și Basarabia – Gl. mr. (rtr.) Ion COSTAȘ.....	102
* Bătăliile de la Târgu Frumos – Gl. fl. aer. (rtr.) dr. Mihai AXANTE.....	109
NOUTĂȚI MILITARE	123
* Avionul de luptă chinez J-36 – Col. (rtr.) dr. Ion EPURE.....	123
* Studiu comparativ privind forțele militare angajate în noua confruntare geopolitică – Col. (rtr.) dr. Ion EPURE.....	127
* O dronă navală ucraineană a doborât un avion de luptă rusesc „SU-30” – Gl. bg. (rtr.) Dan NICULESCU.....	134
* Rachete chinezești – Col. (rtr.) dr. Ion EPURE.....	136
PEZENTARE DE CARTE	138
* KGB - DGSE – Doi spioni față în față, Serghei Jirnov și François Waroux în dialog cu Martin Leprince.....	138

EDITORIAL

Ca de obicei evenimentele dau buzna peste noi și unele sunt contradictorii: războaie, conflicte, comportamente ciudate, poziții radicale, scandaluri politice, tarife, genocid, terorism, politicieni corupți, interese, fracturi între elite politice și mase, naționalism extrem, iliberalism, fascism, neomarxism, într-un cuvânt haos planetar. Avem tot ce eclipsează democrația și liberalismul. Și, ca în piesele istorice ale lui William Shakespeare, solii ne aduc vești rele.

Naționalismul, care este în esența sa ceva pozitiv, începe să se îndrepte spre extremism și, în curând, după exemplul Rusiei (în Ucraina) și al SUA (în Panama, Canada sau Groenlanda) va deveni agresiv. Granițele naționale sunt contestate. Vechile litigii teritoriale sunt reactivate cu întreaga panoplie de agresiuni hibride sau militare. Minciuna, falsitatea, lipsa de principii și norme etice sunt cuvintele de ordine.

Cutia Pandorei a fost deschisă și mai devreme sau mai târziu vor apare și consecințele globale la care nu dorim să ne gândim ca la o posibilitate reală.

Cum va arăta noua lume nu știm: poate vom conviețui cu roboții, poate inteligența artificială va completa sau va înlocui inteligența umană, poate Homo Sapiens va deveni un întreținut social așa cum crede istoricul israelian Yuval Noah Harari, sau cine știe, poate vom avea ochii migdalați.

De aceea, pentru acest editorial m-am oprit la un fenomen care, deși nu este de data recentă, va evolua în viitor și va amenința grav actuala ordine internațională. Este vorba de apropierea dintre Rusia și China.

Se întâmplă exact așa cum s-a petrecut mereu în contextul competiției globale dintre marile puteri: puterile mai slabe, dar aflate în ascensiune se unesc împotriva celor mai puternice care sunt dominante. Alianțele făcute în cele două războaie mondiale demonstrează pe deplin acest lucru. În cazul de față, China ca subiect și Rusia probabil ca obiect, împreună cu aliații lor, sunt în prima categorie și SUA, ca subiect și ceilalți aliați ca obiecte, vor fi în cea de a doua categorie (observați am trecut Uniunea Europeană la categoria „și alții”).

În prezent vorbim de trei puteri globale: SUA, hegemon în Emisfera Vestică sau mai corect, al Occidentului colectiv, dar influentă în Zona Asia-Pacific și în Sudul Global; China, putere economică globală și cu o putere militară în expansiune, cu ambiții de a controla Emisfera Sudică și Rusia, o putere continentală cu ambiția de a controla Eurasia, Sudul Global și Zona Arctică. Pe această clasificare generală pot interveni modificări privind

relațiile reale dintre aliați în privința poziției de subiect sau de obiect de putere.

În această relație, SUA este cea mai puternică din punct de vedere militar și tehnologic; China se pare că economic este înaintea SUA și se apropie militar și tehnologic de aceasta, iar Rusia este o putere militaristă cu o economie relativ slabă, dar în transformare. Alianța dintre China și Rusia împotriva SUA pare logică și a fost demonstrată și în cadrul reuniunii Organizației de Cooperare de la Shanghai - 2025.

Războiul din Ucraina este de fapt un război dintre Occident și Rusia purtat printr-un terț – Ucraina, în care singura parte câștigătoare este China care a rămas neafectată de acest conflict, ceea ce nu se poate spune despre SUA, UE și Rusia.

Scopul mai mult sau mai puțin declarat al SUA pentru alimentarea războiului din Ucraina este acela de a provoca cât mai multe pierderi diplomatice, militare, economice și de prestigiu, Rusiei, astfel încât aceasta să devină veriga slabă a alianței condusă, discret, de China. Demersurile președintelui Trump de a media pacea între Ucraina și Rusia, deși sterile și irealizabile pentru moment, au și scopul de a crea animozități și neîncredere între China și Rusia – un obiectiv mult prea greu de realizat în contextul actual de lipsă totală de încredere reciprocă. A existat și un moment de speranță la întâlnirea dintre liderii Rusiei și ai Statelor Unite ale Americii, în Alaska (15.08.2025) care s-a disipat treptat, ulterior fiind preferată retorica confrunțatională, agresivă, urmată de sancțiuni economice americane împotriva țărilor care continuă să importe petrol din Rusia, în special China, India și Brazilia.

SUA, care este liderul incontestabil al Occidentului are în prezent câteva probleme dificile de securitate pe care trebuie să le rezolve urgent: încheierea războiului din Ucraina, semnarea acordului de denuclearizare a Iranului, oprirea crizei umanitare din Gaza și găsirea unei rezolvări rezonabile pentru problema palestiniană și blocarea ascensiunii economice, politice și militare a Chinei, care este cea mai importantă. La toate acestea se mai adaugă rezolvarea polarizării sociale și politice interne. Se pare că sunt cam multe mingi în aer cu care trebuie să jongleze administrația de la Washington.

Concluzionând, putem spune că lumea se află într-un punct de cotitură, iar Beijingul și Moscova sunt pe cale să devină principalii beneficiari ai politicii SUA din ultimii 30 de ani care a dus la subminarea poziției sale globale și a prestigiului său internațional.

Revenirea la Casa Albă a lui Donald Trump nu a fost întâmplătoare, aceasta fiind o formă de protest împotriva modului în care a fost condusă

țara de cei dinaintea sa, erodării principiilor democratice și a forțării metodelor de promovare a principiilor globaliste. Mulți analiști consideră că suntem martorii unei confruntări istorice între globalism și multipolarism. Probabil că este și acesta un motiv, dar tot atât de adevărat este și faptul că americanii nu au sensul tragicului, cred că pentru ei lumea evoluează din bine spre mai bine și că lor nu li se poate întâmpla nimic rău. Este exact ca în „Tripticul orbilor” în care un orb conduce o ceată de alți orbi... direct spre prăpastie. Faptul că ei au „ciomagul cel mai mare” nu este o garanție pentru nimic.

Inițiativele președintelui Trump din primele 100 de zile ale mandatului său (golirea instituțiilor birocratice ale SUA, inclusiv a departamentelor de Stat și de Apărare, a comunității de informații; atacarea verbală și prin măsuri economice excesive a aliaților săi principali; sprijinirea genocidului israelian în teritoriile ocupate ceea ce a făcut SUA complice; subminarea credibilității instituțiilor internaționale; măsurile represive luate împotriva marilor universități americane; deportările; politica abuzivă a tarifelor) au transformat democrația americană în cu totul altceva, au generat confuzii, abuzuri și neîncredere. Credibilitatea și predictibilitatea internațională a SUA au scăzut dincolo de posibilitatea de reparare. Autorul unui articol din „Financial Times” atrăgea atenția asupra consecințelor politicii lui Trump pentru securitatea SUA subliniind faptul că „acum Vladimir Putin și Xi Jinping nu trebuie decât să elaboreze o strategie pentru a profita de acest moment istoric și să se asigure că declinul hegemoniei americane devine ireversibil”.

În această nouă conjunctură de securitate țările încearcă să se adapteze, să-și schimbe opțiunile politice și să găsească soluții de a rezista presiunilor politice și economice ce se fac asupra lor din multiple direcții. Un exemplu este Uniunea Europeană a cărei politică externă a început să fie anacronică. Este vizibilă, chiar dacă ne place sau nu să recunoaștem, existența unui clivaj între elitele politice de la Bruxelles și popoarele europene. Mai mult, soluția preconizată de liderii europeni, aceea de accelerare a federalizării Europei nu poate mulțumi guvernele și popoarele țărilor membre care oricum au cedat foarte mult din propria suveranitate națională. Poziția față de războiul din Ucraina, care este – curios – în contradicție față de politica conducerii de la Washington, este cel puțin ciudată și atrage atenția asupra altor interese cunoscute doar de cei ce se erijează în conducătorii Europei. Întrebarea este dacă și țările membre UE se vor alinia în spatele Bruxelles-ului așa cum s-au încolonat liderii europeni la intrarea în Biroul Oval pentru întâlnirea cu președintele Trump. Urâtă imagine!

După o perioadă lungă de timp în care Europa s-a obișnuit cu liniștea oferită de umbrela de securitate americană, deși în subconștient îi doreau pe americani plecați din Europa, acum când visul este pe cale să se realizeze, constată că nu are armate, armamente, muniții, că economia este puternic zdruncinată de lipsa gazului ieftin rusesc și de tarifele impuse de SUA. În aceste condiții critice politicienii europeni consideră continuarea războiului din Ucraina ca fiind soluția optimă de descurajare a unei eventuale agresiuni din partea Rusiei. Singura justificare pentru o astfel de politică ar putea fi un calcul cinic potrivit căruia SUA ar continua să rămână angajată în războiul din Ucraina ceea ce, deocamdată, pare puțin probabil, dar nu imposibil. În pofida declarațiilor pacifiste ale președintelui Trump, SUA continuă să ajute militar și prin alte mijloace efortul de război al Ucrainei.

Războiul comercial impus de SUA, mai ales ultimul pachet de sancțiuni, a avut ca rezultat concret împingerea Indiei înspre alianța ruso-chineză și reluarea discuțiilor la cel mai înalt nivel între președinții Modi și Xi pentru normalizarea relațiilor bilaterale și aplanarea conflictelor teritoriale existente între acestea.

Cu siguranță sunt și alte focare de instabilitate regională care se pot transforma în conflicte majore, cum sunt cele din Orientul Mijlociu, India-Pakistan, dar și posibila confruntare pentru controlul Zonei Arctice care are șanse să devină un nou „El Dorado global”.

Deocamdată despre acestea fac o singură precizare: anume că în toate aceste conflicte, precum și în multe altele care sunt sau urmează să apară, implicarea marilor puteri este nelipsită și că acestea, indiferent în ce țară se duc, nu au intenții caritabile ci numai legate de propriile interese.

România, alături de UE deocamdată merge pe contrasens.

Gl.bg. (rtr.) Dan Niculescu

ORIZONTURI GEOPOLITICE

LOVIREA MOSCOVEI – ÎNTRE DISPERARE STRATEGICĂ ȘI ECHILIBRU PRIN FORȚĂ¹

(Partea I)

Col. (r.) dr. Cătălin BALOG²

„– Poți lovi Moscova?
– Absolut!”

Un dialog scurt, dar încărcat de sens geopolitic care pare să marcheze începutul unei noi epoci strategice. Dincolo de replicile atribuite lui Donald Trump și Volodimir Zelenski, se profilează o întrebare fundamentală despre natura echilibrului global: mai poate fi păstrată pacea fără asumarea forței? În rândurile ce urmează propun o analiză stratificată a acestei dileme, explorând răspunsurile Americii, ale Rusiei și Chinei, ambivalența Europei, oportunismul lumii non-occidentale și poziția nesigură a României – prinsă între loialitate și expunere, precum și o radiografie lucidă a unei lumi în care neutralitatea devine ficțiune, iar războiul, o probă de voință politică.

Când o întrebare schimbă războiul

„– Poți lovi Moscova?
– Absolut!”

Un schimb de replici, aparent scurt, dar suficient de încărcat simbolic încât să rescrie paradigma unui conflict devenit între timp expresia cea mai brutală a confruntării dintre lumi. Când președintele american Donald Trump, într-o conversație privată cu omologul său ucrainean,

¹ Articolul a mai fost publicat în <https://www.monitorulderoman.ro/poti-lovi-moscova-absolut-dialog-trump-zelensky/> și în <https://financialeintelligence.ro/poti-lovi-moscova-absolut-lovirea-moscovei-intre-disperare-strategica-si-echilibru-prin-fora-opinie-col-rz-dr-catalin-b/>.

² Analist și formator cu experiență în intelligence, securitate informațională și comunicare strategică. Doctor în Științe Militare, cu o teză dedicată managementului riscurilor de securitate în spațiul cibernetic, a activat timp de peste două decenii în structuri ale Ministerului Apărării Naționale. În prezent, este cadru didactic asociat la Universitatea din București, unde predă cursuri cu tematică de management al informației. În particular, este preocupat de analiza mecanismelor sociale și politice contemporane, cu accent pe relația dintre ideologie, tehnologie și simulare a democrației.

VolodimirZelenski, a pus această întrebare, iar răspunsul a venit fără ezitare, ecoul n-a fost unul retoric, ci unul profund strategic, geopolitic și doctrinar.

Lumea a pășit, astfel, într-o nouă etapă a războiului din Ucraina – o etapă în care limitele geografice, morale și diplomatice sunt simultan testate, împinse și reinterpretate. Iar semnalul acestei treceri nu vine din partea unei alianțe internaționale sau a unui consens euroatlantic, ci din inițiativa unilaterală a unui lider care, în mod paradoxal, pare să mizeze pe escaladare pentru a forța pacea.

Această transformare brutală, aproape darwiniană, a logicii conflictului reconfigurează nu doar frontul estic al Europei, ci și sistemul de referință al puterii în relațiile internaționale contemporane.

Dialogul Trump - Zelenski: esența unei doctrine noi

Întrebarea adresată de Donald Trump nu a fost nici accidentală, nici retorică. Ea reflectă o schimbare de registru strategic care depășește cadrele obosite ale negocierilor diplomatice și ale sancțiunilor economice lipsite de efect coercitiv real. În momentul în care un lider întreabă explicit dacă partenerul său poate lovi Moscova, acest gest presupune investirea simbolică a aliatului cu o formă de paritate strategică, transmiterea unui mesaj clar adversarului că nu mai există spațiu sigur în logica descurajării și, totodată, poziționarea conflictului într-un cadru de co-determinare a păcii prin utilizarea credibilă a forței, nu prin compromisuri iluzorii.

Răspunsul tranșant oferit de Zelenski – „Absolut!” – nu este doar o expresie a entuziasmului politic, ci o declarație de disponibilitate operațională și o asumare conștientă a faptului că lovitura preventivă sau de răspuns nu mai reprezintă un tabu strategic, chiar dacă ar putea însemna escaladarea către un conflict convențional de proporții sau, în scenariul extrem, către o confruntare asimetrică cu potențial nuclear.

Această linie de gândire și acțiune nu mai are ca obiect exclusiv războiul din Ucraina, ci redefiniște raportul lumii cu ideea de risc asumat, cu noțiunea de victorie politică și cu parametrii acceptabili ai unui echilibru obținut prin amenințare credibilă.

Schimbarea de paradigmă: de la izolaționism la presiune maximală

Aflat la cel de-al doilea mandat prezidențial, Donald Trump pare să abandoneze definitiv masca izolaționismului cu care flirta în discursul său din primul mandat și să îmbrățișeze o doctrină de presiune strategică directă, articulată într-o manieră frontală, aproape cinică. Această schimbare de paradigmă nu este, în esență, o noutate doctrinară, ci mai

degrabă o reluare radicalizată a principiului cunoscut sub denumirea de „escalateto de-escalate” – o abordare în care amenințarea supremă este utilizată deliberat ca mijloc de a forța negocierea dintr-o poziție de forță.

Logica acestei strategii este simplă, dar potențial devastatoare: escaladarea devine nu doar acceptabilă, ci necesară pentru a demonstra adversarului că o confruntare totală este mai periculoasă decât un compromis. În același timp, mesajul este dublu: pe de o parte, către Moscova – că liniile roșii ale Războiului Rece nu mai sunt valabile; pe de altă parte, către aliații tradiționali din NATO și UE – că timpul echivocurilor morale și al angajamentelor formale a expirat, fiind înlocuit de o exigență decizională care presupune asumarea riscului politic, financiar și militar.

În această ecuație, sprijinul militar acordat Ucrainei nu mai are caracterul de ajutor fratern invocat în discursul euroatlantic, ci devine o monedă de schimb într-un joc mai larg de re poziționare a Statelor Unite ca actor global dominator care oferă protecție și armament nu din altruism, ci în schimbul realinierii geopolitice a aliaților și al recunoașterii supremației americane în arhitectura de securitate post-2022. Este o formă de leadership coercitiv care nu vizează doar inamicii, ci și partenerii – mai ales pe cei indeciși, reticenți sau nostalgici după ordinea multilaterală de tip liberal.

Întâlnirea Trump - Rutte și transformarea NATO: de la principii la armament

Întâlnirea dintre președintele Donald Trump și noul secretar general al NATO, Mark Rutte, a marcat un moment de clarificare doctrinară, dar și de re poziționare instituțională a Alianței Nord-Atlantice. Sub impulsul direct al Washingtonului, NATO pare să se transforme dintr-o construcție politico-militară fondată pe valori colective și descurajare defensivă într-un mecanism transnațional de armare strategică, operat în logica unui parteneriat contractual, în care statele membre contribuie cu resurse, iar Statele Unite furnizează mijloacele de coerciție.

Această realiniere este dublată de două inițiative cheie, promovate explicit de administrația Trump. Prima constă în formalizarea unui nou angajament financiar din partea țărilor europene care se angajează să contribuie cu până la 5% din PIB-ul național pentru apărare – un prag simbolic care semnalează nu doar consolidarea capacităților militare naționale, ci și recunoașterea poziției dominante a SUA în cadrul alianței. A doua inițiativă, de natură mai presantă, implică livrarea de armament american de rază lungă Ucrainei, ca parte a unui pachet de măsuri coercitive indirecte asupra Rusiei, cu o fereastră de 50 de zile pentru

începerea negocierilor de pace – termen-limită însoțit de amenințarea unor tarife vamale americane de 100% la exporturile rusești către piețele gri.

În această nouă configurație, NATO nu mai este o alianță defensivă în sensul clasic al termenului, ci o interfață de mobilizare geopolitică prin care puterea economică a Europei și forța militară a SUA converg în sprijinul unei strategii de presiune totală asupra Rusiei. Sub conducerea simbolică a lui Rutte, dar în direcția imprimată de Trump, Alianța devine o platformă de armare – și nu doar de înarmare –, adică nu doar un mecanism de dotare cu armament, ci o structură activă de punere în tensiune, de operaționalizare și de proiecție a forței în logica constrângerii colective.

Mai mult decât o simplă adaptare la contextul războiului din Ucraina, această evoluție marchează renașterea unei doctrine geopolitice americane de tip unipolar, în care alianțele sunt utile în măsura în care servesc scopului american de a controla, canaliza și redistribui riscul strategic. Europa este încurajată să plătească, să se înarmeze și să participe, dar nu să decidă. Rusia este forțată să aleagă între capitulare negociată și înfruntare economică și militară totală, iar NATO devine, din garant al echilibrului, administrator al presiunii.

Ce va face Rusia? – între manevră, intimidare și escaladare controlată

Orice semnal public sau informal transmis de președintele Trump în sensul unei posibile lovituri asupra Moscovei obligă Kremlinul la o reacție strategică imediată. Totuși, Rusia anului 2025 nu mai este o superputere care poate acționa liber în logica bipolară a Războiului Rece, ci mai degrabă un actor militar supradimensionat, dar vulnerabil operațional, obligat să-și calibreze răspunsurile în funcție de constrângerile interne, de echilibrul regional și de capacitatea de absorbție a șocurilor externe.

Cel mai probabil scenariu este acela al intensificării atacurilor asupra infrastructurii critice ucrainene, în special în zonele de vest unde sunt anticipate transporturi și depozite ale noilor sisteme de armament occidental. Loviturile asupra liniilor de cale ferată, nodurilor energetice, centrelor logistice sau comunicațiilor strategice vor fi reluate într-o manieră agresivă, dar convențională, cu scopul de a slăbi capacitatea de reacție a Ucrainei fără a depăși pragul care ar justifica un răspuns direct din partea NATO.

O a doua direcție plauzibilă este escaladarea hibridă în zonele de frontieră ale statelor membre NATO, prin acțiuni care să rămână sub nivelul de declanșare al articolului 5. Aceasta poate include incursiuni cibernetice asupra rețelelor energetice și logistice din România, Polonia sau țările baltice, incidente cu drone sau rachete „rătăcite”,acompaniate de

declarații ambigue, precum și stimularea tensiunilor prin canale de migrație controlată sau prin actorii proxy din regiune. Astfel de mișcări nu implică un risc imediat de conflict deschis, dar pot destabiliza percepția publică și pot genera presiune asupra guvernelor est-europene.

În plan simbolic, Rusia va continua să utilizeze registrul nuclear pentru a intimida, fără a recurge la utilizarea efectivă a armelor tactice. Escaladarea va fi în acest caz declarativă: ridicarea nivelului de alertă, deplasarea vizibilă de focoase tactice în zone precum Kaliningrad sau Marea Neagră, precum și reactivarea discursului strategic din perioada post-Crimeea. Aceste semnale sunt menite mai degrabă să descurajeze inițiativele occidentale decât să pregătească un atac real.

În planul războiului informațional, Kremlinul poate încerca tensionarea situației în regiunile din Ucraina locuite de minorități etnice – inclusiv cea română –, vehiculând acuzații de persecuție sau epurare culturală, pentru a justifica intervenții indirecte sub pretext umanitar. Se adaugă aici și posibilele atacuri țintite asupra unor centre de decizie politică și militară din Ucraina – atentate, lovituri de precizie sau campanii de destabilizare, menite să provoace haos decizional și să compromită capacitatea de coordonare a frontului ucrainean.

Pe de altă parte, scenariile extreme – precum o lovitură nucleară tactică asupra Ucrainei, un atac frontal asupra unui stat NATO sau o invazie terestră a unei țări terțe precum Republica Moldova – sunt improbabile în acest moment. Ele ar presupune costuri imense și riscuri imposibil de controlat pentru regimul de la Kremlin care, în pofida retoricii agresive, operează încă într-un cadru de autoconservare strategică.

În concluzie, Rusia nu mai controlează pe deplin procesul de escaladare, dar își păstrează capacitatea de a manipula percepțiile, de a întreține frica, de a eroda moralul aliaților și de a distorsiona narațiunea globală. Răspunsul său va fi, cel mai probabil, indirect, compus, calculat – un amestec de forță convențională, ambiguitate deliberată și intimidare simbolică.

Europa: între frică, ezitare și disperare strategică

În fața posibilității reale ca Ucraina să fie autorizată să lovească ținte strategice din interiorul Federației Ruse, Europa se dovedește profund divizată – nu doar în privința pozițiilor politice sau a ponderii militare, ci mai ales în capacitatea sa de a formula o strategie coerentă și asumată. Dincolo de solidaritatea declarativă și sprijinul financiar, continentul european se află prins între două forme de frică: frica de a provoca o

escaladare ireversibilă și frica de a nu face nimic, lăsând Rusia să dicteze termenii finali ai conflictului.

În Europa de Vest, principalele capitale – Paris, Berlin, Roma – manifestă o reținere sistemică, născută atât din calcule electorale interne, cât și din reflexe istorice de evitare a confruntărilor directe. Deși conștiente că o victorie a Rusiei ar submina ireversibil arhitectura de securitate europeană, aceste guverne continuă să adopte o retorică echilibrată, invocând necesitatea proporționalității, a responsabilității și a evitării escaladării. În realitate, ele încearcă să mențină un echilibru fragil între sprijinul pentru Ucraina și teama de represalii energetice, sociale sau cibernetice, preferând stagnarea lucidă în locul unui risc strategic asumat.

În schimb, Europa Centrală și de Est privește conflictul dintr-o altă perspectivă – una marcată de experiența istorică a agresiunii ruse și de o luciditate strategică dureroasă. Țări precum Polonia, România sau statele baltice nu au iluzii în privința intențiilor Kremlinului și percep sprijinul acordat Ucrainei nu ca pe un act de generozitate, ci ca pe o necesitate de autoconservare. În această zonă, frica este metabolizată în voință politică, iar sprijinul pentru Kiev este considerat un act de securitate națională, nu de simpatie politică. Totuși, chiar și aici, apare o tensiune latentă între fidelitatea față de America lui Trump – care oferă protecție și armament – și atașamentul față de Europa bruxelleză care oferă reguli, fonduri și, uneori, ambiguitate morală.

În plan general, Europa trăiește o formă de disperare strategică tăcută. Liderii săi înțeleg că Ucraina nu poate fi lăsată să piardă fără ca NATO și Uniunea Europeană să-și compromită credibilitatea, dar admit în același timp că o victorie completă a Kievului, însoțită de lovituri asupra teritoriului rus, ar putea genera un tip de răspuns pe care continentul nu este pregătit să-l gestioneze. În această ambivalență se conturează o tăcere apăsătoare: Europa nu mai are forța de a dicta, dar nici curajul de a spune deschis că se teme.

Această tăcere este alimentată și de o falie morală profundă. În timp ce discursul oficial rămâne ancorat în valorile europene – drept internațional, suveranitate, solidaritate –, realitatea politică din multe state membre este marcată de populism, presiune electorală, polarizare mediatică și oboseală strategică. Sub această presiune, clasa politică occidentală ezită să spună propriilor cetățeni adevărul: că securitatea continentului depinde, acum mai mult ca oricând, de capacitatea de a asuma riscuri reale, inclusiv militare.

În concluzie, Europa nu este un actor slab, dar este un actor nesigur. Se teme să escaladeze, dar se teme și mai mult să piardă. Iar între aceste două

frici se strecoară un adversar care înțelege foarte bine că indecizia strategică poate fi mai letală decât lipsa de mijloace.

Lumea non-occidentală: tăcere, oportunism și realism strategic

În timp ce Occidentul este prins într-o dilemă strategică între sprijinul activ pentru Ucraina și teama de escaladare, restul lumii privește conflictul cu un amestec de detașare tactică, oportunism economic și pragmatism geopolitic. Lumea non-occidentală nu este neutră, dar nici mobilizată ideologic; nu sprijină Rusia în mod deschis, dar nici nu consideră necesar să susțină fără rezerve demersurile euroatlantice. În această ecuație, tăcerea devine o formă de a câștiga timp, spațiu și avantaje în noua reconfigurare globală.

China își joacă rolul cu meticulozitate strategică. Sub un discurs oficial al păcii, al echilibrului multipolar și al suveranității statelor, Beijingul evită orice condamnare clară a Rusiei, preferând să mențină relații economice avantajoase, în special în domeniul energetic. Achizițiile de petrol și gaze naturale rusești, extinderea influenței prin Inițiativa „Belt and Road” și consolidarea BRICS ca alternativă simbolică la G7 sunt doar câteva dintre mișcărilor prin care China transformă conflictul ucrainean într-un accelerator al propriei strategii globale. Nu dorește o Rusie triumfătoare, dar nici una prăbușită – ci mai degrabă un partener slăbit, dependent și maleabil, util în jocul de uzură împotriva supremației occidentale.

India, la rândul ei, practică o neutralitate activă, refuzând să se alinieze vreunei tabere. În timp ce își menține relațiile economice și militare tradiționale cu Moscova, Delhi dezvoltă totodată parteneriate tot mai strânse cu SUA, Japonia și Marea Britanie, în contextul rivalității din Indo-Pacific. Poziția Indiei nu este marcată de ideologie, ci de ambiția de a deveni un actor global independent, capabil să navigheze între centrele de putere fără a fi constrâns de alianțe rigide. Conflictul din Ucraina oferă Indiei o scenă de afirmare strategică și o oportunitate de re poziționare globală, fără riscurile asumate de statele occidentale.

Pentru majoritatea statelor din Africa, America Latină și Asia de Sud-Est, războiul este perceput ca un conflict al Nordului, al puterilor albe și industrializate, ale căror priorități nu reflectă neapărat interesele Sudului global. Aceste țări critică adesea dublul standard al Occidentului – invocând comparații cu situații precum Gaza sau Siria – și utilizează narativul anti-imperialist pentru a justifica distanțarea față de sancțiunile impuse Rusiei. În fond, aceste regimuri nu sunt motivate de simpatie pentru Kremlin, ci de oportunitățile economice oferite de criza globală: acces la energie mai

ieftină, investiții alternative din partea Chinei sau Turciei și șansa de a negocia mai dur cu instituțiile financiare internaționale.

Această dinamică nu reflectă o solidaritate reală între Sudul global și Rusia, ci mai degrabă un refuz calculat al ordinii occidentale. Războiul din Ucraina devine astfel un test de stres pentru hegemonia liberală postbelică: cu cât conflictul se prelungește, cu atât mai mulți actori non-occidentali capătă încredere că lumea poate funcționa și fără tutela normativă a Europei și Statelor Unite. Fără a propune un model alternativ coerent, acești actori susțin, de facto, o rebalansare a sistemului internațional, bazată pe multipolaritate, tranzacționalitate și suveranitate absolută.

În concluzie, lumea non-occidentală nu este un simplu spectator, ci un beneficiar indirect al conflictului, valorificând tăcerea ca instrument de negociere, ambiguitatea ca scut diplomatic și echivocul ca strategie de consolidare internă. Liniștea lor nu exprimă pasivitate, ci o formă de calm strategic într-un război care nu le aparține, dar care le oferă un nou spațiu de manevră într-o ordine globală în transformare.

România: între loialitate, luciditate și riscuri ignorate

În noul context geopolitic, în care lovirea Moscovei nu mai este doar un scenariu teoretic, ci o opțiune analizată și discutată la nivelul cel mai înalt al deciziei strategice, România se află într-o poziție aparent clară, dar profund ambiguă. Pe de o parte, este unul dintre cei mai vocali și consecvenți aliați ai Ucrainei și ai Statelor Unite, găzduind infrastructură militară NATO, participând activ la exerciții comune și oferind sprijin logistic esențial pentru frontul din est. Pe de altă parte, rămâne un actor secund în arhitectura decizională, fără voce proprie în marile negocieri și fără o strategie articulată de protecție internă în cazul escaladării.

Loialitatea strategică față de Washington și Bruxelles a devenit, în discursul oficial, un reflex identitar. România este, fără îndoială, un aliat predictibil, dar tocmai această predictibilitate o face ușor de ignorat în logica marilor jocuri. Dacă prezența trupelor americane este văzută ca o garanție de securitate, această percepție nu este dublată de o politică internă de asumare a riscului. Se evită în mod sistematic discutarea implicațiilor reale ale poziției României – atât în ceea ce privește infrastructura critică, cât și în privința frontierelor, a minorităților sau a eventualelor ținte strategice care ar putea fi vizate în scenariile de un răspuns rusesc.

România este conștientă că orice extindere a conflictului ar afecta direct teritoriul său – prin atacuri cibernetice, sabotaje logistice, propagandă hibridă sau incidente de frontieră –, dar continuă să acționeze cu o prudență care, deși justificabilă, riscă să se transforme în paralizie strategică. În

spatele unui discurs de fermitate, persistă o tăcere internă profundă, alimentată de lipsa unei comunicări coerente cu populația și de teama de a recunoaște vulnerabilitățile reale ale statului.

Această ambiguitate este agravată de un dublu standard discursiv. Pe plan extern, România se prezintă ca partener strategic și actor regional de încredere; pe plan intern, însă, evită asumarea consecințelor acestei poziționări. Nu există o strategie națională de reziliență, nu se discută despre costurile potențiale ale angajamentului militar, iar populația este menținută într-o stare de relativ calm administrativ, fără acces la o analiză sinceră a riscurilor.

În același timp, România rămâne prinsă între două paradigme de loialitate: cea față de Statele Unite care oferă protecție și leadership militar, și cea față de Uniunea Europeană care oferă resurse și reguli, dar adesea fără viziune strategică clară. Această poziționare duală este gestionabilă în timp de pace, dar poate deveni problematică în condiții de criză, mai ales dacă alianțele transatlantice vor intra într-o fază de divergență decizională.

Pentru a ieși din această stare de expunere tăcută, România ar trebui să inițieze un proces de reevaluare a propriului profil strategic. Este esențială elaborarea unui cadru național de reziliență, profesionalizarea comunicării strategice guvernamentale, investiții în infrastructura duală (civilă și militară) și, mai ales, o regândire a modului în care statul își pregătește populația pentru scenariile de criză. România nu își mai poate permite să fie doar un teritoriu de tranzit sau o „zonă-tampon” între Est și Vest; trebuie să devină un actor regional lucid, cu capacitate de decizie, asumare și influență.

În concluzie, România joacă un rol important, dar adesea invizibil: este loială, dar ezitantă, expusă, dar nepregătită simbolic. Iar în lipsa unei strategii clare, riscă să rămână un actor tăcut într-un conflict în care participă din plin – chiar dacă nu declarativ, cu siguranță operațional.

Concluzie – Este lovirea Moscovei o soluție sau un pretext?

„–Poți lovi Moscova?

– Absolut!”

Acest schimb de replici, deși încă neoficial și circulând mai degrabă în registrele discrete ale diplomației strategice, a ajuns să concentreze tensiunea fundamentală a unei epoci. Nu mai este vorba doar despre Ucraina, despre NATO sau despre Federația Rusă; este vorba despre o schimbare de logică în modul în care se definește echilibrul global. Dacă în trecut pacea era menținută prin reținere și echilibru de forțe, astăzi se conturează o nouă paradigmă: aceea în care pacea se impune prin forță

asumată, iar descurajarea nu mai funcționează decât dacă adversarul crede că ești dispus să acționezi fără rezerve.

Întrebarea fundamentală care decurge de aici este dacă această nouă abordare – în care escaladarea devine mijloc de dezescaladare – poate fi considerată o soluție rațională sau doar un pretext pentru re poziționări geopolitice majore.

Dacă este o soluție, atunci ea presupune o asumare a riscului strategic ca instrument legitim de negociere și reafirmare a ordinii internaționale. În această logică, lovirea Moscovei ar deveni nu doar posibilă, ci necesară – nu pentru a distruge, ci pentru a preveni repetarea unei agresiuni sistemice într-o lume tot mai vulnerabilă la narrative autoritare.

Dacă este, însă, un pretext, atunci trebuie să ne întrebăm ce anume se ascunde în spatele acestei intenții: o redimensionare a arhitecturii de securitate globale în favoarea Statelor Unite? O justificare pentru militarizarea discursului democratic? O formă de presiune economică transformată în vector strategic? În oricare dintre aceste ipoteze, realitatea este aceeași: lumea post-2022 este o lume în care neutralitatea devine ficțiune, iar echilibrul o construcție fragilă între frică, oboseală morală și voință strategică.

Europa nu mai poate fi condusă prin formule diplomatice diluate, iar democrațiile nu mai pot evita confruntarea cu realitatea riscului. România, la rândul ei, nu mai poate fi protejată doar prin politețe instituțională sau prin prezență simbolică în parteneriatele strategice; este nevoie de luciditate, de asumare și de capacitate de a decide – nu doar de a reacționa.

În concluzie, lovirea Moscovei nu este o întrebare despre geografie militară, ci o întrebare despre lume: despre cine o conduce, în numele cui sau a ce și cu ce preț.

EUROPA ÎN MANDATUL PREȘEDINTELUI DONALD TRUMP

Gl. bg. (rtr.) Dan Niculescu

Revenirea lui Donald Trump la Casa Albă și a „trumpismului” în politica americană a dezechilibrat într-o mare măsură elitele conducătoare ale Uniunii Europene (UE). Semnale privind transformarea relațiilor dintre SUA și UE

au mai fost, s-au accentuat în primul mandat al președintelui Trump, iar acum s-au acutizat și se pare că s-au deteriorat iremediabil.

Așa se întâmplă între prieteni atunci când este vorba de bani și interese diferite.

Este adevărat că și în Europa, mai ales în marile cancelarii europene, exista o dorință nedeclarată oficial, dar sesizabilă în atitudine, de a-i vedea pe americani plecați acasă. Dacă ar trebui să o încadrăm în timp, această dorință de distanțare față de SUA s-a manifestat cam până la Summitul NATO de la București (2008) când Franța și Germania s-au opus categoric inițiativei președintelui SUA, George W. Bush, de a deschide calea Ucrainei și Georgiei pentru aderare la NATO. Aproximativ de la această dată până în prezent politica externă a UE s-a pliat disciplinat pe direcțiile politicii externe americane.

Realegerea lui Donald Trump ca președinte al SUA a avut loc într-un moment critic atât pentru Washington, cât și pentru Bruxelles. În derulare era războiul din Ucraina, de fapt un război dintre Occident și Rusia purtat printr-un terț – Ucraina – și când economia europeană începuse să se resimtă datorită opririi aprovizionării cu gaz ieftin din Rusia. În primele 100 de zile de mandat președintele Trump, prin acțiunile sale, implementate sau rămase doar la stadiul de amenințare (politica tarifelor, retragerea SUA din NATO, limitarea investițiilor militare în Europa, retragerea trupelor americane de pe continent, retragerea sprijinului militar pentru Ucraina, etc.) a transformat relația transatlantică într-una de confruntare și neîncredere.

Răspunsul UE la provocările de securitate și economice ar putea fi adaptarea, reformarea structurilor sale și pregătirea pentru noul tip de relații internaționale post-americane. Surprinzător, răspunsul continentului este de a merge împotriva direcțiilor Washington-ului. În timp ce americanii doresc

să încheie conflictul ruso-ucrainean, europenii acționează belicos, solicită sporirea sprijinului militar pentru Ucraina și chiar trimiterea de trupe. Este adevărat faptul că deocamdată acțiunile propuse de Bruxelles s-au materializat în mică măsură, dar relansarea producției de armament și creșterea bugetelor militare ale țărilor comunitare sunt măsuri radicale și anticipează o eventuală escaladare a confruntării militare cu Rusia.

Mulți analiști atrag atenția asupra faptului că atitudinea europenilor are de fapt scopul de a forța SUA să rămână implicată militar în Europa și să nu abandoneze NATO care s-a dovedit util ambelor părți. Liderii europeni sunt conștienți de faptul că ucrainenii pierd lupta pe teren, că armatele țărilor din UE nu sunt în măsură să poarte cu succes un război împotriva Rusia și că sprijinul american este vital.

Politica Bruxelles-ului, deși riscantă nu este cu totul greșită. Președintele Trump nu este lipsit de o puternică opoziție internă, chiar dacă are sprijin quasi-total și disciplinat din partea republicanilor. SUA este polarizată periculos de mult și măsurile luate de Trump în cele 100 de zile de mandat sunt contestate fie juridic, fie social. Deportările, oprirea finanțării multor universități pe criterii politice sau sub influență politică, încercarea de a înlocui vechiul „Deep State” cu propriul „Deep State”, erodarea principiilor de bază ale democrației liberale, multitudinea zonelor de conflict în care SUA este implicată, politica tarifelor și încă multe altele sunt obstacole greu de gestionat care, în ultimă instanță, împiedică administrația să se concentreze și să-și mobilizeze toate resursele pentru a confrunța China care este percepută oficial ca cel mai mare pericol pentru supremația globală a SUA. Pentru găsirea unei rezolvări a acestor dosare ar trebui un geniu politic, o echipă de consilieri de excepție, fideli președintelui și politiciii promovate de el, unitate, viziune, stabilitate socială și patriotism. Din păcate, niciuna din aceste cerințe nu se regăsesc în actuala administrație. Doar hubris, lipsă de predictibilitate, nehotărâre și confuzie.

Pentru liderii europeni viitorul relațiilor transatlantice a devenit mai clar la 12 februarie 2025, când președintele SUA, Donald Trump, a vorbit cu președintele rus Vladimir Putin și după umilirea televizată a președintelui ucrainean Volodimir Zelensky (28 februarie 2025). Atunci liderii europeni au realizat că nu mai pot conta pe Statele Unite. Este adevărat faptul că, la suprafață, liderii UE și NATO au arătat calm, unitate și coordonare, dar în culise s-a înțeles că zona de confort europeană s-a încheiat. Această revelație a distrus pregătirile de „protejare împotriva lui Trump”, care includeau un amestec de conciliere, „diplomație prin cecuri”, lingușire și mișcări pentru a evita loviturile directe. Unele țări erau, sau credeau că sunt, mai bine plasate pentru a căuta o relație cu noul președinte, dar

administrația SUA a arătat o ostilitate larg răspândită în populația americană față de europeni. Întreaga gamă de legături între cele două maluri ale Atlanticului (în valoare economică de 9,5 trilioane de dolari și 16 milioane de locuri de muncă) se slăbește văzând cu ochii ceea ce este un semnal puternic că schimbările dramatice de politică în SUA vor avea un impact existențial asupra continentului european. Deocamdată liderii europeni situează Europa, simbolic vorbind, în Purgatoriul lui Dante, între Iad și Paradis unde nu este nici bine, nici rău, nici cald nici rece, unde nu se întâmplă nimic. Din această lipsă de decizie și acțiune a rezultat o atitudine de continuare a acceptării dependenței de SUA, chiar de vasalitate vizibilă în limbajul corporal al liderilor europeni încolonați unul în spatele celuilalt, mergând resemnați către Biroul Oval.

Europa are nevoie de o nouă politică externă, independentă, orientată spre promovarea propriilor interese. Este adevărat, în actualele condiții de încordare maximă a luptei între Marile Puteri, în care noțiunea de neutralitate se exclude din start, este greu să te desprinzi din rețea, dar impasibilitatea nu este o soluție. Trebuie să te faci dorit și apreciat, nu tolerat.

Deocamdată elementele fundamentale ale unei strategii de răspuns europene încep să devină ceva mai clare în trei domenii cheie.

În primul rând, Ucraina devine prima linie de apărare a Europei. Londra și Parisul au încropit o „coalitie de voință” pentru a planifica următoarele etape ale sprijinului militar și diplomatic european, cu scopul de a transforma Ucraina într-un „zid de oțel” care să protejeze Europa de o posibilă agresiune din partea Rusiei. În absența progreselor în negocierile dintre SUA și Rusia (și a neinvitării țărilor europene să ia parte la negocierile de pace), orice evaluare a acestor eforturi este prematură, dar formatul european al „coalitiei de voință” permite majorității statelor europene să lucreze împreună, în ciuda lipsei de coeziune la nivelul uniunii. Speranța este că Germania și Polonia vor juca roluri cheie în acest format.

Liderii de la Londra, Berlin și Paris subliniază un alt punct politic important: o posibilă remodelare a relației dintre UE și Regatul Unit. Instituțiile UE, în special Comisia Europeană, pot juca, de asemenea, roluri de susținere prin mobilizarea resurselor financiare și gestionarea schimburilor complicate în cadrul sistemelor lor interne.

Diviziunile dintre țările europene continuă să împiedice construirea unui consens în Consiliul European. În ceea ce privește Ucraina, UE a reușit să ajungă la un acord cu 26 de țări membre, Ungaria continuând să obstrucționeze consensul și amenințând să blocheze deciziile iminente

privind reînnoirea sancțiunilor împotriva Rusiei sau alte măsuri de sprijin pentru Ucraina.

Am putea trage concluzia că UE este încă unită, Bruxellesul conduce ferm, disensiunile pot fi ținute sub control și „trumpismul” este mai slab decât „europenismul”. Ceea ce nu putem spune cu certitudine este dacă aceste tendințe sunt pozitive sau negative, dacă pot fi realizate la timp și dacă se vor menține. Premisele de la care se pornește sunt șubrede, anume că războiul poate continua atât cât este nevoie, că Rusia poate fi înfrântă, că SUA va continua să se implice... pe bani europeni și că acești bani vor ajunge pentru edificarea, înarmarea și tehnologizarea unei noi armate a UE. La aceste probleme se mai adaugă ostilitatea opiniei publice față de continuarea războiului, scăderea dramatică a credibilității actualilor lideri politici din Marea Britanie, Franța, Germania, acțiunile disidenților din interiorul UE și, cum altfel, propaganda rusească.

În al doilea rând, nevoia statelor europene de a-și crește cheltuielile de apărare era de așteptat, iar în actualele circumstanțe a devenit o necesitate. Discuțiile deschise despre asumarea responsabilității pentru apărarea teritorială și descurajare au trecut în prim plan. Guvernele iau măsuri drastice pentru a crește cheltuielile pentru apărare, iar poziția radicală adoptată de Germania privind datoria publică este cel mai remarcabil exemplu de depășire a unor tabuuri devenite anacronice în această perioadă confruntonală. Alături de deciziile naționale privind măsurile de creștere a bugetelor de apărare de la 3% la 5% din PIB (fie prin taxe, reduceri sau datorii) au fost anunțate mai multe inițiative și altele sunt în discuție pentru a stabili cum poate contribui UE la aceste eforturi.

În problema finanțării securității Europei, complexitatea coordonării între NATO, membrii săi și cei ai UE reprezintă un obstacol major. Dar adevărata provocare este depășirea fragmentării existente în industria de apărare și în achiziții. Cheltuielile individuale ale țărilor membre nu fac Europa mai aptă să se apere. Politic, pentru a asigura sprijinul public pentru înarmarea Europei și pentru a compensa costurile inevitabile, eforturile de apărare ar trebui să facă parte dintr-o strategie mai largă bazată pe inovație economică și tehnologică. Până la urmă, aceste eforturi ar putea impulsiona economia stagnantă a Europei.

La nivelul UE există recomandări recente care abordează competitivitatea, productivitatea și inovația tehnologică. De fapt, primele 100 de zile ale lui Trump împing UE să readucă în discuție proiecte elaborate de ani de zile, dar care nu au fost implementate sau au fost implementate parțial.

Legarea acestor obiective cu extinderea UE pentru a include Ucraina, Moldova și Balcanii de Vest, adaugă o nouă perspectivă la lărgirea pieței unice. Extinderea UE și aprofundarea relației cu alte țări europene (precum Regatul Unit, Elveția și Norvegia) ar contracara fragmentarea pe care competiția dintre marile puteri și ambițiile politice interne o impun pe continent. În Europa reflexele imperiale ale fostelor mari puteri încă se manifestă, uneori chiar se accentuează, există tendința împărțirii statelor membre după nivelul de dezvoltare, religie, acceptarea unor norme europene considerate în unele țări ca fiind imorale.

Soluția preferată de Bruxelles se pare că este federalizarea Europei. În opinia noastră este o soluție eronată, mai ales acum când naționalismul ia amploare și când țările membre au cedat multe dintre prerogativele lor de suveranitate națională.

Ultimul element de bază al adaptării europene la noua situație generată de limitarea implicării americane în Europa este o mai mare implicare globală ca mijloc de diversificare a economiei și a relațiilor politice ale UE. Barajul de tarife lansat de Statele Unite a determinat orientarea Bruxellesului pentru realizarea de acorduri de liber schimb cu o gamă largă de parteneri din întreaga lume. În februarie 2025, după două decenii de discuții între UE și India s-a convenit finalizarea până la sfârșitul acestui an a acordului de liber schimb; la sfârșitul anului 2024, UE și Mercosur au finalizat un acord comercial. Sunt discutate noi oportunități cu Emiratele Arabe Unite, Malaezia, Filipine și altele. UE ar putea acționa ca un nod într-o rețea globală de comerț și cooperare alternativă, eludând protecționismul unilateral al SUA. O astfel de politică nu ar putea evita implicarea Chinei care este un gigant economic ce nu poate fi exclusă din nicio relație economică globală. De fapt, acest lucru a început să fie înțeles și de administrația Trump care a mai diminuat furia tarifelor protecționiste și a început să negocieze bilateral.

Desigur, voința politică și resursele materiale pentru atingerea acestor obiective sunt greu de susținut. Costurile economice și sociale ale tranziției de securitate și economică din UE vor duce la provocări politice într-un context volatil în care puține guverne se bucură de sprijin popular larg, chiar dacă UE se bucură în continuare de o opinie publică pozitivă, probabil o reacție față de ostilitatea manifestată de președintele Trump.

Adaptarea economiei sale pentru a face față perturbărilor geopolitice presupune obstacole descurajante și alegeri dificile. Vulnerabilitatea Europei față de rivalitatea dintre marile puteri este agravată de forțele politice centrifuge care îmbrățișează viziuni politice de tip trumpist, dar și

globalist. Dacă federalismul va intra în conflict cu păstrarea identității naționale vor apare probleme extrem de grave greu de gestionat.

Nu trebuie neglijate nici eforturile Moscovei de a submina instituțiile colective europene precum UE, NATO, OSCE, de a încerca să redeseneze arhitectura de securitate europeană în care să aibă un rol central, eventual să preia locul rămas liber prin retragerea SUA.

Obstacolele ce stau în calea UE nu sunt nici puține nici ușoare. Reforma acesteia este obligatorie, iar obiectivul său principal trebuie să fie restabilirea unității și egalității între membrii săi. Fără unitate forța reformelor se disipează; fără egalitate UE devine o instituție nedreaptă, ca în romanul lui Orwell, „Ferma Animalelor” unde principiul inițial „toate animale sunt egale” a fost înlocuit ulterior cu „toate animalele sunt egale, dar unele sunt mai egale decât altele”. Cu alte cuvinte UE s-ar transforma într-un imperiu așa cum și Statele Unite s-au transformat din „Marea Republică” tot într-un imperiu.

Sunt analiști care consideră că UE ar trebui să meargă pe calea desprinderii de SUA, păstrând doar relațiile normale dintre două entități naționale independente. Ne îndoim că acest lucru este posibil. Washingtonul se pregătește pentru marea confruntare pentru păstrarea conducerii lumii, nu-și poate permite să-și scape din mână vasalii, iar neutralitatea nu este acceptată. Cine nu crede, trebuie doar să se uite la actualele acțiuni de readucere la ordine a țărilor cu tendințe centrifuge din America de Sud. Doctrina Monroe redivivus. Mai mult, pretențiile față de Canada și Groenlanda clamate și repetate de președintele Trump pot duce cu gândul la posibilitatea unei confruntări militare cu doi aliați NATO.

SUA, dorește să-și păstreze întreaga putere asupra zonelor sale de influență cu eforturi minime și cu presiuni mari.

Dacă privim critic la lumea de astăzi constatăm că Orwell nu este numai un romancier cu spirit anticipativ, dar și un geopolitician profund.

Pentru a reveni la un ton mai optimist, trebuie să remarcăm că o traiectorie a schimbărilor politice și economice în cadrul UE a început să prindă contur și aceasta are potențial transformator, nu doar pentru continentul european, ci și pentru reorganizarea globală a relațiilor internaționale post-americane. Ar mai trebui rezolvată o singură problemă, cea a conducerii. Calitatea superioară a liderilor este esențială atât la nivel european cât și la cel național, altfel vom rămâne tot cu speranțe deșarte.

Concluzii

Aceste concluzii pe care dorim să le prezentăm cititorilor nu sunt nici complete, nici sigure deoarece sunt speculative și nu se bazează pe

informații certe. Având în vedere că trăim în secolul minciunii, că dezinformarea practică la toate nivelele, de la lideri de stat până la ultimul colportor de zvonuri (zvonaci și răspândaci cum îi denumeau cei de la Grupul Divertis), ceea ce este valabil astăzi mâine poate fi fals.

Întrucât noi ne asumăm și ce facem bine și ce facem rău, acceptăm și riscul de a anticipa anumite evoluții ce se pot materializa sau nu.

În primul rând dorim să subliniem faptul că toate acțiunile politice și militare actuale sunt interconectate și au o singură direcție, anume poziționarea marilor puteri pe aliniamente cât mai favorabile pentru a avea avantaj strategic într-o eventuală confruntare. Toate cele trei mari puteri au nevoie de un Orient Mijlociu calm, fără conflicte, fără terorism, eventual prietenos sau cel puțin ascultător. Președintele Trump a făcut primul pas prin vizita întreprinsă în principalele țări arabe din Orientul Mijlociu. A semnat contracte de miliarde de dolari, investiții reciproce, a făcut promisiuni și a primit daruri. Țările arabe au înțeles ce-i place lui Trump, s-au întrecut în a-i cultiva ego-ul, dar problema reală pentru arabi, în primul rând pentru populație, dar cu siguranță și pentru o parte din elite, rămâne cea palestiniană. Genocidul comis de Israel împotriva palestinienilor cu participarea și sprijinul direct al SUA nu poate fi uitat. Rezolvarea justă a problemei palestinienilor este cheia de boltă a edificării unui climat de pace și cooperare în zonă. Trump nu a promis nimic în acest sens, nici nu poate să schimbe situația prezentă din considerente de politică internă. În concluzie, țările arabe sunt un partener nesigur, au deja tendințe de emancipare și de autonomie politică și de asemenea, au și alte opțiuni de securitate.

Eforturile președintelui Trump de a încheia un nou acord de denuclearizare cu Iranul se circumscrie perfect în politica SUA de a pacifica și controla Orientul Mijlociu. Alternativa nesemnării acordului este războiul cu Iranul. Presiunea din partea Israelului, a lobby-ului israelian din SUA, a neoconservatorilor americani este enormă, ceea ce face posibil ca Trump, în final, să accepte războiul cu Iranul împotriva voinței și instinctului său politic (ceea ce până la urmă s-a și întâmplat). Acesta este cel mai rău scenariu pentru SUA și un dar pentru Beijing și Moscova. Prin atacarea Iranului de către Israel, cu acordul și ulterior cu participare efectivă a administrației americane, a țărilor europene și cu acoperirea ONU dată prin aprobarea raportului directorului Agenției Internaționale a Energiei Atomice, Rafael Mariano Grossi, negocierile s-au încheiat definitiv. Se pare că din nou a fost preferat războiul în locul diplomației.

Președintele Trump dorește să termine războiul dintre Ucraina și Rusia și în acest context să dezvolte o relație normală cu Rusia, eventual să o atragă de partea Occidentului și să o delimiteze de China.

Războiul din Ucraina va mai dura probabil și anul acesta, dar realitatea este că Rusia câștigă teren pe câmpul de luptă și se pregătește să lanseze o ofensivă de proporții. Aceste elemente sunt esențiale în realizarea unui acord de pace deoarece cine câștigă războiul, câștigă și pacea. Acest război, într-o evaluare pozitivă, s-ar putea termina și prin remiză, dar cu condiția ca SUA să rămână implicată plenar în sprijinirea Ucrainei. Aceasta ar mai presupune ca UE să preia suma de peste 200 miliarde dolari reprezentând drepturile suverane ale Rusiei, care sunt deja înghețate în Europa și să le folosească pentru sprijinirea Ucrainei.

Cum realizarea unui armistițiu pare aproape imposibilă, președintele Trump ar putea decide să se retragă din război și să-i lase pe europeni să-l continue.

În privința demersurilor diplomatice se poate remarca că principalele condiții formulate de Moscova sunt neschimbate (Minsk, Istanbul), dar Ucraina și UE doresc continuarea ostilităților în pofida raportului de forțe net favorabil Rusiei, a pierderii unei părți din teritoriul național și a distrugerii economiei ucrainene. Admițând că SUA va continua să sprijine militar Ucraina, alături de UE, Rusia tot nu va pierde războiul, iar dacă totuși așa ceva se va întâmpla, există pericolul de a se ajunge la un război nuclear, lucru care nu este dorit de nimeni, mai ales de Europa.

Este posibil ca Trump să creadă că apropierea SUA de Rusia va îndepărta Moscova de Beijing. După experiențele Rusiei cu Occidentul și mai cu seamă cu SUA, de după prăbușirea URSS, nu credem că se mai poate vorbi de încredere între acestea. În plus, interesele Moscovei sunt mai apropiate de cele ale Chinei, atât cele bilaterale, cât și cele regionale și în cadrul BRICS. Conferința din 2025 a Organizației de Cooperare de la Shanghai din China au demonstrat cu prisosință acest lucru.

Ceea ce caracterizează acum toate marile puteri este goana după resurse, materii prime, minereuri rare și poziții strategice favorabile. Această cursă se va desfășura fără scrupule și fără principii. Toate țările care au resurse vor fi ținte.

Fiindcă discutăm despre resurse trebuie menționată Zona Arctică, bogată în resurse naturale neexplorate și neexploatate. Toate marile puteri doresc controlul acesteia și toate încearcă să se poziționeze cât mai avantajos. Președintele Trump din primele zile la Casa Albă și-a exprimat dorința de unire a SUA cu Canada și de cumpărare a Groenlandei. O astfel de politică din partea Washingtonului ar putea inspira Moscova să ridice pretenții similare față de Europa de Est.

Nu știm dacă ce se întâmplă acum este facerea unei lumi noi sau distrugerea lumii. Să sperăm că inteligența artificială ne va salva fiindcă cea

umană nu pare a fi de ajuns, sau poate fizica cuantică și calculatoarele cuantice care să ducă omenirea într-o nouă era de civilizație și armonie dată de cunoaștere. Mai există și posibilitatea de a ajunge ca în romanul lui Pierre Boulle „Planeta maimuțelor” să ne rugăm la racheta nucleară. Greu de spus pe ce cale vom apuca. Noi nu avem un glob de cristal care să bată atât de departe.

BIBLIOGRAFIE:

1. Rosa Balfour, Emissary, Carnegie, 30 aprilie 2025;
2. Rym Momtaz, Catham House, 13.05.2025;
3. Kishore Mehbubani, 18.02.2025;
4. Szuzsanna Szelenyi, Carnegie, 12.11.2024;
5. Richard Youngs, Carnegie, 10.04.2025;
6. Jonathan Haslam, Hubris, The Belknap Press of Harvard University, Cambridge, Massachusetts, Ed. 2025.

PACE SAU RĂZBOI?

Gl. bg. (rt.) Dan Niculescu

Războiul din Ucraina continuă să bântuie cancelariile occidentale de pe ambele maluri ale Oceanului Atlantic. Unii analiști prezic că asistăm la retragerea SUA din Europa, alții anticipează desființarea NATO ca urmare a unei eventuale hotărâri a Washington-lui de a abandona această structură de securitate și, în fine unii prezic dezmembrarea UE ca urmare a disensiunilor interne și a ofensivei curentelor naționaliste, suveraniste, revizioniste și altele. Până la urmă nu este nimic nou, este ceea ce putem denumi generic „eterna Europă”, bântuită mereu de aceleași ambiții, orgolii, reflexe imperiale, contradicții, gelozii și convingerea unicității sale ca izvor necontestat de civilizație.

Opinia noastră, formulată pe baza datelor la dispoziție și a capacității noastre de înțelegere a evenimentelor, este aceea că asistăm la un joc politic de tipul „polițistul bun și polițistul rău” în care polițistul bun este administrația Trump care dorește să medieze o pace justă în conflictul ruso-ucrainean și polițistul rău este UE care îndeamnă la rezistență și chiar implicare majoră în război de partea Kievului. Dacă ne desprindem de evenimentele curente, fie ele politice, economice sau militare, constatăm că asistăm la o formă de presiune exercitată de Occident asupra Kremlinului cu scopul de a-l aduce la masa tratativelor în termenii doriți de el ceea ce este puțin forțat atât timp cât războiul se desfășoară în favoarea Rusiei și raportul de forțe îi este favorabil.

De cealaltă parte, președintele Trump are un canal de dialog direct cu președintele Rusiei, Vladimir Putin, sprijină negocierile între părțile angajate în conflict, dar continuă sprijinul militar, de informații și politic acordat Ucrainei, este drept, la un nivel mult mai scăzut decât cel din timpul președintelui Biden. De asemenea, amenință cu extinderea sancțiunilor impuse petrolului rusesc, după modelul folosit cu succes în cazul Iranului de către președintele Obama și nu se delimitează de acțiunile militare executate de armata ucraineană în adâncimea teritoriului Rusiei.

Acesta este un joc pe care diplomația americană știe să-l joace, l-a mai jucat și cu alte prilejuri și este consfințit de marea strategie americană. SUA

dorește să controleze lumea prin terți și abia atunci când aceștia au dificultăți în a-și îndeplini misiunea, intervine direct. Henry Kissinger a caracterizat această strategie americană, referindu-se la poziția și rolul Israelului în Orientul Mijlociu, ca fiind cel care „face treaba murdară în locul SUA”. Se pare că acum este rândul UE să joace acest rol în Ucraina deoarece nu înțelegem cum se justifică această atitudine belicoasă a liderilor europeni față de Rusia, mai ales în condițiile în care Moscova controlează situația.

Ar putea fi o explicație, aceea că elitele de la Bruxelles încearcă prin intransigența lor să-i forțeze pe americani să rămână în Europa și să continue implicarea lor în sprijinirea războiului din Ucraina. Exclud rațiunile sentimentale de tipul războiului drept, rușii sunt agresorii, apărăm democrația și așa mai departe, deoarece politica actuală este de un cinism extrem și orice acțiune are la bază un avantaj material sau geopolitic. Mai mult, nimeni nu se gândește la cum va arăta Ucraina de după război: ca o pradă. Dovada ne-o oferă modul în care a acoperit președintele Trump investiția americană făcută în sprijinul Ucrainei acaparând zăcămintele de minerale rare ale acesteia.

Occidentul are nevoie de o Rusie slabă nu numai pentru a submina alianța ruso-chineză, dar și pentru a obține o poziție dominantă în Zona Arctică și în alte zone de interes global.

Precizăm de la început că articolul de față nu este unul original, ci mai curând o colecție de evenimente legate de conflictul ruso-ucrainean, declarații ale liderilor, negocieri sau mimarea acestora, capcane diplomatice și militare pe care și le întind reciproc părțile implicate în conflict. Materialele studiate și prezentate sunt până la data de 15.09.2025. Avem convingerea că acest articol ne poate ajuta să înțelegem direcția evenimentelor și să ne formăm propria viziune asupra a ce va urma comparând ceea ce se vorbește cu ceea ce se întâmplă real.

La data de 02.06.2025 s-a desfășurat cea de a doua rundă de negocieri între delegațiile Ucrainei și Rusiei. Acestea au fost mediate, ca și precedenta, de Turcia și s-au desfășurat la palatul Çırağan din Istanbul. Potrivit precizărilor făcute de ministrul de externe al Turciei discuțiile s-au purtat asupra termenilor de încetare a focului și a unui nou schimb de prizonieri și civili. Conform agenției de presă TASS s-a convenit și pentru o a treia negociere tot la Istanbul.

Potrivit unei surse RT, înainte de începerea negocierilor dintre cele două delegații a avut loc o întâlnire bilaterală între Vladimir Medinsky, șeful echipei de negociatori a Rusiei și Rustem Umerov, șeful echipei de negociatori a Ucrainei. Discuția a durat 2 ore și jumătate. Se pare că această

discuție a predeterminat cursul real al negocierilor ulterioare. Concluzia formulată de președintele Ucrainei, Volodimir Zelensky, a fost aceea că membrii delegației ruse sunt „idioti”, după ce Federația Rusă a propus stabilirea unui armistițiu de două sau trei zile pentru ca părțile să poată recupera cadavrele soldaților decedați. Rezultatele negocierilor au fost evaluate ca fiind modeste.

Anterior, pe 30 mai, purtătoarea de cuvânt a Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei, Maria Zakharova, a explicat că aceste discuții au și alți protagoniști care nu sunt bineveniți de Moscova: „Nu se vorbește despre mediere turcă sau de altă mediere în negocierile ruso-ucrainene de la Istanbul; delegația rusă va sosi la Istanbul pe 2 iunie cu un proiect de memorandum și alte propuneri pentru un armistițiu; Federația Rusă a înregistrat observațiile lui Kellogg cu privire la întâlnirea de la Istanbul din 2 iunie a.c. a reprezentanților oficiali ai Statelor Unite, Marii Britanii, Germaniei și Franței; Rusia nu vede nicio legătură între negocierile directe cu Ucraina și prezența reprezentanților Statelor Unite, Marii Britanii, Germaniei și Franței la Istanbul. Prin urmare, pentru ca acordurile să aibă succes, ar trebui ca propunerile de pace să satisfacă cerințele Ucrainei, Rusiei, Statelor Unite, Regatului Unit, Franței și Germaniei. Imaginea geopolitică este, prin urmare, complicată pentru că aceste țări au obiective diametral opuse în ceea ce privește soarta Ucrainei și Rusiei, cel puțin conform declarațiilor lor. Țările europene se pregătesc, de fapt, pentru un război cu Rusia, în timp ce Washingtonul caută o modalitate de a normaliza relațiile cu Moscova în speranța unei colaborări cu aceasta împotriva Chinei și Iranului”.

Marea Britanie

Marea Britanie este printre țările care sunt direct implicate în viitorul Ucrainei și este cea care s-a exprimat cel mai ferm în ultimele zile. De exemplu, Daily Telegraph scrie că „Marea Britanie ar putea desfășura trupe în Arctica, contingentul britanic urmând să fie staționat în Norvegia”.

Conform ziarului The Guardian (02.06.2025), se anunță că Regatul Unit a publicat o revizuire a strategiei sale de apărare strategică, în care se atrage atenția asupra unei „amenințări iminente și presante” din partea Rusiei. Potrivit ziarului, amenințarea la adresa securității Regatului Unit este descrisă ca fiind cea mai mare de la sfârșitul Războiului Rece. Mai mult, documentul menționează China ca o „provocare complexă și persistentă”, iar Iranul și Coreea de Nord sunt definite ca „amenințări regionale”.

După aceste declarații este greu de crezut că Downing Street va susține demersurile de pace, chiar dacă evaluarea amenințărilor este foarte

asemănătoare cu cea a Washingtonului. Mai curând este de așteptat ca Londra să facă presiuni asupra echipei de negociere a Ucrainei pentru ca pacea să nu fie realizată în viitorul apropiat.

Șeful Statului Major al Apărării din Regatul Unit, Tony Radakin, a încercat să adopte o poziție prudentă și a dat asigurări că: „Nu avem intenția de a folosi portavionul nostru în contextul războiului ruso-ucrainean. Și nu ne așteptăm ca acest conflict să se transforme brusc într-unul care să ne forțeze să o facem.” Oare în spatele acestei declarații se ascunde o amenințare mascată sau un bluf? Pe 2 iunie a.c., premierul Starmer l-a contrazis pe șeful armatei: „Regatul Unit intră într-un mod de pregătire de război, ca parte a noii sale strategii de apărare”.

Cu alte cuvinte, nu este încă în război cu Rusia, dar se pregătește pentru cel mai rău scenariu.

Totodată, ministrul britanic al apărării, John Healey, a promis să acorde forțelor armate puteri sporite în mediul online pentru a ataca state ostile precum Rusia, avertizând că „tastatura a devenit o armă de război”. Operațiunile ofensive vor fi conduse de nou înființatul Comandament Cibernetic și Electromagnetic ce va introduce tehnologii de identificarea și lovirea țintelor asistate de inteligența artificială (AI). Întrebat dacă Ministerul Apărării își extinde capacitatea de a ataca statele adverse precum Rusia și China, Healey a răspuns: „Da. Comandamentul Cibernetic va avea noi sarcini pentru executarea unor operațiuni cibernetice atât defensive, cât și ofensive.”

Într-un discurs ținut la Comandamentul cibernetic al Ministerului Apărării din Corsham, Healey a declarat: „Suntem atacați zilnic. Atacurile sunt în creștere și acesta este centrul nervos al armatei britanice care ne ajută să ne apărăm împotriva acestor atacuri. Tastatura a devenit o armă de război.”

Oare să se fi îndepărtat politica britanică într-un timp atât de scurt de cea a SUA?

Germania

În Germania, există multe opinii privind problema păcii în Ucraina. De exemplu, generalul Reinhard Wolski, rezervist al Bundeswehr-ului și președinte al Conferinței de Securitate de la Berlin, a declarat: „Sunt convins că amenințarea cu folosirea armelor nucleare tactice [de către Rusia n.a.] este reală. Aceasta este o provocare serioasă, îndreptată în primul rând împotriva populației civile ucrainene, dar în același timp reprezintă un semnal puternic pentru Occident, o demonstrație a disponibilității lui Putin de a escalada conflictul la cel mai înalt nivel. Dacă astfel de arme ar fi

folosite, ar schimba imediat cursul războiului pe câmpul de luptă și ar avea consecințe geopolitice de amploare. Nu este vorba doar de riscul unui atac nuclear. Putin folosește, de asemenea, infrastructura nucleară, în special centralele nucleare, ca un instrument de presiune și intimidare. Acesta este un alt nivel de pericol care nu poate fi ignorat. În opinia mea, Putin nu va îndrăzni să treacă această linie. [...] Dacă sprijinul financiar, politic și militar continuă în ritmul actual, este posibil ca acest război să se prelungească. Trebuie să înțelegem și să acceptăm că Rusia trebuie convinsă politic, economic și militar și că o continuare a războiului este inutilă”.

Această opinie este mult mai clară, bine justificată, echilibrată și credibilă deoarece atrage atenția asupra unui alt tip de pericol nuclear decât cel clamat de presă și de liderii politici care este mult mai periculos, insidios și greu de atribuit.

Există și alte abordări, precum încurajarea exodului inginerilor ruși care ar putea căuta oportunități de muncă în străinătate. Se estimează ca fiind necesară creșterea aportului propagandei care să aibă ca țintă populația Rusiei: „Intern, este important să comunicăm societății ruse, în special locuitorilor regiunilor mai puțin dependente de centru, că acest război este îndreptat nu doar împotriva Ucrainei, ci și împotriva lor. Acest lucru trebuie să fie rezultatul combinării coordonate ale eforturilor la nivel politic, informațional și social. Doar o astfel de abordare cuprinzătoare poate aduce mai aproape sfârșitul războiului. De asemenea, trebuie să luăm în considerare influența Chinei, care este un factor semnificativ în acest conflict, precum și rolul decisiv al Statelor Unite, fără de care nicio soluție strategică nu ar fi completă.”

După cum putem observa, poziția exprimată de generalul Wolshi este mult mai echilibrată și concretă referitor la ce acțiuni vor fi prioritare în combaterea pericolului rusesc.

Între timp, purtătorul de cuvânt al Kremlinului, Dmitri Peskov, a declarat în repetate rânduri că „livrarea către Ucraina de arme cu rază mare de acțiune de către Germania va fi considerată de Moscova drept o intervenție directă a NATO împotriva Rusiei, iar răspunsul va fi imediat”.

Că pericolul rusesc este real nu se îndoiește nimeni, dar provocarea continuă a Moscovei poate fi periculoasă pentru Europa în ansamblul său, nu numai pentru Europa de Est și Țările Baltice. Dovada este în fața noastră: trei ani de război a făcut Rusia mult mai puternică militar, economic, tehnologic și i-a dezvoltat relațiile internaționale. Rusia este din nou un jucător geopolitic global și are aliați puternici care la un moment dat o vor sprijini pe față, fără rețineri. Pericolul rusesc nu numai că este real,

dar este pe termen lung. Să nu uităm că Europa este doar o peninsulă a Asiei. Întâlnirea din Alaska dintre președintele SUA, Donald Trump și cel al Rusiei, Vladimir Putin, a consfințit revenirea Rusiei în cercul marilor puteri, lucru extrem de vizibil și în cadrul conferinței Organizației de Cooperare de la Shanghai - 2025, din China.

Avem convingerea că Moscova poate fi contrată cu succes, dar pentru aceasta trebuie identificate forme și metode noi, subtile, de acțiune. Rusia cunoaște foarte bine forța fiindcă a aplicat-o în întreaga sa istorie așa că nu va ceda nici la amenințări, nici la recurgerea la forță. Nu credem că omenirea sau, mai bine spus, liderii acesteia vor recurge la arma nucleară fiindcă este ilogic, dar metodele enunțate de generalul german pot fi folosite și va fi greu de atribuit în cazul unei operațiuni sub steag fals.

Printre cei mai vehemenți susținători ai intervenției militare împotriva Rusiei se numără fosta ministru de externe a Germaniei, Annalena Baerbock, care pe data de 2 iunie 2025, prin vot secret, așa cum a solicitat Moscova, a fost aleasă președinta celei de-a 80-a sesiuni a Adunării Generale a ONU. La 01.04.2025 aceasta declara: „Decizia actualelor și viitoarelor partide de guvernare de a oferi un sprijin suplimentar de 3 miliarde de euro Ucrainei, pe termen scurt și de a aloca alți 8,25 miliarde de euro pentru sprijin militar până în 2029 este o expresie a solidarității puternice și a coeziunii între partide.”

Conform publicației „Bild”, cancelarul Germaniei, Friedrich Merz, a declarat că dorește să preia conducerea în cadrul liderilor UE în negocierile de pace din Ucraina: „Nu este vorba doar despre sprijin militar, ci despre un pachet cuprinzător de măsuri pe care Europa îl poate lua pentru a sprijini Ucraina, dacă este nevoie chiar fără participarea Statelor Unite”. În același timp, Merz dorește să prevină cu orice preț retragerea SUA din discuțiile de pace cu Rusia, mizând în continuare pe o cooperare strânsă cu SUA, inclusiv în cadrul NATO.

Ca și în cazul Marii Britanii, este greu de crezut că liderii germani consideră că pacea va veni în curând.

În ultimele zile s-a vorbit despre fondul european de militarizare de 150 de miliarde de euro și despre eliminarea restricțiilor impuse Ucrainei privind utilizarea armelor occidentale numai pe teritoriul său, ceea ce sugerează mai degrabă o escaladare decât o pace iminentă. De ridicarea acestei restricții Kievul s-a grăbit să profite. La sfârșitul lunii mai a.c. au fost înregistrate două atacuri asupra trenurilor din Rusia, soldate cu cel puțin 85 de morți; un al doilea atac asupra a cinci aeroporturi militare, cu pierderea a cel puțin 13 avioane de luptă rusești, atacul asupra podului Crimeii și în final, Operațiunea „Spider’s Web” în care o bază aeriană a

aviației strategice a Rusiei (bombardiere cu muniție nucleară la bord) a fost atacată cu succes de dronele ucrainene. Referitor la acest ultim atac este de așteptat ca Rusia să-și intensifice acțiunile asupra infrastructurii militare și civile ucrainene.

În acest context, Washingtonul a negat inițial că ar fi avut cunoștință despre Operațiunea „Spider’s Web”, apoi a apărut o declarație la CNN în care Casa Albă a afirmat că Statele Unite erau la curent cu ceea ce se întâmplă. Ca și cum nu era de ajuns, într-o convorbire telefonică purtată imediat după atac între președinții Trump și Putin, liderul american a declarat că el nu a avut cunoștință de această acțiune.

Vorba lui Caragiale: „curat murdar”.

Operațiunea „Spider’s Web” ca și atacul american asupra facilităților nucleare iraniene se apropie de scenariul anticipat de generalul german în referința sa la ce poate face Rusia pentru provocarea unui incident nuclear. Sunt acțiuni grave ce nu pot fi trecute cu vederea prin posibilele implicații.

Franța

În cazul Franței, în haosul planurilor de pace ucrainene – care constau în atacuri împotriva Rusiei – cea mai delicată parte este jucată de aceasta care, spre deosebire de Marea Britanie (care vorbește despre război împotriva Rusiei) și Germania (care este gata să investească în fabrici de arme și muniții) încearcă să joace pe mai multe planuri.

Parisul își intensifică relațiile cu Armenia printr-un efort economic considerabil și încearcă să creeze o alianță UE-Asia. Pe 30 mai 2025, Macron a cerut Europei și Asiei să creeze o nouă alianță pentru a contracara marile puteri care încearcă să formeze „sfere coercitive” în regiune: „Ne confruntăm cu provocarea țărilor revizioniste care vor să impună în locul sferelor de influență, sfere de constrângere. Țări care vor să-și însușească resurse și să înlăture pe alții în beneficiul propriu.” Alianța dintre Europa și Asia ar urma să se bazeze pe „normele și principiile noastre comune. Timpul nealinierii a trecut cu siguranță și a venit momentul coalițiilor de acțiune, iar țările capabile să acționeze împreună trebuie să creeze toate condițiile necesare”.

Cu siguranță așa este, dar este și strigătul de mânie al celui ce se simte înlăturat din acest joc de putere.

Între timp, Franța, ca și celelalte țări occidentale, continuă să contabilizeze militarii și rezerviștii care ar putea fi trimiși pe teritoriul ucrainean pentru misiuni de menținere a păcii.

„Garantarea păcii” în concepția liderului francez, ar trebui să se bazeze pe o coaliție de voință care să garanteze pacea în Ucraina. Astfel, pe

31.05.2025 s-au întâlnit la Haga, într-o atmosferă de pesimism, conform ziarului „The Telegraph”, 31 de delegații. Reprezentanții europeni prezenți la dezbateri au renunțat la propunerea de a desfășura trupe europene în Ucraina, mergând pe varianta întăririi apărării pe termen lung a Kievului, fără participarea SUA. Comentariul ministrului olandez al apărării, Ruben Brekelmans, referitor la discuțiile de la Haga a fost cât se poate de clar: „Nu vom ajunge niciodată la un consens asupra planificării militare în UE. Prin urmare, cred că în viitor vom vedea mai multe structuri precum „coaliția de voință” realizate fără contribuția Bruxelles-ului.

Cam așa arată concertul european, o cacofonie perfectă dar fără dirijor ca disonanța să fie totală.

Punctele cheie ale procesului de negociere

Desigur, diplomații analizează, emit păreri, identifică soluții, dar până la urmă contează ce doresc părțile aflate în conflict, dar și cei care le sprijină acțiunile direct și nemijlocit. La acest capitol încep să apară adevăratele dificultăți, liniile roșii, orgoliile, presiunile, șantajul și mai cu seamă interesele reale ale celor implicați în conflict. Putem spune că la acest moment nu avem decât o certitudine: nimeni nu dorește încheierea conflictului printr-o pace și toți speră că viitorul va înclina balanța în favoarea sa.

Condițiile Ucrainei: încetarea completă și necondiționată a focului în aer, pe uscat și pe mare ca o condiție necesară pentru începerea negocierilor de pace; măsuri de încredere și rezolvarea problemelor umanitare – întoarcerea necondiționată a tuturor deportaților și persoanelor strămutate ilegal, inclusiv a copiilor ucraineni; schimbul tuturor prizonierilor („toți pentru toți”); eliberarea tuturor ostajilor civili deținuți de Rusia; prevenirea repetării agresiunii – scopul negocierilor este să asigure pacea și securitatea durabilă, împiedicând repetarea agresiunii; garanții de securitate și implicarea comunității internaționale– Ucraina trebuie să primească garanții de securitate fiabile. Se invită comunitatea internațională să participe la negocieri și să garanteze aplicarea acordurilor.

Suveranitate: Ucraina nu va fi forțată la neutralitate. Poate adera la comunitatea euro-atlantică și continuă spre integrarea în UE. Aderarea la NATO depinde de consensul Alianței. Nu vor fi impuse restricții privind mărimea, desfășurarea sau parametrii forțelor armate ucrainene, nici asupra desfășurării de trupe străine prietene pe teritoriul acesteia.

Chestiuni teritoriale: câștigurile teritoriale ale Rusiei din februarie 2014 nu sunt recunoscute. Linia de contact este punctul de plecare pentru

negocieri, dar problemele teritoriale se discută doar după o încetare completă a focului.

Sanctiuni: anumite sancțiuni pot fi ridicate treptat, cu mecanism de reactivare („snapback”) dacă este necesar. Activele suverane rusești înghețate vor fi folosite pentru reconstrucție sau rămân blocate până la plata despăgubirilor de război.

Propunerile Rusiei (document nedivulgat oficial, dar cunoscut datorită faptului că poziția Moscovei a rămas, cu puține modificări, aceleași din 2021 până în prezent). Sunt 31 de puncte în 3 secțiuni, inclusiv două opțiuni pentru condițiile de încetare a focului:

- Retragerea completă a armatei ucrainene din regiunile Republica Populară Donețk (DPR), Republica Populară Lugansk (LPR), Herson și Zaporojie.

- Retragerea trupelor ucrainene din „teritoriul Federației Ruse” (inclusiv Donbas și Novorusia”) în termen de 30 de zile de la încetarea focului.

- Recunoașterea internațională a Crimeei, Donbasului și teritoriilor cunoscute sub denumirea de Novorusia ca parte a Rusiei;

- Neutralitatea Ucrainei.

Propunerile Federației Ruse pentru soluționarea crizei ucrainene ce includ organizarea de alegeri în Ucraina și semnarea ulterioară a unui tratat de pace sunt:

- Kievul trebuie să anunțe data alegerilor prezidențiale și parlamentare, care trebuie să aibă loc în termen de 100 de zile de la ridicarea legii marțiale;

- Încetarea focului implică o interdicție privind redislocarea Forțelor Armate ale Ucrainei, cu excepția mișcărilor în scopul retragerii trupelor la o distanță convenită;

- O interdicție privind primirea și desfășurarea de arme nucleare pe teritoriul Ucrainei;

- Încetarea focului exclude furnizarea de arme occidentale către Ucraina, iar această interdicție se aplică și transmiterii de informații de natură militară (informații secrete);

- Un tratat de pace între Rusia și Ucraina trebuie să fie aprobat printr-o rezoluție cu caracter juridic obligatoriu a Consiliului de Securitate al ONU;

- Pentru încetarea focului, Ucraina trebuie să acorde amnistie „prizonierilor politici” și să elibereze militarii și civilii reținuți;

- Pentru o soluționare finală a conflictului în Ucraina, este necesară garantarea deplină a drepturilor, libertăților și intereselor persoanelor vorbitoare de limbă rusă;

- Ucrainenii au cerut rușilor să returneze 339 de copii, iar aceștia au răspuns că vor verifica situația cu autoritățile competente.

Nota autorului: În SUA se consideră că până la Războiul de secesiune (1865) acordul corect este prin folosirea formei de plural (Ex. Statele Unite ale Americii sunt...), după Războiul de secesiune acordul corect este la singular fiind vorba de un singur stat (Statele Unite ale Americii este..). Noi, până ne va convinge cineva că greșim vom folosi în cadrul revistei forma de singular.

BIBLIOGRAFIE:

1. John Kornblum, Future of Social Democracy, 28.09.2021;
2. Defense Industrial Strategy;
3. Richard Youngs, Carnegie, 10.04.2025;
4. Sophia Besch, Tara Varma, Carnegie, 20.02.2025;
5. Rosa Balfour, Emissary/Carnegie, 30.04.2025;
6. RymMontaz, CathamHouse, 13.05.2025
7. agcnews.eu;
8. <https://spigolaturegcnnews.blogspot.com>;
9. www.agcnews.eu/agc-servizi-mepa

SUVERANISM ȘI GLOBALIZARE

(Partea a II-a)

Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Gheorghe NICOLAESCU

Curentul suveranist, care în esență sa reprezintă naționalismul în multiplele sale forme de manifestare nu a fost „fabricat” de cineva anume, în virtutea unor concepții de natură socială, filosofică, istorică etc. El a existat de când există națiuni, popoare, patrii și a cunoscut momente de explozie în fazele istorice care au alimentat acest curent. Suveranismul și naționalismul și-au redus din intensitate după cel de-al Doilea Război Mondial, care a determinat o nouă reconfigurare a lumii prin granițe statuate de organisme internaționale care, la începuturi, au dispus de forța, energia și sprijinul națiunilor în rezolvarea exceselor politice anterioare de tip imperialist.

Perioada Războiului Rece a fost marcată de eforturi considerabile din partea marilor puteri învingătoare pentru aplanarea unor conflicte de natură etnică, naționalist-extremistă, revizionistă și altele. Și lumea s-a obișnuit cu aceasta, chiar și cu unele războaie locale, lovituri de stat mai mult sau mai puțin justificabile, conflicte etnice sau de natură religioasă.

Lumea se transforma după al Doilea Război Mondial într-un ritm nebunesc, cu consecințe din ce în ce mai imprevizibile asupra tuturor statelor. Războiul Rece a determinat „dispariția elegantelor simplități” ale lumii bipolare.

Globalizarea este un proces declanșat după încheierea Războiului Rece. Ce se întâmplase de fapt. Lumea trăise până atunci o stare de dezordine a națiunilor urmată de un haos care se instalase în zonele aflate sub influența sovietică. Chiar și conceptul de „Noua ordine mondială” dispărea la fel de rapid cum a și apărut, chiar înainte de apariția vreunei teorii cuprinzătoare pe linia reconstrucției socio-economico-politice.

Și ce s-a întâmplat atunci?

În primul rând, sistemul mondial bipolar nu mai corespundea realităților. Apoi, lumea a fost surprinsă de apariția unei multitudini de poli de putere, ceea ce echivala cu o complicare a sistemului internațional de relații, începând cu cel economic și sfârșind cu cel militar. Și, nu în ultimul rând, apărea criza resurselor vitale.

Marile puteri, lipsite aproape în totalitate de aportul constant, generos și quasi gratuit al resurselor „imperiale” au fost nevoite să se întoarcă la clasiicii geopoliticii și să-și aducă aminte că geopolitica se referă la politica viitorului.

Revine astfel în atenție, teoria continentalistă a lui Halford John Mackinder al cărui punct nodal îl reprezintă zona denumită de el „zona pivot” sau „axa lumii”. Analizii geopolitici de astăzi și-au amintit de teza lui Mackinder și susțin ideea că istoria a fost totdeauna dominată de conflictele dintre puterile continentale și cele maritime, puterea continentală avându-și originea în centrul Eurasiei, într-o zonă cuprinsă între Asia Centrală și Oceanul Arctic.

În prezent, SUA a intuit că „axa lumii” de care vorbeam mai sus trebuie schimbată. Dacă urmărim atent declarațiile geopoliticienilor americani, Europa, UE adică, va cam trebui de-acum să-și gestioneze singură atât economia, cât și apărarea. După astfel de declarații făcute în mod repetat de actualul președinte al SUA, Donald Trump, putem ușor deduce că deplasarea „zonei pivot-europene continentale a început să se producă (complexitatea problemelor care urmează să fie gestionate exclusiv de europeni, precum și existența unui conflict ruso-ucrainean nestins și devastator încă, nu fac decât să ne întărească ideea că vremurile vor fi pe viitor extrem de dificile).

Dar geopolitica actuală a SUA și nu numai a acesteia, pare că începe să revitalizeze opera geopoliticienilor „puterii maritime” – Alfred Thayer Mahan și Julian Corbett. Mahan susține că emisfera nordică, delimitată de canalele Panama și Suez, este, nici mai mult, nici mai puțin, decât „centrul puterii mondiale” iar....fâșia din Asia, cuprinsă între paralele 30° și 40°, ar fi construit zona de conflictualitate și de separare între puterea continentală rusă și cea maritimă britanică”.

Gândirea lui Corbett este în curs de evaluare în SUA și în Occident. Teza centrală a acestuia susține că „un conflict nu poate fi decis doar de forțele navale și că strategia navală este doar o parte a strategiei generale.

Revendicarea Canalului Panama și a Groenlandei de către președintele Trump, conflictul israeliano-iranian, poziția Chinei privind statutul Taiwanului, realizarea de către Rusia a ieșirii la Marea Neagră și de aici la mările calde sunt câteva din argumentele care ne duc la concluzia că în prezent, marile puteri, dar și cele în devenire, reconsideră teoriile clasicilor geopoliticii.

Diminuarea resurselor a dinamizat apariția conceptului de „globalizare”. Cu siguranță că acest concept a fost elaborat și pus în aplicare cu eforturi imense pe linie propagandistică și de manipulare. Globalizarea a fost un

proces gândit să înlocuiască exploatarea resurselor din fostele colonii ale vechilor imperii. Iar în cazul în care fenomenul n-ar fi fost „înțeleș” îndeajuns de bine de statele vizate era completat cu intervenția militară cu sau fără declarație oficială de război, așa cum s-a întâmplat în cazul conflictului dintre Federația Rusă și Ucraina, dar și în conflictul dintre Israel și Iran, sau în acțiunile, militare sau ale serviciilor de informații, de schimbarea regimurilor politice din țările respective. Cu siguranță, acest trend nu se va opri aici. Deocamdată procesul de globalizare care se petrece de ani buni a generat avantaje doar statelor puternice, bogate și cu influență demonstrându-se astfel caracterul său nedrept (România, prin poziționarea sa geopolitică și geostrategică s-a confruntat și se confruntă des cu aceste consecințe).

Globalizarea, după atâția ani de manifestare, pare că nu este în contradicție cu suveranismul, și ceea ce este chiar mai grav, îl eludează, întrucât toate pârghiile îi aparțin. Fenomenul globalizant, arogându-și o libertate garantată de o putere economică, militară și influență pe scena internațională a deciziilor încalcă „liniile roșii” cu greu statuate în vremurile de după Războiul Rece, fapt ce afectează echilibrul economic, social politic și securitar al statului suveran.

Pentru îndreptarea situației nu mai există organisme internaționale spre care să se îndrepte: ONU și-a pierdut demult capacitatea de reacție promptă și eficientă, iar Consiliul de Securitate a devenit un organism imperfect și nefuncțional... Mai rămân structurile globaliste care nu au pe agendă susținerea țărilor suveraniste, din contră – OMS, Banca Mondială, FMI, Curtea de la Haga și încă multe altele.

Uniunea Europeană vrea să creadă că are scopuri globaliste moderate care să se îmbine armonios cu suveranismul țărilor membre.

În prima parte a acestui articol apărut în numărul anterior al acestei reviste afirmam că în viitor rămâne o singură necunoscută – „noua religie” a „noii civilizații”. Cred că este prematur, deocamdată, să ne hazardăm în a identifica această nouă religie. Ea se va întrupa, cu siguranță și aici va trebui să ținem cont de evoluția rapidă a Inteligenței Artificiale (AI), însă nu putem muta discuția pe altă cheie. Curente globalizatoare și suveraniste se vor afla și pe viitor într-o încheștare dură, pentru că, așa cum afirma Tim Marshall în cartea „Prizonierii Geografiei”, „toate războaiele pornesc din teama de celălalt și din lăcomie”. În această confruntare teama de „celălalt”, este preponderent de natură suveranistă, rămânând astfel doar lăcomia care este determinată mai ales de diminuarea și chiar lipsa resurselor de toate felurile. Acum trebuie găsite metode noi de acces și control a acestor resurse indispensabile pentru avansul tehnologic al marilor

puteri și, în general, al civilizației umane. Zona Arctică va deveni în curând o regiune de conflict global având în vedere multitudinea de bogății încă neexplorate.

Uniunea Europeană s-a trezit cu războiul ruso-ucrainean în brațe, după ce președintele Trump a declarat că va face tot ce depinde de el pentru a se încheia o pace trainică și de asemenea, că nu va mai acorda sprijin militar Ucrainei. Mulți cred că este vorba de o înțelegere cu Rusia. Nici vorbă de așa ceva. Europa și-a pierdut interesul geopolitic și geostrategic pentru SUA. Să nu trecem cu vederea faptul că tot președintele Trump și unele personaje importante din anturajul său au lăsat să se înțeleagă că nici NATO n-ar mai avea o viață prea lungă. Pentru menținerea Alianței, Trump a afirmat că fiecare țară va trebui să achite o contribuție de 2,5% din PIB, cu mențiunea că și aceasta este prea mică dacă membrii doresc reale garanții de securitate și protecție. Ulterior, cifra a crescut la 5%, însă rămânerea SUA în Europa este o necunoscută (poate fi un șantaj sau poate fi o dorință reală a administrației actuale și a poporului american). Poate vom avea mai multe elemente de analiză după summit-ul de la Haga.

În acest context, UE și Franța se pare că s-au grăbit. S-au grăbit să declare continuarea sprijinirii guvernului de la Kiev până la victoria asupra Rusiei și trecerea la un program masiv de înarmare a tuturor membrilor. Se formează astfel anumite incompatibilități insurmontabile. În primul rând, nu este clar dacă membrii Alianței vor fi nevoiți să achite 5% din PIB pentru susținerea NATO și să facă eforturi pentru înarmare de zeci de miliarde de euro. Apoi, o armată europeană nu ar putea exista în paralel cu Alianța Nord-Atlantică. În al treilea rând, instrumentul militar al UE nu ar avea capacități de intelligence, cel puțin pe termen scurt și mediu, fiind tributar structurilor NATO sau mai precis, ale SUA.

În Europa de astăzi, este greu de demonstrat care sunt atuurile unei mișcări suveraniste. Ne-am putea hazarda să apreciem Polonia, Ungaria, Slovacia poate chiar și Cehia, în care s-au evidențiat pe parcursul ultimilor ani o atitudine suveranistă vizibilă.

În ceea ce privește România, așa-zișii noștri activiști suveraniști s-au grăbit, ca de obicei, să-și aroge zgmotos titlul de suveraniști, deși partidul creat de aceștia nu are încă structurat un program de acțiune care să răspundă obiectivelor suveraniste.

Timiditatea manifestării suveranismului în țările mai sus amintite este determinată și de ofensiva, uneori brutală, a politicilor globaliste europene, politici bazate pe instrumente de presiune aflate la îndemâna structurilor politice europene.

În aceste condiții, globalizarea a devenit un subiect controversat. Cei mai sceptici sunt de părere că ideea globalizării este supraestimată și că treptele de inter-relaționare nu poartă neapărat amprenta vremurilor prezente.

Există și subiecți care pun accent pe procesele de regionalizare în cadrul cărora grupurile de interese financiare, economice și comerciale își intensifică activitățile specifice, încalcând cu bunăștiință o legislație veche și stabilă existentă în zonele de interes.

Putem vorbi și despre așa-ziii „hiperglobalizanți” care argumentează că globalizarea este un fenomen extrem de puternic care poate eroda rolul și poziția tuturor guvernelor naționale. De fapt, putem constata că așa ceva se întâmplă deja în mai multe țări, inclusiv în România.

În sfârșit, există un alt grup, cel al „transformaționaliștilor”, conform cărora globalizarea înseamnă transformarea multor aspecte ale ordinii globale, cu alte cuvinte, este un proces contradictoriu care implică o multitudinea de influențe aflate de cele mai multe ori în contradicție.

Discutând despre conceptul de suveranism, putem fi de acord că astăzi el nu există într-o formă care să permită o definiție exactă a sa. Apoi, trebuie să acceptăm că el îmbracă nuanțe diferite de manifestare și exprimare fiind, se pare, mai pregnant acolo unde popoarele li s-a refuzat sau li s-a încălcat identitatea națională, pe când în statele vechi și puternice economic și chiar militar, naționalismul, suveranismul, trec printr-un proces modern de transformare.

Statele naționale sunt toate suveraniste. Nu cred că există un guvern atât de trădător ca să se opună propriei suveranități naționale.

Marile puteri, statele puternic dezvoltate păstrează obligatoriu propriul suveranism, propria identitate națională. Ele sunt deci suveraniste, dar pentru ele însele. Pentru țările mici și mai puțin importante pe eșichierul regional și internațional este foarte clar că primele desfășoară și aplică un scenariu globalist pus la punct în cele mai mici detalii, tradus printr-o politică externă de spoliere a resurselor, dar și de ștergere a identității lor naționale.

SUA, China, Federația Rusă, Franța, Germania ș.a. sunt state în care suveranismul coexistă cu globalismul. Tot ceea ce fac în Ucraina, Iran, Siria, Liban, Panama, Groenlanda și alte regiuni reprezintă acțiuni globaliste „ad manum militari”. Aplicarea de suprataxe vamale de către președintele Trump, tentativa de ridicare a unui zid împotriva imigrației și expulzarea forțată a emigranților, tăierea livrărilor de petrol și gaze de către Putin spre Europa Occidentală, sunt acțiuni suveraniste pe linie economică, financiară, teritorială vis-a-vis de alte țări.

Trebuie să subliniez că în cazul interesului SUA pentru Canalul de Suez, Groenlanda, Zona Arctică, Orientul Mijlociu, avem de-a face cu mostre de „geopolitică a marilor spații geografice”, dovadă că geografia va rămâne întotdeauna rampa de lansare a tuturor teoriilor geopolitice.

Geopolitica marilor spații este specifică marilor puteri ale lumii și mișcările „tectonice” pe care le provoacă, induc noile coordonate ale „noii ordini mondiale”.

De asemenea, se mai poate spune că, deocamdată, noile teorii geopolitice care vor apărea în viitor, nu pot fi analizate în afara teoriilor clasice ale lui Mackinder, Mahan și Corbett și, de ce nu, ale lui Haushofer.

Să nu se uite că geopoliticienii care susțineau teoria spațiului euro-asiatic, ca și Haushofer, se opuneau instituirii unei ordini mondiale bazată pe democrație și pe liberalizarea economică, care ar fi fost inevitabil dominată de popoarele anglo-saxone, în timp ce rămân favorabile unei alianțe...ruso-germane și constituirii de pan-regiuni de la nord la sud, în sensul meridianului.

Până la urmă, în lume se întâmplă ceea ce s-a întâmplat întotdeauna: lupta pentru puterea absolută, restul este doar căutarea unei justificări ideologice pentru mase. Ca întotdeauna, confruntarea va fi prezentată ca o luptă între bine și rău justificată de ideologii, principii, morală și altele. Deja taberele ce se pregătesc pentru confruntare sunt aproape făcute, fiecare își consolidează pozițiile și caută să și le extindă eventual prin acțiuni militare punctuale sau schimbări de regimuri politice, iar instituțiile internaționale create după cel de Al Doilea Război Mondial, inclusiv ONU, nu mai funcționează. Deci știm ce ne rezervă viitorul.

QUO VADIS, TÜRKIYE?

Col. (rtr.) Emil Fălcutescu

Era o zi senină de mai a anului 1998. Era pentru prima oară când intram în curtea palatului Topkapî. Simțeam cum dintr-odată pielea mi se face de găină și ritmul inimii începea să crească. Realizăm că sunt în fosta casă a sultanilor de la Istanbul, sultanii

Imperiului Otoman, dușmanul de sute de ani al strămoșilor mei din Muntenia, Moldova și Transilvania.

În următorii ani aveam să intru de mai multe ori în această curte și aveam să vizitez palatul chiar și în zone care nu sunt destinate publicului larg. Am avut chiar oportunitatea de a vedea celebra sabie a lui Ștefan cel Mare. Tot de atâtea ori am avut senzația de grandoare, putere, uneori lăcomie și bineînțeles aroganță pe care le emană zidurile, camerele, grădinile și exponatele acestui sit istoric. Și bineînțeles, mi-am adus aminte că pe dalele de marmură ale aleilor din curtea palatului a călcat la un moment dat și Mihai Viteazul, cel care s-a apropiat apoi atât de mult cu oștile sale de capitala imperiului și de acest palat.

Probabil cititorul se întreabă de ce am dorit ca articolul meu să aibă acest început? Pentru că în opinia mea la ora actuală Turcia este condusă de o persoană care are impregnat în sângele și mintea sa grandoarea, dorința de putere, lăcomia și aroganța vechilor sultani otomani, precum și pioșenia islamică a acestora. Acesta este desigur Recep Tayyip Erdoğan, președintele actual al Turciei, iar răspunsul la întrebarea din titlul articolului se regăsește în acțiunile, declarațiile, pozițiile și deciziile pe care acesta le va lua atât pe plan intern, cât și extern.

I. ERDOGAN ȘI POLITICA SA INTERNĂ

Decizia președintelui turc, Recep Tayyip Erdoğan, de a-l încarcera pe primarul Istanbulului, Ekrem İmamoğlu, cel mai puternic rival politic al său, a declanșat cele mai aprige proteste politice și boicoturi din ultimii ani. Mișcarea a fost făcută sub acuzația de corupție și terorism, dar a fost caracterizată de observatori și de opoziția turcă ca un punct fără întoarcere pentru democrația din Turcia, marcând un pas important către autocrație.

Această încercare de a-l descalifica pe Imamoğlu de la a candida la următoarele alegeri îngustează semnificativ calea opoziției către victoria electorală și arată că Erdoğan nu va permite nicio contestare credibilă a guvernării sale. Analizată împreună cu erodarea independenței judiciare, a libertății presei și a procedurilor electorale corecte, urnele de vot nu mai oferă o cale credibilă pentru schimbarea politică. Pentru mulți, strada a devenit ultima arenă de rezistență.

Deteriorarea statului de drept din Turcia nu este nouă. Timp de peste un deceniu, guvernul turc a demontat sistematic sistemul de control și echilibru care reglementa echilibrul între instituțiile democratice ale țării.

Mai întâi a venit, în anul 2013, represiunea mișcării Gezi Park care se opunea planului guvernului de a demola un parc pentru a construi un centru comercial. Mișcarea s-a transformat într-una dintre cele mai mari acțiuni antiguvernamentale din istoria Turciei. În lunile și anii care au urmat, mii de oameni au fost arestați pe fondul epurărilor din poliție, justiție și administrație publică, în timp ce guvernul a hărțuit mass-media independentă, organizațiile societății civile, avocați și chiar reprezentanți ai mediului de afaceri care criticau politica economică a lui Erdoğan.

Trei ani mai târziu, lovitura de stat militară eșuată din iulie 2016 a fost, potrivit lui Erdoğan, un „dar de la Dumnezeu” și o oportunitate de a reproiecta guvernarea țării și de a scăpa de oponenții săi. Starea de urgență de doi ani care a urmat loviturii de stat eșuate a redus și mai mult libertățile civile pentru majoritatea populației.

Acest lucru plasează Turcia într-o incertitudine precară între autoritarismul competitiv, unde alegerile și alte instituții democratice există nominal, dar sunt subminate de abuzuri sistematice de putere și dictatura directă. În această fază tranzitorie, regimul va fi foarte susceptibil față de protestele publice, dar încă nu va avea capacitatea coercitivă necesară pentru a le anihila.

În timp ce Erdoğan a făcut pași importanți spre consolidarea regimului său autoritar, Turcia nu are încă structurile economice și politice necesare pentru o dictatură completă. În special, lui Erdoğan îi lipsește un aparat coercitiv pe deplin loial care să-i poată impune necondiționat voința, în special armata, considerată mult timp indispensabilă regimurilor autocratice robuste.

De la mijlocul anilor 2000, Erdoğan a încercat să se protejeze de o lovitură de stat militară prin remodelarea conducerii armatei și eliminarea suspectilor de dizidență. Acest efort s-a intensificat după tentativa violentă de lovitură de stat eșuată din 2016, care a fost condusă în principal de adepții regretatului cleric musulman Fethullah Gulen.

În timp ce Erdoğan a reușit să asigure obediența la vârf, rezultatul nu este încă asigurarea unei forțe loiale uniformă, ci una profund politizată la toate nivelurile. Diferența contează pentru că o armată loială este necondiționat ascultătoare și aliniată ideologic cu regimul, în timp ce o armată politizată este fracturată, presată de așteptările politice și neîncrezătoare, mascată de o fațadă de unitate.

Prin politizarea armatei, Erdoğan a pus în pericol și viitorul propriului său regim. Dacă continuă să escaladeze represiunea, în special dacă încearcă să folosească armata pentru a suprima protestele, riscă să supraevalueze obediența militarilor. În opinia mea, armata ar dori să rămână neutră, dar dacă va fi împinsă prea tare pentru a se conforma cererilor regimului, s-ar putea scinda, cu consecințe destabilizatoare nu numai pentru Turcia, ci și pentru întreaga regiune.

Mișcările de protest antiguvernamentale care au marcat Orientul Mijlociu în anii 2010 ca parte a Primăverii arabe, oferă paralele serioase. Soarta regimurilor autoritare depinde în mod considerabil de dorința armatei de a înăbuși disidența. În Tunisia și Egipt, refuzul armatelor respective de a suprima cu forța protestele a fost un factor cheie pentru a permite opoziției de masă să răstoarne autocrațiile înrădăcinate la vârful conducerii statelor. În Bahrain și Arabia Saudită, forțele de securitate loiale au ajutat monarhiile să supraviețuiască prin înăbușirea violentă a demonstrațiilor. Iar în Libia, Siria și Yemen, loialitatea divizată a armatei între regim și opoziție a catalizat războaie civile sângeroase.

Turcia nu este imună la aceste dinamici. Din 2016, Erdoğan a supravegheat epurarea a peste 125.000 de funcționari publici, inclusiv mii de ofițeri și generali din armată. Pe câțiva dintre ei i-am cunoscut personal și trebuie să recunosc că am fost profund surprins și indignat când am aflat că unii dintre ei au fost condamnați și încarcerați. Unul dintre ei a fost chiar șeful Serviciului de Informații Militare care în august 2008 m-a primit pentru a puncta oficial încheierea misiunii mele în Turcia și care doi ani mai târziu participa la București, în aceeași calitate, la o activitate internațională de profil.

Mass-media pro-guvernamentală subliniază cu mândrie că majoritatea celor care servesc acum în sistemul judiciar și în serviciile de securitate au fost angajați după lovitura de stat prin verificări politice deschise. Este clar ce mesaj transmite regimul lui Erdoğan: statul nu va mai tolera disidenți, iar forțele de securitate, inclusiv armata, vor apăra regimul.

Dar această narațiune ascunde o realitate cheie: în timp ce Erdogan a umplut instituțiile statului cu loialiști politici, organizațiile profund instituționalizate, cum ar fi armata, nu sunt atât de ușor de refăcut.

Armatele și alte institute ierarhice, au propriile norme culturale, dar și structuri organizaționale care tind să modereze interferența politică.

II. ERDOĞAN ȘI PROVOCĂRILE EXTERNE

1. ERDOĞAN ȘI AMERICA LUI DONALD TRUMP

Programul Europa de la Washington explorează evoluțiile politice și de securitate din Europa, relațiile transatlantice și rolul global al Europei. Lucrând în coordonare cu Carnegie Europe la Bruxelles, programul reunește factori de decizie și experți americani și europeni pe probleme strategice cu care se confruntă Europa.

Recep Tayyip Erdoğan l-a susținut pe Donald Trump în alegerile prezidențiale din SUA. Presupunerea lor a fost că ar fi mai ușor să găsească un teren comun cu Trump pentru a introduce un impuls în relația bilaterală stagnantă. Această concluzie a fost generată de o amintire pozitivă, deși selectivă, a primului mandat al lui Trump, când a fost accesibil președintelui Turciei, a fost receptiv la ideea de a lucra împreună și a arătat o oarecare înțelegere în chestiunile dificile care împovărează parteneriatul turco-american. Altfel, experiențele amare, cum ar fi scrisoarea usturătoare a președintelui american în care l-a minimalizat pe Erdoğan și a amenințat că va distruge economia turcă, precum și sancțiunile economice impuse Turciei, care sunt încă în vigoare, au fost, deocamdată, lăsate deoparte și nu au provocat o ruptură categorică a relațiilor bilaterale, chiar dacă suspiciunile reciproce continuă să persiste.

Pariul lui Erdoğan pe Trump a dat roade până acum. Cei doi au vorbit de mai multe ori de la alegerile din noiembrie din SUA, satisfăcând dorința turcă de a avea contacte regulate, la cel mai înalt nivel, cu SUA. Tonul dat de Washington în chestiuni legate de Ankara a justificat, în parte, așteptările oficiale. La câteva zile după arestarea controversată a lui Ekrem Imamoğlu, primarul Istanbulului și principalul rival politic al lui Erdoğan la următoarele alegeri prezidențiale, Trump l-a laudat pe Erdoğan ca fiind „un lider bun”. Trimisul lui Trump pentru Orientul Mijlociu, Steve Witkoff, a anticipat un viitor luminos pentru relațiile turco-americane, referindu-se la o conversație recentă „mare și transformatoare” dintre cei doi lideri. Witkoff a vorbit, de asemenea, despre „o mulțime de vești pozitive și bune” venite din Turcia. În mod clar, nici Trump, nici Witkoff nu împărtășesc anxietatea protestatarilor turci care au ieșit în stradă în sprijinul lui Imamoğlu încarcerat, îngrijorați de viitorul alegerilor și de democrația din Turcia. Peste 130 dintre acești protestatari riscă acum pedepse cu închisoarea de până la trei ani, în timp ce punerea sub acuzare a lui Imamoğlu ar putea

duce la o pedeapsă prelungită cu închisoarea și la o interdicție politică, subminând cea mai credibilă perspectivă de schimbare politică din țară.

Erdoğan crede în Trump și în politicile sale. Dorința lui Trump de a zgudui instituțiile americane, retorica sa polarizantă pe scena internă, dezgustul acestuia pentru agendele liberale și progresiste, se aliniază cu manualul lui Erdoğan, la fel ca și sentimentul de urgență al lui Trump în obținerea unei încetări a focului în Ucraina. Doar alianța strategică dintre SUA și Israel nu pare a fi pe placul liderului turc, dar nici acțiunile Turciei anti-Israel nu sunt nici pe departe la nivelul retoricii sale.

Trump, la rândul său, este un fan declarat al lui Erdoğan. Îi face plăcere să spună acest lucru, așa cum a făcut recent în prezența prim-ministrului israelian Benjamin Netanyahu. Trump s-a oferit să ajute la rezolvarea diferendelor turco-israeliene în timp ce, spre mulțumirea Ankarei, a insistat că Netanyahu trebuie să fie rezonabil.

Trump și Erdoğan sunt parteneri tranzacționali cu mentalități convergente. Amândoi recunosc acest lucru și vor să profite de oportunitatea de a lucra împreună. În cazul în care politicile lor nu se aliniază, Trump va presupune că poate pune presiune pe Erdoğan, care, în majoritatea cazurilor, va căuta o cale de a salva aparențele și va spera să-și folosească spiritul de colaborare în altă parte. Erdoğan, de fapt, practică arta de a face înțelegeri, ceea ce Trump apreciază.

Acesta este contextul în care relațiile turco-americane vor evolua sub conducerea a doi lideri prea încrezători și cu un ego prea puternic. În ceea ce-l privește pe Erdoğan, dispoziția lui Trump de a face afaceri fără a ține cont de standardul în scădere al acreditărilor democratice ale Turciei și al practicilor statului de drept este deosebit de utilă. Erdoğan va vedea în această atitudine o licență a administrației americane pentru a-și promova agenda internă opresivă.

Reacțiile europene la evoluțiile politice din Turcia au fost oarecum modeste, probabil și datorită faptului că acum Uniunea Europeană are nevoie de Turcia mai mult decât are nevoie Turcia de Europa. Acest lucru face ca reticența Washingtonului față de Ankara să se diminueze justificând astfel percepția guvernului turc că aceasta este o oportunitate de a compensa potențialele eșecuri politice și economice cu Europa. O astfel de mână liberă din partea Washingtonului, alături de cele deja acordate de alți actori importanți, cum ar fi Rusia și China, ar putea grăbi îndepărtarea Turciei și mai mult de obiectivul său de aderare la UE. Cât de mult și cu ce consecințe pentru ambele părți, rămâne de văzut.

Haosul economic și de politică externă al guvernului Trump aduce atât provocări, cât și oportunități pentru Turcia. Economia turcă, bazată pe

exporturi și fără numerar, este vulnerabilă la perturbările comerciale și la incertitudinile economice globale care afectează fluxurile de investiții, mai ales că se luptă cu inflația ridicată și creșterea economică scăzută. Actuala volatilitate economică globală este o provocare în această privință, dar Turcia a fost lovită de cele mai mici tarife reciproce impuse de Washington, ceea ce i-ar putea oferi un avantaj comparativ față de alți actori de pe piața americană. Mișcările Turciei de a deveni o destinație principală pentru exporturile de gaze naturale lichefiate ale SUA și extinderea cooperării sale energetice ar putea aduce ambele țări mai aproape de îndeplinirea obiectivului de 100 de miliarde de dolari în volumul comerțului anual.

În ceea ce privește peisajul de securitate, se pare că apartenența la NATO este piatra de temelie a descurajării și apărării Turciei. Dispariția sa ar însemna un dezastru, iar imaginea s-ar înrăutăți dacă o construcție centrată pe UE sau orice altă alianță care exclude Turcia va apărea ca piesă centrală în viitoarea arhitectură europeană de securitate. Turcia va încerca să prevină acest lucru prin menținerea angajamentului său față de NATO, în timp ce își va folosi influența geopolitică, capacitățile militare și capacitatea în creștere a industriei de apărare în discuțiile privind autonomia strategică europeană. Oricum, Turcia va face tot ce este necesar pentru a păstra un loc la masa securității europene, deși s-ar putea confrunta cu o opoziție mai puternică dacă relațiile sale cu Europa merg pe un trend descendent.

Turcia și Statele Unite nu sunt de acord în multe dosare de politică externă, dar Erdoğan și Trump sunt compatibili și pot să dezvolte o agendă de cooperare care să fie reciproc avantajoasă.

2. ERDOGAN ȘI EUROPA

Invazia pe scară largă a Ucrainei de către Rusia din 2022 a modificat calculele geopolitice de la Ankara și Bruxelles. Turcia are o tradiție de a cultiva o relație ambivalentă cu Rusia – generată de dependența sa energetică față de Moscova, afinitățile personale și politice dintre Erdoğan și președintele rus Vladimir Putin și rivalitățile geopolitice din regiunea Mării Negre, Caucazul de Sud, Siria și Libia.

Ca țară membră a NATO, Turcia este ancorată într-un sistem de alianțe și garanții de securitate orientat spre Occident. Dar țara a slăbit conceptul NATO de scut antirachetă prin achiziționarea de sisteme de rachete rusești S-400, ceea ce din 2019 a însemnat absența echipamentelor NATO de apărare antirachetă de-a lungul a aproximativ 700 de kilometri din flancul sudic al Rusiei. În mod similar, din punct de vedere politic, Turcia a stabilit un parteneriat strategic cu Ungaria, singura țară UE care se opune în mod sistematic deciziilor politice ale blocului cu privire la Rusia.

Pentru europeni, menținerea unității împotriva Rusiei este esențială într-un moment în care securitatea continentului este amenințată. Retragerea Statelor Unite din rolul său tradițional de garant al securității europene pledează pentru o apropiere între Turcia și omologii săi europeni.

Turcia are multe de oferit pentru protecția Europei. Ankara și-a semnalat deja disponibilitatea de a trimite trupe de menținere a păcii în Ucraina. Are a doua cea mai mare armată convențională din NATO. Industria sa de apărare a făcut mari salturi înainte în ultimele decenii, devenind flexibilă în ceea ce privește capacitatea de producție și inovatoare în ceea ce privește tehnologia. Astăzi, companiile turcești de apărare produc o serie de echipamente standard NATO – de la artilerie și obuze, la vehicule de luptă pentru infanterie, drone înarmate și nave militare.

Ankara are, de asemenea, multe de câștigat dintr-o alianță cu țările europene care împărtășesc aceeași viziune. Dacă nu este controlată, Rusia ar putea reprezenta o amenințare serioasă pentru Turcia, având în vedere acțiunile sale în Marea Neagră și Caucazul de Sud. Industria de apărare a Turciei ar beneficia enorm de includerea sa în schema de cheltuieli Buy European pregătită de Comisia Europeană – nu numai financiar, ci și datorită posibilei ridicări a diferitelor embargouri asupra componentelor sensibile. Mai mult, ca urmare a nivelului de integrare între cele două blocuri, Turcia ar beneficia de un sprijin european pentru economia sa.

Cu toate acestea, participarea Turciei la un efort european reînnoit de apărare ridică mai multe întrebări. În primul rând, din februarie 2022, Turcia nu a impus niciodată sancțiuni Rusiei. Ca urmare, Moscova a continuat să exporte țiței în Turcia, unde este rafinat și apoi exportat sub formă de produse turcești. Veniturile în valută pe care acest comerț le aduce Rusiei au ajutat la finanțarea războiului împotriva Ucrainei, în ciuda eforturilor constante ale țărilor NATO de a urmări și de a combate schemele de eludare a sancțiunilor.

În al doilea rând, legăturile economice strânse construite de Turcia și Rusia au dus la o rețea densă de acorduri. Rusia este cel mai mare furnizor de gaze naturale al Turciei prin conducta Turk Stream. Rusia construiește, deține și va opera o centrală nucleară în Akkuyu și trimite anual 7 milioane de turiști în stațiunile mediteraneene turcești. În schimb, Rusia este destinația unei mari părți a exporturilor agricole turcești și a unui mediu de afaceri favorabil pentru companiile de construcții turcești.

Dacă Turcia ar deveni un furnizor substanțial de armament pentru Ucraina și țările din Europa de Vest, ar putea fi supusă represaliilor rusești. Aceasta nu este o viziune ipotetică: nu ar fi prima dată când Moscova a ripostat la acțiunile Turciei cu fluxuri comerciale și turistice reduse pentru a

exercita presiune. O astfel de posibilă acțiune reprezintă un risc tangibil pentru relațiile dintre Moscova și Ankara, mai ales într-un moment în care guvernul turc este în criză și expus unei recesiuni economice exacerbate.

O a treia problemă se referă la guvernarea strâmtorilor turcești. Din 25 martie, potrivit Casei Albe, „Statele Unite și Rusia au convenit să asigure o navigație sigură, să elimine utilizarea forței și să prevină utilizarea navelor comerciale în scopuri militare în Marea Neagră”. În aceeași zi, secretarul de stat american Marco Rubio l-a găzduit pe omologul său turc, Hakan Fidan. S-au aflat puține lucruri despre discuțiile lor, dar orice acord al țărilor terțe privind navigația în siguranță în Marea Neagră este o chestiune de preocupare directă pentru Ankara, care are dreptul de a restricționa accesul la strâmtori în conformitate cu termenii Convenției de la Montreux din 1936. UE va dori, de asemenea, să fie implicată în orice posibil acord între Rusia, Statele Unite și Turcia, având în vedere că două dintre statele sale membre – Bulgaria și România – sunt state riverane, iar comerțul este de competența UE.

3. ERDOGAN ȘI LUMEA NON-OCCIDENTALĂ

Factorii de decizie turci cred că mișcarea către multipolaritate generează o lume nouă, una în care Turcia ar trebui să fie un jucător activ. Din punct de vedere istoric, diplomația Turciei s-a concentrat pe vecinătatea imediată a țării și pe aliații occidentali. Turcia și-a desfășurat o mare parte din comerțul cu Europa încă din primii ani ai Războiului Rece și și-a legat securitatea de NATO când s-a alăturat alianței în 1952.

Astăzi, legăturile Ankarei cu lumea non-occidentală sunt în creștere, iar câștigarea influenței în sudul global a devenit un pilon de bază al strategiei Turciei. În 2002, volumul comerțului Turciei cu țările asiatice, inclusiv China și Rusia, a reprezentat doar jumătate din volumul comerțului cu Uniunea Europeană. Două decenii mai târziu, comerțul Turciei cu Asia a depășit comerțul cu Europa. Comerțul Turciei cu țările africane a crescut cu peste 50% între 2014 și 2024, de la 21,2 miliarde de dolari la 33,3 miliarde de dolari. Numărul ambasadelor turce pe continentul celor 54 de țări a crescut de la 12 în 2002 la 44 în 2022. Ca parte a unui plan pe termen lung de a deveni un broker de putere în Africa, guvernul turc a reunit în anul 2024 lideri etiopieni și somalezii pentru a purta negocieri în vederea încetării disputei dintre cele două țări cu privire la planurile Etiopiei de a construi un port în Somaliland, o regiune separatistă cu propriul guvern în nordul Somaliei. Turkish Airlines, compania aeriană națională, zboară acum în 130 de țări, considerându-se compania care „zboară în cele mai multe țări din lume”.

Instabilitatea regională și deteriorarea legăturilor de securitate cu partenerii occidentali au obligat, de asemenea, Turcia să dezvolte tehnologii interne de apărare și aerospațiale. Investițiile guvernamentale și private la scară largă au alimentat creșterea industriei dronelor din Turcia. Drona Bayraktar TB2 a fost folosită în diverse conflicte, inclusiv în Libia, Nagorno-Karabah, Siria și Ucraina, iar acum este exportată în peste 30 de țări. Până în 2024, exporturile totale de apărare și aerospațiale ale Turciei au crescut la 7,2 miliarde de dolari – o creștere de aproape 30% față de anul precedent. Începând cu 2023, trei contractori turci din domeniul apărării se numără printre primii 100 de producători de venituri din domeniul armelor din lume.

Ankara și-a extins grupul de parteneri internaționali și în alte domenii, parțial într-un efort de a se poziționa ca o țară conectoare care sprijină fluxul de investiții, transport și energie între Asia și Europa. În 2012, Turcia a devenit partener de dialog al Organizației de Cooperare de la Shanghai, condusă de China – o aliniere pe care factorii de decizie turci, mai mult pentru poziții politice decât din convingere, o evidențiază ocazional ca o alternativă la candidatura stagnantă a Turciei de aderare la UE. Turcia s-a alăturat, de asemenea, „Inițiativei Belt and Road” a Chinei în 2015, sperând să-și unească propriul proiect „Middle Corridor” – care prevede infrastructura de transport care conectează Asia de Est cu Europa prin Asia Centrală, Caucaz și Turcia – cu „Inițiativa Belt and Road” într-o mare rețea transcontinentală. Din 2011, parteneriatele public-private turcești au investit aproximativ 115 miliarde de dolari în autostrăzi, poduri, porturi și aeroporturi pentru a îmbunătăți segmentul de infrastructură al Turciei. Anul trecut, în cel mai semnificativ pas de până acum spre alinierea cu economiile non-occidentale, Turcia a solicitat aderarea la BRICS, blocul din ce în ce mai influent condus de Brazilia, Rusia, India, China și Africa de Sud.

4. JONGLERIE ÎNTRE RELAȚII

Angajamentul Turciei și al altor puteri mijlocii față de autonomia strategică este de înțeles într-o lume în care marile puteri devin din ce în ce mai acaparatoare. Dar urmărirea excesivă a unei astfel de autonomii poate fi, în egală măsură, folositoare dar și periculoasă. Turcia a suferit consecințele unei politici externe independente în urma revoltelor arabe, când s-a ciocnit atât cu țările vecine, cât și cu partenerii globali. A provocat rupturi diplomatice – sau le-a exacerbă pe cele existente – cu Siria după ce Assad a reprimat violent protestele populare în 2011, cu Arabia Saudită după ce Ankara a sprijinit guvernul lui Mohamed Morsi în Egipt, în 2012,

cu Egiptul după ce Abdel Fattah el-Sisi a preluat puterea în 2013 și cu UE și Statele Unite în ceea ce privește migrația, politica siriană și alte probleme. Pe măsură ce aceste impasuri se prelungeau, investițiile străine în Turcia au scăzut semnificativ. Guvernul a trebuit să direcționeze resurse suplimentare către securitate, restricționându-și capacitatea fiscală în alte domenii, iar deciziile de politică externă au devenit din ce în ce mai controversate, alimentând polarizarea politică. Pentru a diminua această presiune guvernul de la Ankara a dedicat o energie diplomatică semnificativă pentru controlul daunelor suferite în ultimii ani.

Astăzi, Ankara va trebui să jongleze cu relațiile pe termen lung cu aliații săi occidentali tradiționali și cu strategia de a se angaja cu lumea non-occidentală. Relațiile Turciei cu țările occidentale au nevoie în special de reparații, devenind din ce în ce mai tranzacționale în ultimul deceniu. În loc să lucreze împreună pentru obiective comune, cele două părți se mulțumesc adesea cu tranzacții brute. În schimbul faptului că Turcia îi ține pe refugiații sirieni departe de Europa, de exemplu, UE oferă fonduri pentru a ajuta la compensarea costurilor – și, într-un termen nerostit al acordului, UE tolerează regresia normelor democratice din Turcia.

Diplomația tranzacțională nu a promovat cele mai urgente interese ale Turciei. Tranzacționalismul Ankarei este complicat de faptul că Turcia nu este o țară tipică nealiniată. Chiar dacă curtează instituții precum BRICS sau Organizația de Cooperare de la Shanghai, rămâne membru al NATO, parte a Uniunii Vamale a UE, membru fondator al Consiliului Europei și țară candidată la UE. Aceste afilieri pun așteptări asupra Turciei, iar trasarea unui curs diferit are consecințe. După ce Turcia a semnat un acord pentru achiziționarea de rachete S-400 din Rusia în 2017, de exemplu, a fost expulzată din programul de avioane de luptă F-35 al NATO. Și după ani de relații proaste cu vecinii săi și cu Europa, Turcia a fost exclusă din Forumul Gazelor din Estul Mediteranei, un bloc regional care a fost înființat oficial în 2020.

Mai mult, diplomația tranzacțională nu a promovat niciunul dintre cele mai urgente interese naționale ale Turciei. Turcia și UE, de exemplu, au discutat planuri de modernizare a acordului privind uniunea vamală în ultimul deceniu. Acordul are nevoie de o actualizare pentru a contribui mai bine la dezvoltarea economică a Turciei, la tranziția verde și la integrarea în lanțurile de aprovizionare restructurate ale Europei. Dar nu s-a făcut niciun progres până acum. Turcia nu a reușit nici să negocieze un proces mai bun pentru cererile de viză Schengen, care au devenit o experiență extrem de neplăcută pentru cetățenii turci care doresc să călătorească și să facă afaceri

în Europa, sau să stabilească un model de lucru pentru o cooperare susținută cu partenerii săi occidentali din Ucraina, estul Mediteranei și Siria.

Progresul în aceste probleme ar putea necesita resetarea relației Turciei cu UE, iar Turcia ar putea folosi tranziția către o Sirie post-Assad pentru a face acest lucru. Stabilitatea siriană atârână de un fir subțire și, deși Turcia are legături puternice cu noul guvern de la Damasc, nu poate finanța singură reconstrucția masivă de care are nevoie țara. Împreună, însă, Turcia și UE ar putea face mult pentru a sprijini Siria, prevenind un alt exod al refugiaților și ajutând la stabilizarea întregului Orient Mijlociu – dacă ambele părți își schimbă modul în care abordează relația lor. Pentru Bruxelles, acest lucru ar însemna să trateze Turcia ca pe un adevărat partener de securitate, nu doar ca pe un stat tampon care împiedică un număr mare de refugiați să intre în Europa. Ezitarea administrației Trump de a sprijini securitatea ucraineană și europeană ar putea fi șocul de care UE are nevoie pentru a se angaja să lucreze cu Turcia. Ankara, la rândul său, va trebui să recunoască faptul că aprofundarea legăturilor sale cu lumea non-occidentală în moduri care să antagonizeze aliații europeni nu este sustenabilă.

III. IN LOC DE CONCLUZII

Probabil cititorii acestui material se vor întreba și pe bună dreptate, de ce am pus ca titlu al articolului „QUO VADIS TÜKIYE” și nu „QUO VADIS ERDOĞAN”. Pentru simplul fapt că actualul președinte al Turciei nu este decât o ființă umană, complexă într-adevăr, dar totuși o ființă umană care mai devreme sau mai târziu va trece în eternitate, pe când Turcia așa cum o știm va dăinui probabil o eternitate. Se pune totuși problema ce se va întâmpla cu Turcia după anul 2028 când ultimul mandat al lui Erdoğan se va încheia. Ar putea lua în considerație mai multe scenarii.

Primul și probabil cel mai plauzibil ar fi declanșarea, fie direct de către președinte, fie de către Parlamentul Turciei a unor alegeri anticipate. Aceste alegeri anticipate i-ar permite lui Erdoğan să obțină eventual un al treilea mandat de 5 ani. Acest scenariu este destul de riscant pentru că o astfel de decizie ar putea declanșa reacții negative atât din partea opoziției și forțelor democratice din Turcia, cât și din partea aliaților săi occidentali mai ales cei din Europa. În plus, rezultatul acestor alegeri anticipate nu este o garanție că va fi 100% în favoarea lui Erdoğan.

Cel de-al doilea și probabil cel mai riscant și nedemocratic scenariu ar fi acela al forțării de către Erdoğan și a acoliților săi a unui referendum prin care să se obțină o modificare a legislației în sensul acordării actualului președinte a unui mandat pe viață. Este cel mai riscant pentru că acordarea

unui astfel de mandat ar devoala pe de-a-ntregul statutul de dictator al lui Erdoğan și ar declanșa cu siguranță tulburări interne masive care pot conduce chiar la debarcarea de la putere a acestuia și partidului AKP.

Al treilea scenariu ar fi acela în care, în locul lui Erdoğan ar fi ales președinte un discipol al acestuia, pe post de marionetă, după modelul Putin-Medvedev din Rusia. În acest caz nimic nu-l poate împiedica pe Erdoğan să redevină prim-ministru al Turciei și să conducă din umbră destinele acesteia.

Deci, dacă Recep Taiyp Erdoğan nu va dispărea fizic, Turcia și poporul acesteia se vor „bucura” de luminoasa și drept-credincioasa sa conducere. Sau poate că... nu ar trebui să uităm un amănunt foarte important. În Turcia există o singură forță care nu a uitat de testamentul lui Mustafa Kemal Atatürk și care are ca principală misiune apărarea secularismului instaurat de acesta. Această forță este desigur Armata Turciei. Cu toate încercările lui Erdoğan de a-și aservi conducerea acesteia nu cred că va putea să anuleze posibilitatea ca membrii mai tineri ai acesteia să organizeze, cu succes de această dată, o lovitură de stat care să-l elimine pe președintele cu aspirații de sultan și pe acoliții acestuia.

BĂTĂLIA PENTRU ARCTICA - DIMENSIUNEA GEOPOLITICĂ

Col. (rtr.) Dumitru CIURCI

Competiția geopolitică între marile puteri economice și militare se amplifică pe măsură ce lumea trece de la o ordine globală unipolară la una multipolară. Această competiție se desfășoară pe spații geografice tot mai extinse, ce includ regiuni de pe toate continentele și în toate mediile de confruntare (terestru, aerian, maritim, spațial, cibernetic, electromagnetic). Ceea ce diferă, este doar intensitatea cu care se desfășoară această competiție în diverse regiuni și medii, precum și impactul în rândul opiniei publice. Atunci când competiția între marile puteri are loc în zone de confluență sau de suprapunere a intereselor proprii, se poate transforma în confruntare, cu implicarea instrumentelor de putere statale, inclusiv militare.

Una din zonele în care marile puteri se poziționează tot mai vizibil în

ultimele decenii pentru a-și afirma, promova și apăra interesele este Arctica. În timp ce atenția opiniei publice mondiale se concentrează pe câmpurile de luptă din Ucraina și din Orientul Mijlociu, o luptă mai puțin vizibilă, dar nu mai puțin importantă, se desfășoară în Arctica, cu evoluții recente în plan diplomatic, economic și chiar militar din partea statelor cu interese în regiune. Jocul marilor puteri, pentru promovarea intereselor în zonă a

fost caracterizat ca o „Bătălie pentru Arctica”.

„Bătălia pentru Arctica” se referă la competiția geopolitică în creștere pentru controlul asupra regiunii arctice, o regiune de importanță strategică, determinată de topirea gheții, fenomen ce poate deschide rute noi de

transport maritim și accesul la resurse naturale vaste, multe din ele neexploatate încă.

Națiuni precum Statele Unite, Rusia, Canada, alte state din zona arctică și China, sunt angajate în această competiție ce implică o activitate militară sporită, revendicări teritoriale și manevre strategice pentru a-și asigura beneficii economice, o poziționare favorabilă în perspectiva unui posibil viitor conflict și avantaje militare într-o regiune din ce în ce mai vitală pentru comerțul și securitatea globală.

„Bătălia pentru Arctica” este o competiție geopolitică tot mai intensă între marile puteri ale lumii pentru influență, resurse și control strategic în regiunea arctică. Termenul nu se referă la un conflict militar deschis, ci mai degrabă la o competiție strategică și economică intensă. Pe măsură ce gheața se topește din cauza schimbărilor climatice, regiunea devine din ce în ce mai accesibilă, iar interesele marilor puteri se intersectează.

Geografic, Arctica include zonele de uscat, apă și gheață situate în jurul Polului Nord și porțiunile cele mai nordice ale Groenlandei (parte a Danemarcei), Islandei, Norvegiei, Suediei, Finlandei, Rusiei, SUA (statul Alaska) și Canadei, situate la nord de Cercul Polar.

Arctica prezintă un interes major pentru marile puteri, în esență, pentru trei motive principale: resurse naturale, rute maritime strategice și importanță geostrategică și militară. Fiecare dintre acești factori se influențează reciproc, transformând regiunea într-unul dintre cele mai importante puncte fierbinți ale geopoliticii actuale.

Se estimează că regiunea deține rezerve uriașe de resurse naturale: petrol, gaze naturale și minerale rare. Topirea gheții face ca vasta bogăție de resurse a Arcticii să devină mai accesibilă iar accesul la aceste resurse ar oferi un avantaj economic considerabil pentru cei care le exploatează. Estimările referitoare la resursele naturale se referă la:

- petrol și gaze naturale, reprezentând aproximativ 13% din rezervele de petrol neexploatate ale lumii și 30% din rezervele de gaz natural;
- minerale rare și metale prețioase, cum ar fi aur, zinc, nichel, fier, cupru și minerale rare, esențiale pentru tehnologia modernă, de la telefoane mobile la vehicule electrice;
- potențial de pescuit, deoarece modificările climatice pot schimba rutele de migrație ale peștilor, deschizând noi zone de pescuit comercial.

Acest potențial economic imens atrage atenția marilor puteri care doresc să-și asigure un avantaj competitiv pe termen lung.

Topirea gheții poată să permită deschiderea unor rute noi de navigație maritimă comercială, care devin viabile și mult mai scurte decât cele tradiționale. Cele mai importante sunt:

- Ruta Maritimă a Nordului (NSR – Northern Sea Route), care se întinde de-a lungul coastei de nord a Rusiei, conectând Europa și Asia. Este cu mii de kilometri mai scurtă decât ruta prin Canalul Suez;

- Pasajul de Nord-Vest (NWP – The Northwest Passage), care trece prin Arhipelagul Arctic canadian, oferind o alternativă mai scurtă între Oceanul Atlantic și Oceanul Pacific.

Aceste rute ar revoluționa comerțul maritim global și ar reduce drastic costurile de transport. Controlul sau influența asupra acestor rute ar conferi o putere economică și strategică considerabilă.

Ca poziție strategică, Arctica are o importanță militară crucială și este considerată un spațiu vital pentru securitatea națională, din următoarele puncte de vedere:

- al proiecției puterii militare: regiunea este un potențial spațiu pentru desfășurarea de submarine nucleare, iar un conflict militar ar putea izbucni pentru controlul asupra acestor ape strategice;

- al descurajării și apărării: rutele aeriene de deasupra Polului Nord ar putea fi folosite pentru a lansa rachete balistice intercontinentale. Din acest motiv, SUA și Rusia au stații de avertizare timpurie și baze militare în regiune;

- al competiției și nevoii de alianțe: Rusia, China și SUA își consolidează prezența militară, testând noi tehnologii de operare în condiții extreme. Această militarizare rapidă este percepută de fiecare parte ca o necesitate de a-și proteja interesele, dar și ca o potențială sursă de tensiune.

Principalii actori geopolitici și acțiunile lor în regiunea arctică

Rusia

Cel mai activ jucător în regiune este considerat a fi Rusia, statul ce deține cea mai lungă coastă arctică. A investit masiv în infrastructura militară, baze aeriene și o flotă de spărgătoare de gheață, inclusiv unele cu propulsie nucleară. De asemenea, a făcut revendicări extinse asupra platoului continental. Interesele principale ale Rusiei în Arctica sunt:

- resursele naturale: Arctica rusească deține rezerve uriașe de petrol, gaze naturale, nichel, cupru, cărbune și alte minerale. Valorificarea acestor resurse este crucială pentru economia Rusiei. Se estimează că valoarea totală a mineralelor utile din regiune se ridică la trilioane de dolari;

- rutele de navigație: Rusia dorește să asigure navigația pe tot parcursul anului pe Ruta Maritimă a Nordului, care ar deveni o rută comercială majoră, reducând distanța de transport între Europa și Asia. Acest lucru ar oferi Rusiei un control strategic asupra transportului maritim global;

-prezența militară: Moscova a investit masiv în modernizarea și extinderea infrastructurii militare din regiune, redeschizând și modernizând baze aeriene și stații radar din epoca sovietică. Prezența militară consolidată este menită să protejeze interesele economice și să descurajeze orice potențială amenințare la adresa teritoriului său arctic.

Rusia consideră Arctica o zonă de importanță vitală pentru securitatea națională și dezvoltarea sa economică, iar acțiunile sale „ofensive” (în sensul de a lua inițiativa și a-și proiecta puterea) sunt mult mai numeroase și mai vizibile decât cele ale oricărui alt actor statal. Strategia Rusiei în Arctica este un amestec de militarizare, revendicări teritoriale și proiecte economice de anvergură.

Acțiunile desfășurate de Rusia pentru militarizarea regiunii arctice sunt concretizate în:

-reconstrucția bazelor militare: Rusia a redeschis și modernizat o serie de baze militare din epoca sovietică, inclusiv baze aeriene și stații radar, considerate ca fiind esențiale pentru a-și consolida prezența de-a lungul întregii sale coaste arctice și pentru a monitoriza traficul maritim și aerian;

- modernizarea flotei: Flota de Nord a Rusiei este cea mai puternică din regiune și a primit constant echipamente noi. Rusia investește în construcția de noi submarine, nave de război și, mai ales, spărgătoare de gheață cu propulsie nucleară, o capacitate pe care nicio altă țară nu o deține la o asemenea scară;

-exerciții militare de amploare: Moscova organizează în mod regulat exerciții militare de mare anvergură în Arctica, inclusiv lansări de rachete de croazieră și balistice de pe submarine și nave de suprafață. Aceste manevre sunt menite să demonstreze capacitatea Rusiei de a-și apăra teritoriul și interesele în condiții extreme;

- sisteme de apărare anti-acces/interdicție (A2/AD): Rusia a desfășurat sisteme de rachete de apărare de coastă, cum ar fi sistemul Bastion, în mai multe puncte strategice din regiune. Aceste sisteme au rolul de a interzice accesul potențialilor adversari în anumite zone, și de a asigura un control militar eficient asupra apelor sale din apropierea coastelor.

Printre revendicări teritoriale pe care Rusia le-a enunțat în Arctica pot fi enumerate:

-revendicarea extinsă a platoului continental: Rusia a depus la ONU o cerere formală prin care revendică suveranitatea asupra a peste 1,2 milioane de kilometri pătrați din platoul continental arctic, argumentând că acesta este o prelungire naturală a teritoriului său. Revendicarea include și o porțiune din Polul Nord, ceea ce a stârnit controverse majore cu alte țări arctice, cum ar fi Canada și Danemarca;

- controlul asupra Rutei Maritime a Nordului (NSR): Rusia consideră NSR, care trece de-a lungul coastei sale, o rută de transport „internă” și a impus reguli stricte de navigație, inclusiv obligativitatea de a folosi spărgătoarele de gheață rusești și de a obține permisiunea de a tranzita. Aceasta este o mișcare strategică pentru a-și asigura controlul asupra acestei rute comerciale vitale.

Moscova investește în proiecte economice majore de exploatare a resurselor energetice din regiune, cum ar fi proiectele de gaze naturale lichefiate (GNL) din Peninsula Yamal. Această valorificare economică este direct legată de asigurarea securității în regiune și de dezvoltarea Rutei Maritime a Nordului.

Rusia dezvoltă de asemenea un parteneriat economic și militar de cooperare strategică cu R.P. Chineză, stat ce a devenit un partener-cheie pentru proiectele sale arctice. China este un finanțator major și un cumpărător important pentru resursele energetice extrase din Arctica. Cele două țări au sporit și cooperarea militară, inclusiv prin exerciții navale comune.

Pe scurt, acțiunile Rusiei în Arctica sunt ofensive, multidimensionale și au scopul de a transforma regiunea dintr-o zonă de cooperare într-una de control strategic, pentru a-și asigura dominația militară și economică în viitorul marcat de schimbări climatice și geo-politice.

SUA

Statele Unite își adaptează strategiile, recunoscând importanța securității în zonă. Washington-ul a crescut numărul exercițiilor militare în Arctica și a intensificat colaborarea cu alte națiuni arctice membre NATO, cum ar fi Canada, Danemarca, Norvegia, Finlanda și Islanda.

În comparație cu Rusia, Statele Unite are o coastă arctică mult mai mică, dar consideră regiunea vitală pentru apărarea națională și securitatea teritoriului american. Interesele lor se concentrează pe:

- securitate și apărare: Strategia americană pentru Arctica subliniază necesitatea de a proteja teritoriul SUA și pe cel al aliaților NATO de amenințările ce ar putea veni prin sau dinspre regiunea arctică. Statele Unite monitorizează îndeaproape activitatea militară a Rusiei și a Chinei în zonă;

- concurență strategică: SUA urmărește să contracareze influența tot mai mare a Rusiei și a Chinei în Arctica prin consolidarea parteneriatelor cu alte națiuni arctice (Canada, Danemarca, Norvegia) și prin desfășurarea de exerciții militare comune;

- resurse și rute maritime: Deși nu sunt la fel de dependente ca Rusia de resursele arctice, SUA sunt conștiente de potențialul economic al regiunii și

de importanța strategică a noilor rute de navigație, cum ar fi Pasajul de Nord-Vest.

„Ofensiva” Statelor Unite în Arctica se manifestă mai degrabă printr-o strategie de consolidare a prezenței și a capacităților, ca răspuns la ceea ce Washingtonul percepe drept o „agresiune” și o „provocare” din partea Rusiei și a Chinei. Acțiunile SUA au un caracter defensiv, menit să contrabalanseze prezența militară a adversarilor și să-și protejeze interesele strategice.

Principalele acțiuni ofensive (în sensul de a lua inițiativa și a acționa proactiv) ale SUA pentru a-și crește influența în regiune sunt consolidarea prezenței militare și a infrastructurii, realizarea de parteneriate, desfășurarea de exerciții militare comune, acțiuni diplomatice și militare.

Ca acțiuni de consolidare a prezenței militare și a infrastructurii pot fi menționate:

- bazele militare: SUA investesc în modernizarea și extinderea bazelor militare existente, în special în Alaska și Groenlanda (la Baza Spațială Pituffik). Aceste baze sunt esențiale pentru monitorizarea activității aeriene și maritime și pentru a asigura o prezență militară credibilă în regiune;

- unitățile specializate: armata americană a activat unități specializate în operațiuni în condiții arctice, cum ar fi Divizia a 11-a Aeropurtată, cunoscută sub numele de „Arctic Angels”. Aceste unități sunt antrenate pentru a opera în medii extreme și pentru a proiecta puterea în Arctica;

- revendicările teritoriale: SUA și-au depus recent o revendicare formală pentru o zonă extinsă a platoului continental, argumentând că aceasta ar trebui să se extindă dincolo de zona economică exclusivă de 200 de mile marine. Această acțiune, deși de natură diplomatică, reprezintă o mișcare strategică pentru a-și asigura drepturi de exploatare a resurselor și a-și marca influența teritorială.

Parteneriatele și exercițiile militare comune pe care SUA le desfășoară în Arctica includ:

- NATO: Statele Unite lucrează îndeaproape cu aliații din NATO, în special cu națiunile arctice ca Danemarca, Norvegia, Islanda și, mai recent, cu noii membri Finlanda și Suedia. Acțiunile de cooperare includ exerciții militare comune și coordonarea strategiilor de securitate;

- exercițiile militare: SUA participă și conduc o serie de exerciții militare în Arctica, cum ar fi Arctic Forge și Dynamic Manta, pentru a-și antrena forțele și a demonstra capacitatea de a opera eficient în regiune. Aceste exerciții sunt concepute pentru a crește interoperabilitatea cu aliații și a transmite un mesaj de descurajare către adversari.

Strategia de apărare: Conform noii strategii a Pentagonului pentru Arctica, SUA adoptă o abordare de tip „monitorizare și răspuns” pentru a descuraja agresiunea și a-și proteja interesele. Aceasta implică o prezență militară sporită și capacitatea de a răspunde rapid la orice provocare.

SUA desfășoară de asemenea o serie de acțiuni diplomatice și economice pentru creșterea influenței în zona arctică:

- numirea unui ambasador special: Departamentul de Stat a numit un ambasador special pentru regiunea arctică, subliniind importanța pe care o acordă Washingtonul acestei zone. Ambasadorul are rolul de a promova interesele americane și de a consolida relațiile cu aliații și partenerii din regiune;

- cooperare cu aliații: SUA caută să-și extindă cooperarea cu țările arctice și non-arctice, inclusiv cu Japonia și Coreea de Sud, pentru a contrabalansa influența crescândă a Chinei și a Rusiei.

În esență, acțiunile SUA nu implică un conflict militar direct, ci o strategie complexă de descurajare, consolidare a alianțelor și proiectare a puterii în Arctica. Ele reprezintă un răspuns la ceea ce se consideră a fi o cursă a înarmărilor inițiată de Rusia și o amenințare strategică pe termen lung din partea Chinei.

China

Deși nu este o națiune arctică, China a manifestat un interes crescut pentru regiune, autodeclarându-se un „stat cvasi-arctic”. A investit în cercetare științifică, dar și în proiecte economice, cum ar fi „Drumul Mătășii Polar”, pentru a-și asigura o prezență în regiune.

Interesele Chinei în Arctica vizează:

- accesul la resurse: China este un mare consumator de energie și materii prime, iar Arctica reprezintă o sursă potențială de petrol, gaze și minerale rare;

- rutele de navigație: Beijingul își dorește o rută de transport maritim alternativă pentru a-și reduce dependența de rutele tradiționale, precum strâmtoarea Malacca. „Drumul Mătășii Polar”, o extensie a inițiativei sale globale „Belt and Road”, are ca scop deschiderea și exploatarea rutelor arctice pentru comerț;

- influența strategică: China investește în cercetare științifică, proiecte economice și parteneriate bilaterale cu țările din regiune pentru a-și crește influența și a se poziționa ca un actor important în viitorul geopolitic al Arcticii. Cooperarea sa cu Rusia este tot mai evidentă, de la patrulă navale comune la proiecte energetice.

Strategia chineză pentru Arctica se bazează pe patru piloni principali:

- „Drumul Mătășii Polar”: China a lansat inițiativa economică majoră numit „Drumul Mătășii Polar” ca o extensie a proiectului său global „Belt and Road”. Scopul este de a dezvolta rute maritime comerciale prin Arctica, în special Ruta Maritimă a Nordului, pentru a conecta China cu Europa și America de Nord. Prin investiții în infrastructura portuară și în nave de spargere a gheții, China își propune să devină o forță dominantă în transportul maritim arctic;

- cercetarea științifică și cartografiere: Beijingul a investit masiv în cercetarea științifică în Arctica, construind stații de cercetare și trimițând expediții regulate. Aceste activități nu sunt doar pentru a studia schimbările climatice, ci și pentru a cartografia regiunea și a înțelege mai bine resursele și rutele navigabile. Această prezență științifică constantă oferă o justificare legitimă pentru acțiunile ulterioare în regiune;

- proiecte economice și investiții; China a investit direct în proiecte economice din țările arctice. Un exemplu notabil este parteneriatul cu Rusia în proiectul de gaz natural lichefiat (GNL) Yamal, care demonstrează interesul Chinei pentru resursele energetice din Arctica. De asemenea, China a explorat oportunități de investiții în minerit și turism în Groenlanda și Islanda.

- colaborare diplomatică cu Rusia și alte națiuni. China a semnat acorduri cu Rusia pentru a spori cooperarea în domeniul energetic și în transportul maritim. Acest parteneriat strategic îi oferă Chinei un acces vital la Ruta Maritimă a Nordului și la vastele rezerve de resurse ale Rusiei. În același timp, China încearcă să-și construiască parteneriate cu alte națiuni arctice și să participe activ în forumuri internaționale, cum ar fi Consiliul Arctic, pentru a-și legitima prezența și a-și promova interesele.

Deși strategia chineză este mai subtilă decât militarizarea intensivă practică de Rusia, ea este la fel de ambițioasă și de „ofensivă”. Prin combinarea investițiilor economice, a cercetării științifice și a diplomației, China își consolidează rapid poziția în Arctica, având ca scop final transformarea sa într-un jucător major în regiune.

Concluzii

Importanța Arcticii este o combinație de oportunități economice (resurse și comerț) și riscuri geopolitice (securitate și conflict). Marile puteri se grăbesc să-și asigure o prezență solidă pentru a profita de potențialul regiunii și a contracara influența rivalilor.

Deși „bătălia” pentru Arctica este o realitate geopolitică, marcată de competiție și neîncredere, există și un fir subțire de cooperare. Această cooperare este dictată mai degrabă de interese economice și de necesitatea

pragmatică de a gestiona o regiune care devine din ce în ce mai accesibilă, chiar dacă este subminată constant de tensiunile diplomatice și militare.

În prezent, competiția se desfășoară mai mult pe plan diplomatic, economic și militar, fără a fi un conflict armat direct. Statele implicate folosesc negocieri, strategii de apărare națională și cercetări științifice pentru a-și susține revendicările teritoriale. Cu toate acestea, tensiunile sunt în creștere, iar riscul unui conflict viitor este un subiect de îngrijorare pentru analiștii geopolitici.

Pe scurt, nu asistăm la o „bătălie” în sensul tradițional al cuvântului, dar la o competiție acerbă pentru controlul și influența într-o regiune care se transformă rapid și are o importanță strategică uriașă pentru viitor.

Evoluțiile strategice în zona arctică pe termen mediu și lung vor fi modelate de trei factori majori: schimbările climatice, dinamica geopolitică și progresele tehnologice. Regiunea se va transforma dintr-o zonă izolată într-unul dintre cele mai importante puncte de interes geostrategic din lume.

Pe termen mediu (5-10 ani), competiția va continua să se intensifice, iar militarizarea se va accelera. Toți actorii principali (Rusia, SUA, China) își vor consolida prezența militară. Rusia va continua să iasă în evidență cu flota sa de spărgătoare de gheață cu propulsie nucleară și cu modernizarea bazelor sale aeriene și navale. SUA și aliații NATO vor răspunde prin exerciții militare comune și prin dezvoltarea de noi capacități adaptate la mediul arctic. China, deși nu are o prezență militară directă, își va consolida parteneriatul strategic cu Rusia.

Topirea accelerată a gheții va face Rutele Maritime ale Nordului și Pasajul de Nord-Vest navigabile pentru o perioadă mai lungă a anului. Acest lucru va crește traficul comercial și va transforma Arctica într-un coridor de transport maritim viabil, chiar dacă va necesita investiții majore în infrastructură portuară și în nave specializate.

Pe măsură ce resursele naturale devin mai accesibile, se vor intensifica disputele teritoriale. Revendicările asupra platoului continental, bogat în petrol și gaze, vor genera fricțiuni diplomatice. Conflictele de interese ar putea afecta cooperarea în domenii precum cercetarea științifică, managementul resurselor și salvarea în caz de dezastre.

Pe termen lung (10-20 ani), Arctica ar putea deveni un nou centru al competiției geopolitice comparabil cu Orientul Mijlociu în secolul trecut. Regiunea ar putea deveni o sursă principală de energie și minerale rare. Competiția pentru accesul la aceste resurse va fi o prioritate strategică. Națiunile care dețin cea mai bună tehnologie de extracție și cea mai mare capacitate militară de a le proteja vor avea un avantaj major.

Pe măsură ce rutele maritime se stabilizează, Arctica va deveni un spațiu crucial de proiecție a puterii. Submarinele vor avea mai multă libertate de mișcare, iar rutele aeriene deasupra Polului Nord ar putea fi folosite pentru a lansa rachete, schimbând fundamental strategiile de apărare și de descurajare ale marilor puteri.

Odată cu creșterea presiunii economice și militare, structura de guvernanta a Arcticii ar putea fi redefinită. Puterea Consiliului Arctic, unde deciziile se iau prin consens, ar putea fi testată. Este posibilă apariția unor noi alianțe și parteneriate care să gestioneze disputele, dar și riscul ca un conflict major să izbucnească pentru controlul regiunii.

În concluzie, evoluțiile strategice pe termen mediu și lung vor transforma Arctica dintr-o „frontieră înghețată” într-o zonă de interes strategic central, unde viitoarele conflicte vor fi un amestec de competiție pentru resurse, controlul rutelor comerciale și demonstrații de forță militară.

BIBLIOGRAFIE:

1. <https://foreignpolicy.com/2024/09/08/arctic-politics-great-power-competition-nato-us-russia-china/>, accesat în 01.09.2025;
2. <https://www.bbc.co.uk/news/resources/idt-f92bc043-3893-4688-8937-fd9cad8b0d5b>, accesat în 03.09.2025;
3. <https://www.spiked-online.com/2023/12/28/the-battle-for-the-arctic>, accesat în 10.09.2025;
4. <https://www.prospectmagazine.co.uk/world/37480/the-battle-for-the-arctic>, accesat în 12.09.2025;
5. <https://www.thearcticinstitute.org/future-battlefield-melting-argument-us-must-adopt-more-proactive-arctic-strategy/>, accesat în 10.09.2025;
6. <https://www.politico.com/news/magazine/2022/12/17/climate-change-arctic-00071169>, accesat în 14.09.2025;
7. <https://time.com/7004330/arctic-us-russia-china/>, accesat în 15.09.2025
8. <https://theweek.com/climate-change/1024426/the-new-cold-war-in-the-arctic-explained>, accesat în 16.09.2025.
4. <https://www.zf.ro/business-international/mai-pretioase-decat-aurul-mineralele-rare-au-devenit-noua-miza-a-razboiului-economic-dintre-china-si-restul-lumii-9396663>, accesat 12.03.2025
5. <https://profession.americangeosciences.org/society/intersections/faq/what-are-rare-earth-elements-and-why-are-they-important/>, accesat 11.03.2025

JAPONIA ȘI NOUA SA POSTURĂ MILITARĂ ÎN REGIUNEA ASIA-PACIFIC

Col. (r.) Antonio MARINESCU

*„Mediul de securitate al Japoniei este la fel de primejdios și complex ca întotdeauna de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.”
(Strategia de Securitate Națională a Japoniei”,
decembrie 2022)*

În septembrie 2025 s-au împlinit 80 de ani de când Japonia a capitulat după ce două orașe de pe teritoriul său au fost complet distruse de bombele atomice. A fost prima dată când au fost folosite armele nucleare împotriva unui stat beligerant și asupra populației acestuia cu scopul de a aduce pacea. Acest status-quo – amenințarea cu arma nucleară pentru impunerea păcii – a fost menținut până în prezent, când se pare că tinde să se schimbe într-un sens foarte periculos pentru întreaga omenire: amenințarea cu lovituri nucleare pentru începerea unui război.

În această eră a multiplelor perturbări în toate domeniile, când Rusia amenință stabilitatea în întreaga Europă, doar pentru că Ucraina nu se supune și primește ajutor occidental pentru autodeterminare, când China își arogă statutul de lider mondial amenințând cu noua ordine mondială multipolară (până la urmă, sunt aceleași state puternice care vor să dicteze interesele lor în țările mici și mai puțin dezvoltate, doar că se vrea să fie mai multe de două, și fiecare cu porția ei), când în SUA naționaliștii creștini de extremă dreapta câștigă teren la Washington pentru că președintele Trump le-a deschis larg ușile puterii permițându-le să instaureze o teocrație americană, oricărui analist îi va fi imposibil să mai prevadă în lume un viitor echilibrat din punct de vedere economic, politic și al relațiilor internaționale.

Este evident că au sosit vremurile când sferele de influență se vor a fi renegociate și reîmpărțite: Europa, Asia-Pacific, Orientul Mijlociu, Zona Arctică, America de Sud și Africa. Dintre aceste zone cele care se află cel mai aproape de riscul major de izbucnire a unui conflict cu implicații majore la nivel global sunt Europa și Asia. Dacă războiul din Ucraina și

implicarea statelor din UE în acesta se pot prelungi mult timp menținând starea actuală în relația cu Rusia, în Asia raportul de forțe ale statelor implicate este foarte dezechilibrat, iar competiția dintre SUA și China poate crea oricând motive ale unei escaladări periculoase. Principalele state asiatice partenere cu SUA sunt Japonia și Coreea de Sud, țări care au dispute teritoriale cu China, Rusia și Coreea de Nord. Percepțiile privind amenințările în Asia de Est arată că programele de dezvoltare a armelor nucleare ale Coreei de Nord, urmate de puterea și influența Chinei, reprezintă principalele preocupări atât pentru Japonia, cât și pentru Coreea de Sud. În ultima vreme, în ambele țări, s-a înregistrat o creștere semnificativă a percepției Rusiei ca o amenințare, determinată de aprofundarea legăturilor sale cu Coreea de Nord. Deși Rusia este încă considerată o preocupare mai mică decât China, alarma crescândă cu privire la influența Rusiei subliniază rolul său tot mai important în instabilitatea regională. În acest context, alianțele SUA cu Japonia și Coreea de Sud sunt mai importante ca niciodată în contracararea acestor amenințări în evoluție.

Schimbările în postura Japoniei

În această evoluție de 80 de ani, Japonia a devenit cel mai important aliat militar al SUA în regiunea Asia-Pacific și este pe cale de a-și transforma semnificativ orientarea și statusul internațional. În prezent, Japonia implementează schimbări profunde în strategia sa de protejare împotriva amenințărilor provenite dintr-un mediu extern din ce în ce mai instabil. Având în vedere că Japonia este singura țară care a renunțat constituțional la război ca „drept suveran al națiunii”, precum și la statutul de a deține „capacități de război” sau mijloace cu care ar putea duce războaie, această transformare de la pacifism de jure la o postură de apărare mai robustă este o schimbare majoră în echilibrul regional. O lungă perioadă de după cel de-al Doilea Război Mondial, politica de apărare a Japoniei a fost susținută de așa-numita Doctrină Yoshida. Termenul a fost inventat în anii '70 pentru a descrie politica lui Yoshida Shigeru, prim-ministrul care a contribuit esențial la transformările din Japonia în 1946-1954. Această perioadă a fost marcată de turbulențe politice interne care s-au suprapus pe efortul populației și a întregii societăți de a se adapta la înfrângere și ocupația americană. Fiind în esență un compromis între cei de dreapta politică a Japoniei, care doreau mai multă autonomie în apărare în cadrul parametrilor alianței de securitate a Japoniei cu Statele Unite, și cei de stânga politică care se opuneau acestei alianțe, doctrina susținea că Japonia ar trebui să se bazeze pe SUA pentru apărarea sa, să mențină o prezență redusă în afacerile internaționale și să se concentreze pe creșterea economică internă.

Una dintre cele mai importante schimbări a fost marcată de publicarea în decembrie 2022 a unei noi „Strategii Naționale de Securitate” și a două documente asociate, „Strategia Națională de Apărare” și „Programul de Consolidare a Apărării”, prin care Japonia a marcat un moment istoric și a încheiat epoca marcată de Doctrina Yoshida. Aceste documente asigură un rol mult mai mare al Japoniei în cadrul alianței de securitate SUA-Japonia și marchează o transformare a dinamicii alianței de la una de „protecție a alianței” la „proiecție a alianței în Indo-Pacific”. Noua strategie națională nu numai că a postulat că Japonia își asumă „responsabilitatea principală” pentru propria apărare, în loc să se bazeze pe garanțiile SUA în temeiul tratatului de securitate SUA-Japonia, dar a susținut și că strategia națională de apărare ar trebui să fie capabilă să „perturbe și să învingă invaziile împotriva națiunii sale mult mai devreme și la o distanță mai mare” decât până acum și să fie capabilă să facă acest lucru în termen de zece ani. Pentru a realiza această schimbare radicală în postura de apărare, noua strategie a planificat o serie ambițioasă de reforme pentru a stimula capacitățile japoneze de descurajare și răspuns, inclusiv capacitatea de a lansa contraatacuri „împotriva teritoriului adversarului”, precum și o finanțare asigurată de creșterea bruscă a bugetului național de apărare la 2% din PIB-ul până în anul fiscal 2027-2028 (aprilie-martie), de la o limită de facto de puțin peste 1%. Conform guvernului japonez, toate cheltuielile pentru apărare pentru anul financiar 2025 se așteaptă să se ridice la 9,9 trilioane de yeni (69,3 miliarde de dolari). Acest lucru prevestește creșteri semnificative ale cheltuielilor care, dacă vor fi realizate, vor plasa bugetul de apărare al Japoniei în primele cinci la nivel global, de pe poziția a opta în 2022. Astfel, Tokyo intenționează să achiziționeze 400 de rachete de croazieră americane Tomahawk – arme de precizie cu o rază de acțiune de peste 1.600 de kilometri. Achiziția, în valoare de aproximativ 2,35 miliarde de dolari, este programată între anii fiscali 2025 și 2027. Japonia intenționează, de asemenea, să investească în propria industrie de apărare și să dezvolte mai multe tipuri de rachete fabricate pe plan intern, cum ar fi cele sol-navă, dar și alte tipuri de armamente.

Această schimbare istorică din doctrina de apărare a Japoniei o re poziționează departe de rolul său tradițional de „scut” defensiv al alianței, funcționând pentru a sprijini ofensiva decisivă a Statelor Unite, dintr-o poziție în care Japonia își asumă responsabilitatea pentru apărarea teritoriului său, nu în ultimul rând în insulele de sud-vest, vitale din punct de vedere strategic. Acest lucru, la rândul său, permite SUA să se concentreze asupra provocărilor de securitate tot mai mari din alte părți ale regiunii, în special în Taiwan. Direcția mai largă de evoluție a reformelor,

însă, anunță o integrare militară mai profundă cu SUA, diversificând domeniile de sprijin pe care Japonia le-ar putea oferi SUA în cazul, să zicem, al unei încercări chineze de a cuceri Taiwanul prin forță.

Absorbția coercitivă a Taiwanului de către China ar constitui o amenințare existențială pentru Japonia din mai multe puncte de vedere. Impactul pe termen scurt al unei situații majore legate de Taiwan ar fi catastrofal pentru economia Japoniei. Capacitatea Japoniei de a-și aproviziona economia cu importuri depinde de liniile de comunicații maritime deschise, atât în Marea Chinei de Est, cât și în Marea Chinei de Sud. Un conflict major și prelungit privind Taiwanul ar crește riscul pentru toate transporturile maritime care au nevoie să utilizeze aceste mări. Aprovizionarea cu energie a Japoniei, întotdeauna precară, având în vedere lipsa resurselor interne, este deosebit de vulnerabilă: aceasta cumpără 95% din petrolul său din Orientul Mijlociu, iar economia japoneză are nevoie zilnic de echivalentul a două sau trei livrări de petroliere de 200.000 de tone. Având în vedere dependența Japoniei de importurile de alimente aprovizionarea este la fel de vulnerabilă. Deși preocupările legate de securitatea economică, în special în ceea ce privește exporturile de produse de înaltă tehnologie către China, precum și decelerarea economiei chineze sugerează că prezența economică a Japoniei în China a atins acum un apogeu, China rămânând în continuare foarte importantă din punct de vedere comercial pentru economia Japoniei. La fel, un impact deosebit de sever asupra economiei japoneze l-ar putea avea participarea Japoniei la eventualele sancțiuni impuse de SUA Chinei în situația în care aceasta decide să atace Taiwanul.

Destabilizarea mediului politic extern al Japoniei în Asia de Est a fost agravată și este din ce în ce mai mult interconectată cu instabilitatea din Europa cauzată de invazia Ucrainei de către Rusia în februarie 2022. Aceasta a cristalizat ceea ce strategia japoneză de securitate de la sfârșitul anului 2022 a numit „schimbările istorice ale echilibrului de putere” care amenință direct Japonia. Tokyo a recunoscut rapid potențialul impact asupra Japoniei al conflictului Rusia-Ucraina. Într-un discurs din iunie 2022, prim-ministrul japonez de atunci, Kishida Fumio, a atras atenția asupra legăturilor dintre zonele de securitate europene și asiatice, observând că „Ucraina de astăzi ar putea fi Asia de Est mâine”, iar vizita acestuia în capitala Ucrainei în martie 2023, prima a unui prim-ministru japonez într-o țară aflată în război – și, pe deasupra, într-un război european – a dat o manifestare fizică acestei legături.

Convergența intereselor Chinei, Rusiei și Coreei de Nord de la invazia Rusiei în Ucraina, în tandem cu extinderea continuă a potențialului militar

chinez, amenințarea persistentă a Beijingului la adresa Taiwanului, continuarea dezvoltării programului de arme nucleare de către Coreea de Nord și deteriorarea accentuată a relațiilor Japoniei cu Rusia din 2022, au determinat astfel o schimbare semnificativă în percepțiile japoneze asupra amenințărilor externe. Acestea au fost accentuate de proximitatea geografică a amenințărilor față de teritoriul japonez, ceea ce face ca Japonia să fie unică printre partenerii săi din G7. Niciunul dintre aceștia nu a experimentat încă lansarea de rachete de către Coreea de Nord în direcția sau chiar pe deasupra teritoriului Japoniei sau de către China fără avertisment în zona economică exclusivă japoneză, după vizita lui Pelosi în Taiwan în august 2022.

Pericolul material pe care îl reprezintă realinierea geopolitice (precum cea dintre Beijing, Moscova și Phenian, în ciuda faptului că parteneriatul lor este marcat de indecizie și lipsă de încredere) pentru Japonia este agravat de o amenințare mai amplă la adresa status quo-ului din regiune, reprezentată de eforturile Chinei de a reorganiza regiunea conform propriilor interese. Pe lângă dorința de lungă durată a Beijingului de a deține Taiwanul, amenințarea teritorială a acestuia asupra Filipinelor, care are o dispută teritorială maritimă cu China, este un alt exemplu în acest sens. Reordonarea spațiului maritim din Mările Chinei de Est și de Sud este o prioritate pentru Beijing în obiectivul său de „revizuire a regulilor internaționale existente și stabilirea de noi reguli”. În acest scop, China a implementat, de asemenea, agresiv „instrumente legale” în urmărirea revendicărilor sale teritoriale, urmărite prin extrateritorialitate legală și desfășurarea gărzii de coastă militarizate și a unei game de alte nave de supraveghere. Încercările Beijingului de a constrânge teritorial Japonia și alte țări din regiune merg împreună cu dorința sa de a controla prezența Statelor Unite în regiune prin respingerea a ceea ce numește „hegemonism” american și, mai eliptic, ca „sabotaj și constrângere de către forțe externe” a intereselor regionale. Critica Chinei la adresa activităților SUA și ale altor țări privind libertatea de navigație, pe care le consideră un instrument de proiecție a puterii SUA în vecinătatea sa, este o reflectare suplimentară a acestei dorințe.

Abundența tacticilor specifice comportamentului „iliberal” și „coercitiv” al Chinei, fie fizic în disputele teritoriale ale Chinei cu Filipine, Japonia și alții, fie în lunga listă de încercări ale sale de coerciție economică împotriva unor țări mai mici (Belt and Road Initiative) sau chiar în diplomația sa agresivă, care manifestă un dispreț pentru normele diplomatice occidentale acceptate ar putea determina ca Japonia să devină unul dintre principalii perdanți geopolitici într-o regiune care ar fi putut să cadă complet sub sfera

de influență chineză. Aceasta nu înseamnă că Beijingul are intenții asupra teritoriului japonez în sine, însă controlul chinezesc asupra liniilor de comunicație maritime ale Japoniei în mările Chinei de Sud și de Est ar crește insecuritatea economică japoneză și ar risca să limiteze spațiul de manevră diplomatic și de securitate mai larg al Japoniei, nu în ultimul rând în alianța sa de securitate cu SUA.

Este puțin probabil ca Japonia să accepte hegemonia regională a Chinei, astfel, aceasta se află, în virtutea dorinței sale de a păstra ordinea existentă împotriva eforturilor Chinei de a schimba status quo-ul, în conjunctura de a-și aprofunda alianța de securitate cu SUA plasându-se astfel în prima linie a competiției sino-americe. Apropierea Taiwanului de teritoriul japonez prezintă un risc ridicat ca, în cazul unui atac la scară largă din partea Chinei asupra insulei, teritoriul japonez să sufere cel puțin daune colaterale. Insulele Nansei sau cele din Sud-Vestul Japoniei, care se întind de la Yonaguni prin Okinawa și până la insula principală cea mai sudică, Kyushu, ar fi probabil esențiale pentru strategiile chineze „anti acces/interdicție aeriană” (anti-access/area-denial) din zonă și pentru orice răspuns condus de SUA la aceste acțiuni. Acesta ar include forțele americane cu sediul în Japonia, în special la baza aeriană Kadena din Okinawa, pe care China le-ar putea viza. Accentul pus pe Insulele de Sud-Vest în strategiile de securitate din 2022 reflectă conștientizarea de către Tokyo a vulnerabilității strategice a acestei zone. Având în vedere timpul necesar ca SUA să concretizeze un răspuns militar la scară largă la un atac chinez asupra Taiwanului, rezistența și letalitatea răspunsului japonez în faza incipientă a unui astfel de conflict ar fi esențiale pentru apărarea cu succes a Taiwanului, presupunând implicarea militară japoneză deplină.

Cooperarea internațională

Japonia se concentrează nu doar pe consolidarea securității sale interne, ci și pe extinderea parteneriatelor sale în domeniul apărării cu alte țări. Tokyo a semnat un Acord de Acces Reciproc cu Filipine, un alt aliat al SUA, care permite Forțelor Japoneze de Autoapărare să se antreneze și să opereze în Filipine și invers. Cele două țări, împreună cu SUA, au efectuat recent exerciții navale comune ca parte a eforturilor lor de a-și spori antrenamentul în comun.

Japonia a stabilit, de asemenea, parteneriate cu Marea Britanie și Australia. Marea Britanie a fost prima țară europeană cu care Japonia a semnat un astfel de document. Ulterior, în aprilie 2024, Marea Britanie a anunțat planuri de a desfășura exerciții militare comune cu regularitate în regiunea Indo-Pacifcă cu SUA și Japonia, începând cu 2025. Conform

parteneriatului Japonia și Australia au efectuat numeroase exerciții comune începând din 2023 și s-a extins pentru a include SUA prin exerciții trilaterale în Guam. Japonia a stabilit, de asemenea, „Programul Global de Luptă Aeriană” cu Italia și Marea Britanie în 2022 care presupune o inițiativă de dezvoltare a unui nou avion de vânătoare de tip „stealth” până în 2035.

Anul trecut, un tratat de apărare semnat între Rusia și Coreea de Nord a transmis un mesaj clar lumii: interesele Moscovei nu se limitează la Europa, ci se extind și în Asia. Această cooperare transcontinentală a încurajat Japonia să semneze un Program de Parteneriat Personalizat cu NATO în octombrie 2024, permițând sprijin în perioade de conflict și a înființat o misiune diplomatică la NATO la începutul anului 2025. Deși acest parteneriat nu este echivalent cu acordul de apărare reciprocă dintre membrii NATO, acesta promovează legături mai puternice și creează oportunități mai mari de cooperare între Japonia și aliații NATO ai Americii. În cadrul acestui parteneriat Japonia a dislocat în septembrie 2025 opt aeronave, inclusiv patru avioane de vânătoare F-15, în baze din Statele Unite, Canada și Europa, într-o misiune fără precedent de sprijinire a NATO. În cadrul acestei misiuni, denumită „Atlantic Eagles”, avioanele de luptă japoneze și personalul aferent au fost dislocate pentru prima dată în istorie în Canada și Europa, cu un total de 180 de persoane provenite din bazele aeriene din Japonia. Cele patru avioane F-15 sunt însoțite de două avioane cisternă și două avioane pentru realimentare în aer. Misiunea se „bazează pe recunoașterea faptului că securitatea zonei euro-atlantice și a zonei indo-pacifice sunt interconectate”, au declarat într-un comunicat Forțele Aeriene de Autoapărare Japoneze (FAAJ). Avioanele FAAJ au aterizat la baza Forțelor Aeriene Eielson din Alaska și vor continua misiunile la CFB Goose Bay din Canada, RAF Coningsby din Anglia și Laage Air Base din Germania. Desfășurarea de aeronave japoneze în Europa are loc pe fondul creșterii tensiunilor în cadrul NATO cauzate de exercițiile militare din Belarus și Rusia și al manevrelor din ce în ce mai agresive ale Chinei în regiunea arctică.

Alianța SUA-Japonia – cel mai vital parteneriat strategic – se va aprofunda semnificativ pe termen lung, în ciuda incertitudinii politice actuale care a apărut de la revenirea lui Donald Trump la Casa Albă în ianuarie 2025. Cooperarea se va extinde mult dincolo de achizițiile de armament, cum ar fi avionul de vânătoare F-35 și rachetele Tomahawk, pentru a include o integrare operațională mai largă și o coordonare strategică. În luna septembrie 2025, mai multe agenții media au relatat că Armata SUA a dislocat în Japonia pentru prima dată sistemul său de rachete

cu rază medie de acțiune Typhon, desfășurându-l la Stația Aeriană a Corpului Pușcașilor Marini Iwakuni din Prefectura Yamaguchi, ca parte a exercițiului comun anual Resolute Dragon al celor două părți. Sistemul, care poate lansa rachete de croazieră Tomahawk și interceptoare Standard Missile-6 (SM-6) cu raze de acțiune de până la 1.600 de kilometri, permite atacuri din partea Japoniei asupra coastei estice populate și vitale din punct de vedere economic a Chinei, precum și asupra unor părți din Rusia. Staționarea temporară a sistemului de rachete, precum și participarea a peste 19.000 de soldați americani și japonezi la un exercițiu comun de două săptămâni axat pe apărarea maritimă și insulară au loc pe fondul tensiunilor crescânde din Indo-Pacific. Desfășurarea sistemului Typhon vine în urma testelor anterioare din Australia și a staționării în Filipine, mișcări care evidențiază eforturile SUA de a contracara arsenalul de rachete în expansiune al Chinei după expirarea limitelor de control al armelor din epoca Războiului Rece. Deși bateria va fi retrasă din Japonia după exercițiu, oficialii americani au semnalat rolul mai amplu al sistemului Typhon în consolidarea descurajării și a capacităților de atac de precizie la distanță în Pacific. Dacă este lăsat în Japonia așa cum era cazul după exerciții similare din Filipine, coroborat cu intenția Tokyouului de a achiziționa rachete Tomahawk, sistemul Typhon ar putea completa capacitățile incipiente de contraatac ale Japoniei.

În martie, cele două țări au înființat Comandamentul Japonez de Operații Întrunite (Japan Joint Operations Command - JJOC). JJOC va acționa ca un comandament comun permanent pentru toate operațiunile întrunite la care participă forțele americane și japoneze, concentrându-se pe planificarea comună de contingentă, cunoașterea situației în timp real și luarea rapidă a deciziilor. Aceasta reflectă trecerea Japoniei de la o forță tradițional izolată, exclusiv defensivă, la o forță unificată, mobilă strategic și pregătită pentru alianță. SUA și Japonia și-au intensificat, de asemenea, discuțiile privind descurajarea, concentrându-se pe protecția nucleară extinsă a Americii pentru Japonia. Dialogurile la nivel înalt au progresat de la simple asigurări adresate oficialilor și implică acum planificarea operațională. Aceasta include integrarea sistemelor nucleare și convenționale, coordonarea comenzii și controlului și sincronizarea strategiilor de apărare antirachetă. Deși nu sunt menționate explicit în rezultatele acestor dialoguri, acestea au stârnit îngrijorări și interes cu privire la posibilitatea partajării armelor nucleare ale SUA cu Japonia. Acest lucru nu ar fi fără precedent în Pacific, deoarece Washingtonul deja partajează tehnologii de arme nucleare cu Australia. Aceste discuții își propun să abordeze anxietatea crescândă cu privire la progresele nucleare ale Coreei de Nord și la arsenalul în

expansiune al Chinei, consolidând în același timp credibilitatea umbrelei nucleare a SUA. Deși există îngrijorări cu privire la programul de arme nucleare în curs de dezvoltare al Coreei de Nord, se estimează că Beijingul deține deja până la 600 de arme nucleare, iar stocul său este proiectat să crească până la 1.000 de focoaie nucleare până în 2030.

Politica de autonomie economică

Din perspectiva japoneză, ceea ce este în joc nu este doar autonomia economică, ci și supraviețuirea națiunii. Deși Japonia este concentrată pe perfecționarea și inovarea tehnologiei, este vulnerabilă atât ca țară săracă în resurse, cât și ca țară gazdă a unor companii mari multinaționale care se bazează în mare măsură pe importurile de piese auto și produse electrice chinezești. Integrarea economică cu China a creat interdependențe benefice (tehnologie în schimbul materiilor prime sau semiproduse), dar a slăbit lanțurile de aprovizionare din cauza respingerii liberalizării de către Beijing. Japonia, de asemenea, a experimentat direct presiunea economică chineză în 2010, când China a oprit exportul de minerale rare către Japonia în urma reținerii unui căpitan de navă chinez în zonele maritime disputate.

Ca răspuns la aceste amenințări, Consiliul Japonez pentru Promovarea Securității Economice a fost convocat în 2021 și a identificat creșterea autosuficienței, asigurarea unui avantaj economic, precum și menținerea și consolidarea ordinii internaționale ca fiind cele trei componente economice principale ale securității naționale a Japoniei. Aceste recomandări au stat la baza Legii de Promovare a Securității Economice (Economic Security Promotion Act - ESPA), Japonia devenind un actor precursor în implementarea politicilor de securitate economică. Parțial ca urmare a politicii de securitate economică a Japoniei, avantajul Chinei ca „fabrică a lumii” se estompează în prezent. Însă China încă controlează domenii întregi din lanțurile vitale de aprovizionare cu tehnologie, pe care le poate bloca ca măsură de coerciție politică, astfel încât Japonia să nu se poată deconecta complet, chiar dacă ar dori. Prin urmare, în loc de o strategie generală de decuplare economică, Tokyo favorizează identificarea și protejarea atentă a sectoarelor și tehnologiilor strategice. Această postură emulează abordarea Washingtonului de tip „curte mică și gard înalt”, dar care este sub un control politic redus, datorită gradului de integrare economică sino-japoneză care influențează abordarea prudentă a guvernului nipon față de diplomația regională. Prin urmare, securitatea economică a Japoniei prezintă diferențe importante atât în concept, cât și în politici și vine cu compromisuri unice care pot afecta negativ politicile sale economice.

Conceptul de securitate economică al Japoniei se concentrează nu doar pe protejarea bunăstării țării, ci și pe securizarea resurselor naturale, extinzând astfel conceptul pentru a include garanții societale mai largi. Reaparitia securității economice în lexicul politicilor nipone a căpătat un sens și mai larg, prin includerea obiectivelor multidimensionale ale securității naționale. Cu toate acestea, deoarece tipurile de compromisuri adecvate economiei sunt mai puțin relevante în contextul securității fizice, limitele discursului politic ar putea fi oarecum nebuloase. Având în vedere nevoia stringentă de a echivala economia cu securitatea națională pentru a aborda amenințările existențiale, Japonia a subliniat legăturile dintre economie și securitate. Articolul 2 din ESPA definește securitatea economică ca fiind pur și simplu „asigurarea securității prin implementarea integrată a măsurilor economice”, permițând astfel o gamă largă de posibilități de creare a politicilor. Această definiție prioritizează descurajarea (apărarea) ca instrument mai eficient decât pedeapsa (infracțiunea) și promovează inovația ca fiind esențială pentru ca Japonia să continue să se ridice la înălțimea așteptărilor. Totuși, dacă urmărirea securității economice are ca rezultat deviația misiunii și intervenționism excesiv, ar putea obține rezultatul opus și ar putea dăuna securității naționale.

Astfel, provocarea esențială pentru factorii de decizie japonezi a fost găsirea unui echilibru între „logica economică” (căutarea eficienței economice bazate pe principiile pieței) și „logica politică” (căutarea valorii politice a securității distincte de eficiența economică) din perspectiva interesului național. Aceasta se traduce într-un etos de căutare a maximizării comerțului, minimizând în același timp constrângerea economică și amenințările reprezentate de proliferarea tehnologiei cu dublă utilizare ca parte a securității naționale. Calculul de mai sus a dus la o schimbare de politică deosebit de rapidă care a avut loc la Tokyo în ultimii ani, culminând cu un efort guvernamental de a crea sistematic un set de instrumente de securitate economică adecvat scopurilor Japoniei. Obiectivele evidențiate în ESPA sunt cei patru piloni: (1) furnizarea stabilă de produse critice specificate, (2) furnizarea stabilă de servicii de infrastructură esențiale specificate, (3) sprijin pentru dezvoltarea de tehnologii critice specificate și (4) nedivulgarea cererilor de brevet. Prin urmare, menținerea unui avantaj în tehnologiile cu dublă utilizare și limitarea proactivă a accesului altor țări sunt primordiale, recunoscând în același timp că acest lucru nu se poate întâmpla izolat și nici nu garantează autonomia strategică. Astfel, din numeroase motive sistematice, abordarea Japoniei privind securitatea economică caută parteneri în lanțurile de

aprovizionare globale și îmbrățișează necesitatea de a pune în comun resursele în domeniul producției avansate și al stabilirii standardelor internaționale.

Perspective și estimări

Este foarte probabil ca Japonia să își mențină cursul actual și să își atingă obiectivul de cheltuieli pentru apărare de 2% din PIB până în 2027. Dacă acest lucru îi va satisface pe oficialii americani care solicită aliaților SUA să crească substanțial cheltuielile pentru apărare până la 5% din PIB este o altă întrebare.

Multe dintre noile interese de apărare ale Japoniei vor necesita fie achiziționarea de capacități din SUA, fie investiții în industriile interne. Întrucât cursul de schimb dintre yenul japonez și dolarul american continuă să favorizeze dolarul, Japonia se va lupta să achiziționeze cât mai multe arme și tehnologii de apărare din America.

Japonia se bazează pe achiziționarea de imagini satelitare de la companii private și furnizori străini în scopuri de apărare și informații. Aceasta include imagini satelitare comerciale pentru conștientizarea situației în timp real, monitorizarea potențialelor amenințări și sprijinirea planificării apărării. Pentru a compensa o parte din aceste costuri, ministerul apărării nipon va investi probabil mai mult în sateliți interni care permit obținerea imagisticii spațiale în timp real. Stabilirea acestor capacități va fi, de asemenea, esențială pentru o direcționare precisă, care să corespundă nevoii Japoniei de rachete cu rază lungă de acțiune.

Pe măsură ce amenințarea la adresa insulelor Japoniei crește, este firesc ca aceasta să dorească să își mărească stocurile și să-și diversifice capacitățile de apărare. Cu toate acestea, din cauza populației în scădere, forțele japoneze se confruntă cu o provocare critică din cauza capacității reduse de recrutare. Tokyo va continua probabil să investească în cercetare și dezvoltare pentru tehnologii fără pilot (pentru uscat, aer și mare) pentru a aborda deficitul de personal emergent.

În loc ca guvernul să fie singurul client pentru multe companii de apărare din țară, așa cum este cazul în prezent, s-au depus eforturi concertate pentru a stimula capacitățile de export ale Japoniei pentru armele și sistemele sale de apărare fabricate pe plan intern. Japonia și-a relaxat de-a lungul anilor constant controalele stricte la exportul de arme. De exemplu, vânzările de radare de supraveghere aeriană ale Mitsubishi Electric Corporation către Filipine în 2023 au marcat primul export major de apărare al Japoniei. Cu toate acestea, este puțin probabil ca Japonia să își relaxeze legile privind exportul la un nivel care ar revitaliza industria sa de apărare și ar contribui

la creșterea economiei sale. Oficialii rămân conștienți de principiile pacifiste conturate în constituția Japoniei, precum și de reglementările actuale privind exportul, care limitează vânzarea de arme către națiuni care ar putea fi implicate în conflicte internaționale. Japonia va avea probabil dificultăți în a-și exporta sistemele sau armele legate de apărare la scară largă, pe o piață globală competitivă, împotriva marilor exportatori de arme, cum ar fi SUA.

Din punct de vedere economic, atenția factorilor de decizie politică niponi este concentrată pe riscul ca interdependența economică și perturbările schimburilor comerciale să fie transformate în „arme” și pe riscul ca tehnologiile avansate și critice să devină sursele unor amenințări majore la securitatea națională și ale unor conflicte geopolitice.

BIBLIOGRAFIE:

1. Robert Ward IISS Japan Chair, Director of Geo-economics and Strategy, <https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/05/introduction-evaluating-japans-new-grand-strategy/>
2. Riley Walters, <https://www.gisreportsonline.com/r/japan-military-transformation/>
3. https://www.defensenews.com/global/asia-pacific/2025/09/16/japan-deploys-fighter-jets-to-nato-bases/?utm_source=sailthru&utm_medium=email&utm_campaign=dfn-dnr
4. https://asiatimes.com/2025/09/us-typhon-in-japan-stirs-a-missile-storm-on-chinas-doorstep/?utm_source=The+Daily+Report&utm_campaign=05a50def76-DAILY_17_09_2025&utm_medium=email&utm_term=0_1f8bca137f-05a50def76-31573621&mc_cid=05a50def76&mc_eid=202a9c738a
5. https://asiatimes.com/2025/09/gaap-gap-us-reporting-rules-tripping-up-japan-inc/?utm_source=The+Daily+Report&utm_campaign=8303dacee2-DAILY_02_09_2025&utm_medium=email&utm_term=0_1f8bca137f-8303dacee2-31573621&mc_cid=8303dacee2&mc_eid=202a9c738a
6. <https://www.japantimes.co.jp/news/2025/07/29/japan/politics/nato-ambassador-defense-industry-dialogue/>
7. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RBA739html??cutoff=true&utm_source=AdaptiveMailer&utm_medium=email&utm_campaign=7014N000001SnmQAC&utm_term=00v4N00000gJGkWQAU&org=1674&lvl=100&ite=298563&lea=1238541&ctr=0&par=1&trk=a0wQK00000DVH1tYAH
8. https://www.nbr.org/wp-content/uploads/pdfs/publications/AP15_F_Japan.pdf
9. Daisuke Kawai, January 27, 2025 <https://www.nbr.org/publication/reinventing-japans-economic-security-balancing-interdependence-with-strategic-technology/>

OPINII

TEHNOLOGIILE CUANTICE – PROVOCARE MAJORĂ DE SECURITATE

Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Adriean PÂRLOG

Potențialul disruptiv al tehnologiei cuantice va face ca șocul internetului să pară un mic mușuroi în drum! - Kevin Coleman³

Adunarea Generală a ONU a declarat anul 2025, Anul Internațional al Științei și Tehnologiei Cuantice. Evenimentul a avut loc la Paris, în 4-5 februarie 2025, moment care a coincis cu aniversarea centenarului mecanicii cuantice. Implicit, evenimentul a subliniat nevoia promovării cooperării științifice globale și a schimbului de cunoștințe în acest domeniu. Astfel, se confirmă că „știința cuantică” nu mai este doar o teorie academică, ci devine o piatră de temelie a tehnologiilor viitoare, cu aplicații în toate domeniile în care calculatorul și-a găsit loc.

Chiar dacă nu este foarte simplu, calculul cuantic merită a fi înțeles la nivelul adevăratului său impact operațional. Iar la întrebarea: de ce, răspunsul scurt este cel dat de Albert Einstein într-o celebră cugetare: „Viața e ca mersul pe bicicletă. Ca să-ți menții echilibrul trebuie să fii continuu în mișcare.” Astăzi, calculatoarele cuantice reprezintă punctul inițial al operaționalizării concrete a conceptului de sisteme decizionale cu timp minim de răspuns.

Începem prin a prezenta două exemple intuitive, ce au legătură cu bazele logice ale calculului cuantic și, în plus, sunt ușor de înțeles și acceptat.

EX. Reamintiți-vă jocul din copilărie al aruncării unei monede, precedat de un pariu. Dacă la aterizarea monedei pe sol este vizibilă „stema”, câștigi respectiva monedă. Dacă este vizibil „banul”, pierzi moneda. În acest fel înțelegem semnificația concretă a logicii binare și a ideii de BIT, care poate stoca într-o celulă numerică una din alternativele posibile: 1, pentru stemă, sau 0 pentru ban. Răspunsul îl avem după ce moneda a căzut și avem certitudinea că vedem fie 1, fie 0, după care urmează decizia post eveniment, adică cine câștigă sau pierde moneda. Dar dacă priviți moneda ce se rotește rapid, ascendent și apoi descendent, puteți vedea și număra

³ Kevin COLEMAN, expert al „eLearning Industry.com”.

stările intermediare și rapid repetitive de stemă, ban sau 1 și 0 ? Evident că nu. Conform logicii cuantice putem accepta că, în fazele dinamice descrise, avem o stare duală (de ban/stemă sau 0/1), care se suprapun și pe care o notăm 0 (zero) peste care suprapunem 1 (unu). Simbolul grafic ar putea fi un O în interiorul căruia scriem 1. Dacă înțelegem și acceptăm că într-o celulă special destinată memorării stării monedei în dinamică, atunci în acest caz putem găsi una din cele trei stări posibile: fie 1, fie 0, fie un O (zero) în interiorul căruia este scris 1.

În acest caz, am făcut un mic pas intuitiv spre acceptarea conceptului de „QUBIT” – celulă de stocare, care stă la baza logicii calcului cuantic. Într-un qubit se poate stoca mai multă informație, generată de dimensiunea vectorială a acesteia. Vă puteți imagina cu ușurință ce modificări decizionale ar putea fi generate dacă am avea controlul logic, la orice moment de timp, referitor la fața monedei, ban sau stemă – ca mărimi discrete sau stemă/ban – vectoriale!?

Acest concept a fost abordat de fizica atomică în care componentele atomului au simultan și masă și viteză – adică sunt și corpuscul și undă. Calculatoarele și supercalculatoarele prezentului, cu care suntem familiarizați, au ca element fundamental bit-ul, descris intuitiv mai sus ca fiind un concept utilizat în procesarea binară pentru modelarea secvențială a calculelor prin construcția așa numitelor registre de calcul numeric, bazate pe porți logice care pornesc de la testarea stării bit -ului curent: este 0 sau este 1.

Ex. 2: În cotidian, oamenii sunt familiarizați cu logica zecimală (fundamentată pe sistemul zecimal – 0, 1, 2, ..., 9 și alfabetul latin) de codificare a informațiilor supuse procesării în calculatoarele obișnuite care urmează logica binară. Pentru ușurarea explicațiilor ce conexează legătura fizică și logică de reprezentare a informațiilor vehiculate de calculatoarele numerice contemporane, școala a „modelat” legături explicative care folosesc sistemul hexazecimal (numit și hexadecimal) ce consideră sistemul de numerație în baza 16, descris și modelat cu ajutorul simbolurilor (0-9 și A-F, adică 16 caractere, în total). În informatică, din nevoi de modelare semantică, grupurile de 16 caractere binare sunt văzute ca juxtapuneri de doi octeți binari – baza „cuvintelor calculator”. Vă puteți imagina cât de complexă devine percepția realității în care cuvintele calculator ar fi stocate în logica succesiunilor de qubiți!

Spre deosebire de computerele clasice, care se bazează pe procesarea datelor binare, computerele cuantice utilizează biții cuantici, descriși intuitiv mai sus (qubiți) pentru a efectua calcule complexe, la viteze extrem de mari, de neimaginat în contextul tehnologic actual. Această nouă

capacitate excepțională a calculatoarelor viitorului deschide noi posibilități de reducere a timpilor de procesare, comunicare și control securizate, de colectare de informații și analiză a datelor. Dar să nu neglijăm faptul că inovațiile revoluționare ce implică utilizarea calculatoarelor vin însoțite în același timp de provocări de securitate, mai ales pentru sistemele criptografice utilizate.

Calculatoarele digitale procesează informațiile secvențial aproape în paralel, prin divizarea timpului (timesharing). Calculatoarele cuantice utilizează qubiți, care pot stoca simultan în mai mult de două stări.

Pornind de aici au fost conturate direcțiile de dezvoltare ale calculatorului cuantic, în sensul continuării creșterii vitezei de procesare incomparabile cu orice alt calculator, precum și pe depășirea provocărilor ridicate de costurile de achiziție și operare. Se caută soluții și pentru hipersensibilitatea mediului ambiental de lucru, care ar trebui protejat de vibrații și, mai ales, de menținerea temperaturii la nivele extrem de scăzute – care presupune consum foarte mare de energie. În plus, nu sunt de neglijat îngrijorările legate de erorile ce au persistat în legătură cu stabilitatea stocărilor de informații în mediile tehnice digitale, erori care au fost abordate cu mare seriozitate și în logica cuantică.

În relație directă cu ideea de qubit, conceptele cheie ale calculatoarelor cuantice includ „starea/superpoziția” în care particulele informaționale pot exista în mai multe stări simultan *coerente*⁴ și *inseparabile*, în care acestea sunt interconectate (*entanglement* - *ul*⁵), iar starea uneia o afectează instantaneu pe cealaltă, indiferent de distanța existentă între acestea. Acestor două caracteristici li se adaugă o a treia, denumită *incertitudinea*, ce își are originea explicativă în mecanica cuantică, care a statuat că masa unei subparticule și viteza atașată acesteia nu pot fi măsurate simultan cu exactitate. Existența incertitudinilor deschide accesul „logicii fuzzy” generată de elemente de tip vag, estompate, neclare etc. și include noțiunea de „adevărul parțial” cuprins între „complet adevărat” și „complet fals”. Logica *fuzzy* oferă instrumentele necesare pentru reprezentarea în sistemele

⁴Coerență – 1. proprietatea mai multor unde de a avea aceeași lungime și diferențe de fază, constante în timp. 2. Entitate construită din părți strâns și logic legate.

⁵Inseparabilitate – corelația non-locală a stării unui qubit cu starea altuia, indiferent cât de departe situat sunt acestea. O schimbare în starea unuia afectează instantaneu starea celuiilalt, iar măsurarea unuia oferă informații imediate despre celălalt.

inteligente a unor concepte imprecise cum sunt „mare”, „fierbinte”, „ieftin” ș.a., concepte numite variabile lingvistice sau variabile *fuzzy*. Pentru reprezentarea acestora se folosesc mulțimile *fuzzy*, care captează din punct de vedere cantitativ interpretarea calitativă a termenilor.

În contextul considerentelor de mai sus, urmărind cele două scheme de mai jos, puteți identifica câteva referințe intuitive, legate de explicațiile ce sugerează viteza ridicată de procesare necesară identificării, spre exemplu, a unor eventuale parole de acoperire criptografică a colecțiilor de date ce se doresc a fi protejate, din motive de securitate.

16 combinații posibile pentru a identifica o parolă binară de numai 4 biți

0000	0001	0010	0011
0100	0101	0110	0111
1000		
		1111

Minimum 1 încercare
Maximum 16 încercări

Parola de 4 biți

Dar de câte încercări am avea nevoie să testăm o parolă de sute/mii de caractere hexazecimale?

XXXX

În exemplul de mai sus, cele 16 combinații binare posibile, pot fi înlocuite de o singură parolă cuantică pe 4 QUBIȚI !

O unică încercare !

Parola de
4 Qubiti

XXXX

În acest punct, am terminat cu referințele teoretice și/sau abstracte. Detaliile le puteți ignora, mai ales dacă nu aveți minime cunoștințe despre bazele constructive ale calculatoarelor.

În general, pe măsură ce forțele armate din întreaga lume investesc masiv în cercetarea cuantică, implicațiile acestei tehnologii asupra operațiunilor militare sunt profunde.

În continuare vom examina rolul transformator pe care l-ar putea juca calculul cuantic în îmbunătățirea comunicațiilor securizate specifice și conducerii militare generale, dar și în optimizarea fluxurilor de informații necesare serviciilor speciale – de intelligence, contra intelligence și de securitate – dar și în remodelarea profundă a activităților criptografice. Se

apreciază că în mai puțin de 10 ani industria calculului cuantic va atinge o valoare de piață situată în jurul a 50 miliarde USD.

Calculul cuantic funcționează pe principiile mecanicii cuantice, care pornesc de la natura duală a realității lumii atomice și subatomice – existență simultană de corp și undă. Aceste principii permit calculatoarelor cuantice să proceseze rapid și simultan cantități uriașe de date, rezolvând probleme complexe care ar necesita ani de zile pentru a fi gestionate de computerele sau supercomputerele clasice. Această capacitate face ca informatica cuantică să fie extrem de tentantă pentru aplicații militare care necesită analiza rapidă a informațiilor, inclusiv a celor criptate și stocate în vaste colecții de date („cloud”), găzduite de ferme de servere necesare simulărilor complexe, inclusiv a proceselor de autoînvățare dezvoltate de inteligența artificială generativă.

Aceasta reprezintă un caz particular de inteligență artificială (IA) care creează conținut nou, original în format text, imagini, muzică, cod și videoclipuri, învățând din volume vaste de informații cărora le atașează modele noi de organizare. Spre deosebire de inteligența artificială simplă, care extrage, clasifică și aranjează informații într-o logică semantică acceptabilă, cea generativă produce rezultate inedite, adesea ca răspuns la solicitările utilizatorului. Este potențată de algoritmi complecși și rețele neuronale, inclusiv de modele mari lingvistice (de limbaj), care simulează creativitatea umană și generează conținut care seamănă cu conținuturile informaționale utilizate în faze anterioare de antrenament.

În contextul operațiilor militare contemporane, diferențele între informatica clasică și cea cuantică devin critice. În timp ce computerele și supercomputerele clasice procesează secvențial datele, sistemele cuantice pot explora simultan mai multe căi de calcul, oferind îmbunătățiri exponențiale ale timpilor de răspuns la sarcini precum decriptarea, optimizarea și procesarea semnalelor, precum și simularea proceselor complexe.

Capacitatea informaticii cuantice de a sparge sistemele criptografice tradiționale este una dintre cele mai performante și periculoase funcții. Dacă în prezent sistemele informatice cuantice ar fi operaționalizate, practic toate sistemele de securitate bazate pe calculatoare binare, fie ele guvernamentale, bancare, comerciale etc. ar fi sparte aproape instantaneu, secretul ar dispărea complet, totul ar fi la vedere. Aceasta ar însemna un colaps total al securității naționale și comerciale. Protocoalele clasice de criptare se bazează pe dificultatea factorizării numerelor mari sau a rezolvării problemelor logaritmice discrete - sarcini pe care computerele

cuantice le pot rezolva eficient folosind algoritmi precum cel al lui Shor (algoritm rapid de descompunere a unui număr întreg în factori primi).

Pentru a controla aceste vulnerabilități, organizațiile militare explorează algoritmi criptografici rezistenți la “presiuni” cuantice, concepuți pentru a bloca atacurile cibernetice distructive. Acești algoritmi se bazează pe modele matematice pe care computerele cuantice nu le pot simula cu ușurință. Un exemplu actual îl reprezintă criptografia bazată pe studiul rețelelor neuronale.

Calculul cuantic poate procesa și analiza volume uriașe de date și informații, în orice format, mai rapid ca niciodată. Agențiile de informații pot valorifica această capacitate pentru sarcini precum:

- analiza informațiilor de tip semnal în timp real (cele vehiculate de sistemele SIGINT) sau prelucrarea comunicațiilor interceptate pentru a identifica amenințări sau semnale de avertizare timpurie;
- analiza informațiilor geospațiale (GEOINT) generate de imagini aeriene, inclusiv a celor culese din satelit și a datelor furnizate de senzori pentru informații critice conexe misiunilor operative aflate în derulare.
- rapoarte cu informații predictive, referitoare la anticiparea mișcărilor sau comportamentelor adverse, folosind modele și tehnici avansate de simulare.

Cunoștințele militare actuale se bazează din ce în ce mai mult pe inteligența artificială și pe învățarea automată orientată spre interpretarea informațiilor. Calculul cuantic poate îmbunătăți aceste modele prin scurtarea timpilor de antrenament și îmbunătățirea preciziei predicțiilor clasice, dar mai ales a celor care beneficiază și de IA generativă, plus învățarea/autoînvățarea activă. Subliniem că software de IA rulat pe mașini cuantice poate exploata intersecția a două dintre cele mai transformatoare tehnologii ale timpului nostru. Ambele promet să rezolve unele dintre cele mai complexe probleme ale lumii, combinând puterea calculului cuantic cu IA. Pe măsură ce ambele domenii continuă să evolueze, este probabil să vedem progrese în domenii precum forțe armate, asistență medicală, logistică, finanțe și multe altele, toate determinate de potențialul incredibil al IA cuantice.

În ianuarie 2025, modelul chinezesc de inteligență artificială generativă „DeepSeek” a surprins lumea tehnologiilor disruptive. Modelul chinezesc a atins performanțe comparabile cu ChatGPT, dar utilizând semiconductori ieftini, în loc de cipuri NVIDIA de ultimă generație, echipamente pe care SUA le restricționează la export. Chiar mai surprinzătoare a fost viteza sa de creștere calitativă, de peste 5 ori mai mare decât viteza de creștere a ChatGPT.

În aceste condiții se naște logic întrebarea dacă va mai putea SUA să-și mențină poziția de lider de necontestat în domeniul noilor tehnologii inovative?

- Radarul potențat de tehnologiile cuantice va ajuta la detectarea aeronavelor „invizibile” (stealth), iar senzorii cuantici au potențialul de a schimba modul de navigare în mediile bruiate de GPS;

- Tehnologiile disruptive laser. Laserele cuantice pot deschide noi perspective în ceea ce privește precizia necesară sistemelor de țintire, ghidării rachetelor etc.

- Distribuția cheilor de criptare cuantică va deveni un factor potențator al comunicațiilor securizate, care vor utiliza calculul cuantic pentru gestiunea logică a canalelor de comunicații. Principiul fundamental de protecție al acestor chei va consta în faptul că orice încercare de a intercepta un semnal cuantic îi modifică starea, alertând expeditorul și receptorul cu privire la un potențial pericol. Acest lucru face ca această tehnologie să fie ideală pentru aplicațiile militare care necesită transmisii securizate de date. În acest fel, spre exemplu, comunicațiile între stațiile terestre și sateliții militari devin mai sigure pentru sistemele de C2 (comandă – control).

Deși calculul cuantic oferă un potențial de dezvoltare și inovare tehnologică imens, implementarea practică rămâne, încă, o provocare majoră, dar nu mai departe de orizontul 2028 – 2030. Probleme precum stabilitatea informațională a qubiților (afecțați de posibila *decoerență cuantică*), corectarea erorilor și scalabilitatea, trebuie rezolvate înainte ca sistemele cuantice să poată fi implementate pe scară largă.

Continuarea minimizării importanței tehnologiei cuantice poate oferi adversarilor oportunități de corupere a informațiilor acoperite criptografic, perturbarea comunicațiilor sau de alterare a propriilor capacități cibernetice. Dezvoltarea sistemelor de arme cu componente cuantice sau a altor capacități ofensive moderne reprezintă un risc potențial care trebuie analizat în profunzime. În plus, infrastructura de calcul cuantic este costisitoare și necesită resurse sustenabile. Stabilirea de programe de cercetare cuantică, instruirea personalului și integrarea tehnologiilor cuantice în forțele armate existente necesită investiții semnificative și expertiză interdisciplinară. Deocamdată, doar SUA și China au construit experimental fiecare câte un calculator cuantic experimental. Deși aceste calculatoare experimentale se bazează pe principii diferite, ambele întâmpină aceleași probleme de funcționare, cele mai importante fiind cele de menținerea unei temperaturi constante, apropiată de 0° C și a fluidelor de răcire folosite pentru buna funcționare a componentelor calculatorului.

Statele dezvoltate investesc masiv în cercetarea cuantică și recunosc importanța strategică pentru revoluționarea tuturor domeniilor de activitate: agricultură, medicină, comerț, apărare și securitate.

Un comportament investițional similar au și marii actori privați. În SUA, se desprinde IBM, care este într-o fază avansată de dezvoltare a calculatorului cuantic, IBM Quantum Starling, ce se așteaptă să efectueze de 20.000 de ori mai multe operațiuni pe unitatea de timp, comparat cu computerele binare de astăzi. Se apreciază că, noul IBM Starling, singur, ar fi echivalentul cumulativ a 1048 dintre cele mai puternice supercomputere existente astăzi în lume. Conform unor evaluări ale Forbes, în imediata apropiere a IBM se găsesc Google AI, IONQ, D-Wave și Rigetti (Marea Britanie).

China, conform aprecierilor Physical Review Letters⁶, a realizat calculatorul cuantic Zuchongzhi-3 care procesează informații de peste 1000 ori mai rapid decât cel mai puternic supercomputer disponibil astăzi și mult mai rapid decât cel mai performant calculator cuantic realizat de Google.

Putem menționa și alte preocupări investiționale de nivel guvernamental: China – 15 mld. USD, UK – 2,5 mld. lire sterline; Germania – 3 mld. Euro; Rusia – 800 milioane USD etc. Deja se acceptă existența unei noi curse globale pentru supremația cuantică, inclusiv în domeniul militar. Departamentul Apărării al SUA a lansat mai multe programe pentru a explora aplicațiile cuantice, inclusiv parteneriate cu companii private și instituții academice. China a făcut progrese semnificative în domeniul cuantic, inclusiv prin dezvoltarea satelitului Micius, care joacă rolul de bază spațială folosită pentru acest domeniu. De asemenea, Rusia vrea să fie acceptată ca jucător semnificativ în domeniul calculului cuantic, dezvoltând mai multe computere cuantice pe diferite platforme, cum ar fi sistemele bazate pe ioni, fotoni, atomi neutri sau circuite superconductoare. Sub coordonarea companiei Rosatom și a Centrului Cuantic Rus, inginerii ruși au ajuns la dispozitive de calcul cuantic pe 50 qubiți. Moscova a brevetat arhitectura procesoarelor cuantice bazate pe qudiți⁷ și au creat o metodă nouă pentru realizarea entanglementului cuantic, creând totodată un prototip de rețea cuantică numită „Rețeaua Cuantică Universitară”. Unul dintre principalele avantaje ale utilizării qudițiilor⁵ constă în capacitatea lor de a stoca și transfera mai multe informații în comparație cu qubiții.

⁶ Physical Review Letters – revistă a Societății Americane de Fizică, fondată în 1958.

⁷ Qudit - unitate de calcul/stocare alternativă la qubitul convențional. Comparativ cu qubit-ul, qudit-ul oferă un spațiu de stări multiple pentru stocarea și procesarea informațiilor. Astfel se conturează reducerea complexității porților logice necesar a fi conținute de un calculator cuantic. Colocvial, quditul este considerat „verișor” al qubitului, dar mai complex.

Eficiență îmbunătățită a acestora poate duce la reducerea timpului de procesare și la capacitatea de a aborda probleme mai complexe cu mai puține resurse.

Statele UE colaborează în domeniul cercetării aplicative a calculului cuantic pentru a stabili standarde unionale și pentru a menține un avantaj comparativ față de concurenți.

Printre potențialele aplicații viitoare ale calculului cuantic se regăsesc:

- îmbunătățirea capacităților decizionale pentru conducerea dronelor și a altor vehicule fără pilot prin intermediul IA cuantice⁸;
- dezvoltarea de sisteme de detectare a intruziunilor cu management cuantic pentru neutralizarea amenințărilor cibernetice în timp real;
- intensificarea modelării și producției de scenarii în câmp de luptă.

Simultan, dezvoltarea de standarde criptografice rezistente la amenințările cuantice și proiectarea de contramăsuri defensive vor rămâne esențiale pentru atenuarea riscurilor reprezentate de capacitățile cuantice adverse. Ideile generate de vestita Enigma vor rămâne subiecte pentru istorici. Pe măsură ce cursa globală pentru supremația cuantică se intensifică, națiunile ar trebui să investească masiv în cercetarea cuantică pentru a-și menține avantajul competitiv - strategic, abordând în același timp implicațiile etice și operaționale ale noilor tehnologii transformatoare. În viitor, informatica cuantică va deveni o piatră de temelie a inovației tehnologice, modelând următoarele generații de sisteme de apărare inteligente.

Serviciile speciale de informații, contrainformații și de securitate vor beneficia de:

- proceduri de analiză accelerată a datelor;
- identificarea modelelor de structurare a informațiilor tranzacționate în logica emițător-receptor;
- detectarea intruziunilor cibernetice;
- detectare oportună a amenințărilor clasice;
- comunicații securizate, rezistente la interceptare;

⁸Inteligenta Artificială Cuantică (Quantum Artificial Intelligence – QAI) - fuziune între AI și QC cu scopul creșterii eficacității algoritmilor AI.

- simulări avansate multidomeniu: modelare scenarii în câmp de luptă, descurajarea nucleară și dinamica complexă a lanțurilor logistice;
- informații în timp real furnizate de sisteme radar cuantice, inclusiv referiri la echipamente ce încorporează tehnologii stealth;
- operaționalizarea conceptului „interceptează acum, decryptează mai târziu”;
- punerea bazelor viitorului ecosistem al criptografiei post-cuantice, într-un peisaj cuantic competitiv global (China a introdus deja computere cuantice în forțele sale armate și studiază viabilitatea poziției QCO - *quantum computing officer*).

Calculatoarele cuantice au potențialul de a stimula inovațiile în întreaga societate. Lumea trebuie să fie atentă la domeniul securității extinse, ce poate include orice, de la știința materialelor și industria farmaceutică, până la finanțe și energie. Deși gama completă de aplicații ale computerelor cuantice este încă, parțial, necunoscută este totuși clar că poziția de lider tehnologic va depinde de capacitatea națiunilor de a menține un avantaj competitiv în domeniul calculului cuantic. Atunci când va deveni larg disponibilă, această tehnologie ar putea submina sistemele de supraveghere și control pentru infrastructura critică. Până să se ajungă în lumea confruntărilor militare reale, primele realizări concrete legate de fundamentele calculului cuantic au apărut în spațiul protocoalelor de securitate bazate pe tehnologia Blockchain aplicată tranzacțiilor financiar - bancare în rețea. Din păcate, prin aceste conexiuni, se deschid ca opțiuni posibile de discuție și teme ce țin de teoriile conspirației⁹ și controlului în masă a populației!

Pentru a balansa oportunitățile și riscurile concurente induse de calculatoarele cuantice, ar trebui ca statele să mențină eforturile de investiții, inclusiv prin parteneriate și o abordare echilibrată a promovării tehnologiei. Statele trebuie să încurajeze inovația tehnologică transformatoare prin investiții în programele de cercetare fundamentală în informatica cuantică. Investițiile ar trebui să vizeze descoperirea de noi aplicații și algoritmi cuantici, noi abordări pentru fabricarea componentelor cuantice, cum ar fi fotonica și sistemele criogenice. Guvernele statelor ar trebui să încurajeze creșterea numărului de informaticieni cu competențe relevante pentru domeniul cuantic, inclusiv cele privind criptografia

⁹ Teoria conspirației - explicație dată unui eveniment care afirmă existența unei conspirații (a unor grupuri motivate politic), în condițiile în care sunt mult mai probabile alte explicații. Termenul are în general conotații negative, care sugerează că o ipoteză pare atrăgătoare pentru că se bazează pe prejudecăți, convingeri emoționale și dovezi insuficiente. Teoriile conspirației tind să fie consistente intern și să se coreleze unele cu altele.

rezistentă la presiunile de natură cuantică. Educația în calcul cuantic (quantumcomputing), IA generativă și în securitatea cibernetică ar trebui încorporate în programa academică la toate nivelurile de școlarizare pentru a sprijini creșterea viitoarei resurse de muncă. Acest efort ar trebui să includă parteneriate cu industria, mediul academic și guvernele altor state, cu scopul de a promova inițiative comune de cercetare și dezvoltare și să simplifice mecanismele de transfer de tehnologie între industrii și guverne, în special în statele membre ale unor alianțe sau partenerere.

Pentru atenuarea riscurilor inerente, ar trebui să se acorde prioritate tranziției rapide a sistemelor criptografice la criptografia rezistentă la amenințări cuantice, cu scopul de a atenua cât mai mult posibil riscul de intruziune cuantică, sub orice formă de manifestare a acesteia. Astăzi, standardele actuale de criptare ar avea nevoie, în medie, de milioane de ani pentru ca un supercalculator să reușească spargerea unui cifru performant de criptare. Un computer cuantic, teoretic, cu câteva milioane de qubiți, ar putea sparge același standard, în câteva ore. În zilele noastre, creșterile bruște ale traficului de rețea (inclusiv atacurile asupra sistemelor de operare - DDoS) generează dificultăți majore (chiar blocări) de operare optimală a serverelor, dar și perturbări ale procedurilor de rutare a traficului de informații pe rețele de telecomunicații, de alimentare cu apă, de energie, precum și pe rețele sociale etc. Serverele cuantice existente în astfel de proiecte, vor avea o reziliență mult crescută. Această abordare conduce nu numai la reducerea holistică de costuri, ci și la creșterea eficacității echipamentelor special destinate gestiunii vulnerabilităților noastre, în timp real. Un sistem de sisteme bazat pe logică cuantică ar putea scana instantaneu jurnalele serverelor cu scopul de a detecta orice anomalie ce ar putea să se transforme în breșă de securitate și căreia trebuie să i se răspundă.

În contextul războiului tehnologic, acceptat tacit și de marile puteri, se desfășoară o cursă fără precedent pentru dezvoltarea tehnologiilor cuantice – considerată următoarea revoluție în domeniul științei calculatoarelor și informaticii aplicate. Calculul cuantic deschide noi căi pentru inovare în multiple domenii, cum ar fi managementul oportunităților și riscurilor de securitate națională, previziuni și prognoze interdisciplinare, simularea dinamicii sistemelor mari, medicină, economie, managementul riscurilor alimentare, financiare, energetice etc. Pe lângă aceste oportunități fără precedent, provocările strategice cresc, în special, urmare a decalajului tehnologic între actorii statali, intensificând competiția inovativă, în care omul, cu bunele și relele sale, devine resursa fundamentală a viitorului.

**DESPRE NECESITATEA FUNCȚIEI DE
„CHIEF INFORMATION OFFICER”
ÎNTR-O LUME ÎN CARE CANTITATEA
DE INFORMAȚII CREȘTE
SEMNFICATIV MAI RAPID DECÂT
CAPACITATEA DE ÎNȚELEGERE ȘI
PROCESARE**

Gl. mr. (rtr.) dr. Adrian-Leonard BANTAȘ

„Nu te lăsa speriat de lucrurile pe care nu le cunoști. Acestea pot deveni cele mai puternice avuții ale tale. Căci dacă faci lucrurile fără să știi cum au fost făcute dintotdeauna, cu siguranță le vei face diferit, în mod original”. (Sara Blakely, femeie de afaceri și filantropă americană)

Istoria culegerii și gestionării informațiilor este strâns legată de evoluția civilizațiilor și a statalității. Încă din Antichitate, marile imperii au recunoscut valoarea strategică a informației. De aceea, asirienii și babilonienii aveau sisteme bine organizate de spionaj și supraveghere internă, folosite pentru controlul populației și prevenirea revoltelor. În mod poate și mai avansat, în Egiptul faraonic, scribii transmiteau în scris rapoarte către faraoni, funcționând ca o rețea birocratică, dar și de informații avangardistă pentru acea perioadă.

Chiar și Biblia conține episoade care atestă utilizarea spionajului în scop militar: Moise trimite iscoade să cerceteze Canaanul (Numeri 13), o formă timpurie de recunoaștere strategică. În Imperiul Roman, precursorii îndepărtați ai cercetașilor militari de astăzi colectau date despre inamic și teren înainte de campanii, oferind un avantaj crucial în luarea deciziilor. Mai târziu, bizantinii au dezvoltat una dintre cele mai sofisticate rețele de informații ale epocii medievale, iar Imperiul Otoman a continuat tradiția bizantină prin intermediul dragomanilor (având o dublă activitate – diplomatică și de culegere de informații) și informatorilor locali din provinciile cucerite.

La rândul lor, în Țările Române, boierii erau adesea responsabili de adunarea informațiilor despre mișcările trupelor otomane sau ale altor

puteri vecine. Mihai Viteazul, de exemplu, utiliza agenți pentru a obține date despre intențiile imperialilor (austriecilor) sau ale polonezilor.

Și în secolele XVII-XVIII, domnitorii fanarioți și elitele locale utilizau metode de supraveghere și informare pentru a naviga între marile puteri ale vremii, precum Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic și Rusia.

În perioada modernă, în special în secolul XIX, odată cu consolidarea statului român, activitatea de informații a devenit mai organizată. În timpul Războiului de Independență din 1877-1878, România a folosit rețele de spionaj pentru a obține informații despre trupele otomane. Înainte de Primul Război Mondial, serviciile de informații românești au început să se dezvolte, având un rol crucial în protejarea intereselor naționale și în desfășurarea operațiunilor militare.

În continuare, în perioada interbelică, Serviciul Special de Informații (SSI) a fost consolidat, având un rol esențial în monitorizarea activităților politice și militare interne și externe. Un rol important în această perioadă l-a avut Mihail Moruzov, fondatorul și directorul Serviciului Secret de Informații al Armatei Române între 1924 și 1940. Autodidact și extrem de abil, Moruzov a revoluționat spionajul românesc prin metode moderne de colectare și analiză a datelor și informațiilor. Era cunoscut pentru rețeaua sa extinsă de agenți (recrutați cu predilecție din rândul contrabandiștilor care se ocupau cu livrarea de caviar produs de sturionii din Deltă – regiune din care provenea Moruzov – către consumatorii rafinați din întreaga Europă) și capacitatea de a influența deciziile politice și militare. A fost asasinat în 1940 de legionari, fiind considerat un adversar al acestora.

După moartea lui Moruzov, conducerea SSI a fost preluată de Eugen Cristescu, care a condus serviciul între 1940 și 1944. Specialist remarcabil în domeniul informațiilor, Cristescu a jucat un rol crucial în protejarea intereselor României în timpul războiului. A fost implicat în numeroase operațiuni de contraspionaj și a menținut contacte cu serviciile secrete anglo-americane. După război, a fost arestat și a murit în detenție în 1950.

În epoca modernă, spionajul a cunoscut o profesionalizare accelerată în timpul celor două războaie mondiale, culminând în perioada Războiului Rece, când culegerea de informații a devenit un pilon central în arhitectura securității naționale. România nu a făcut, nici ea, excepție de la această tendință, activitatea de culegere și interpretare a informațiilor atingând, în perioada Războiului Rece și în cea care a urmat acestuia, apogeul profesionalizării și complexității sale însă, dată fiind sensibilitatea deosebită a acestui subiect, nu îl voi aborda în acest simplu articol de opinie.

Însă culegerea informațiilor reprezintă doar o parte (importantă, dar nu unică) a activității de informații. Procesarea, stocarea, interpretarea/analiza

datelor, transmiterea și utilizarea lor de către factorii de decizie sunt tot atât de etape la fel de importante, care necesită o coordonare dedicată. În plus, dată fiind evoluția tehnologiei înregistrată în special în ultimul secol, o mare parte din informațiile culese și procesate astăzi se bazează pe componentele SIGINT (Signal Intelligence – culegere de informații care presupune colectarea, analizarea și exploatarea semnalelor provenite din diverse surse), COMINT (Communication Intelligence - subdomeniu al SIGINT care se concentrează pe comunicațiile interceptate, cum ar fi apelurile telefonice, e-mailurile și transmisiile radio), ELINT (Electronic Intelligence - alt subdomeniu al SIGINT care se concentrează pe analiza emisiilor electronice provenite de la dispozitive precum radarul și alte sisteme electronice) sau FISINT (SIGINT obținut prin telemetrie și alte semnale provenite de la sisteme străine, cum ar fi rachete, sateliți și drone), care la rândul său se bazează pe utilizarea de soluții avansate informatice, astfel că necesitatea unei interfețe umane dintre sfera strict tehnologică și cea de prelucrare a informațiilor apare cu atât mai evidentă. Acest rol îi revine așa-numitului Chief Information Officer, la care ne vom referi în continuare.

Introducere

Tema Chief Information Officer (CIO) este insuficient cunoscută și uneori tratată cu rezervă, mai ales în medii tradiționale, inclusiv cel militar. Această reticență provine, cel mai adesea, din necunoașterea complexității domeniului, din percepții greșite sau din lipsa unei culturi informaționale moderne. În ciuda digitalizării accelerate în toate sectoarele societății, mulți factori de decizie încă nu conștientizează necesitatea profesionalizării acestei funcții. În consecință, CIO-ul este adesea omis din procesele decizionale sau confundat cu un simplu specialist IT. Prezentul articol își propune să clarifice importanța funcției de CIO, să evidențieze sarcinile și implicațiile sale și să argumenteze necesitatea recunoașterii și integrării acesteia în structuri civile și militare.

Generic, în mediul civil (în special corporatist) se consideră că CIO se ocupă de nevoile IT ale unei companii. Totuși, rolul său este mult mai amplu decât cel al unui director IT, care are în general atribuții operaționale legate de aprovizionarea și întreținerea infrastructurii tehnice. CIO-ul are în vedere strategia digitală, inovarea, integrarea tehnologiei în modelul de afaceri și supravegherea guvernantei IT. Practic, el este liderul care conectează tehnologia cu obiectivele organizaționale pe termen lung.

În structurile militare, însă, CIO-ul raportează direct comandantului eșalonului din care face parte, fără intermediari. Informațiile și soluțiile

tehnologice furnizate de către acesta influențează direct procesul decizional. Spre deosebire de mediul civil, un CIO militar trebuie să stăpânească nu doar domeniul IT, ci și tactica, operațiile și strategia militară. Fără aceste cunoștințe, contribuția sa va fi limitată și inefficientă.

De asemenea, deși „rolul Chief Information Officer (CIO) a evoluat considerabil în ultimele decenii, trecând de la un post perceput strict tehnic la unul cu impact strategic major, în multe domenii, inclusiv în sectorul militar, această funcție continuă să fie subestimată, fiind privită ca un rol auxiliar, fără o influență directă asupra procesului decizional”.

Un exemplu concret și concludent al importanței CIO este participarea României în teatrul de operații din Afganistan. Date fiind constrângerile și posibilitățile acelei perioade, trupele române erau echipate cu stații radio de proveniență românească și sovietică, incompatibile cu tehnologia de comunicații utilizată de NATO. Într-o soluție de avarie, unitățile au fost dotate temporar cu echipamente NATO puse la dispoziție de către ceilalți membri ai Alianței, însă ulterior s-a impus înlocuirea completă a sistemelor de comunicații. Această situație evidențiază lipsa unei planificări tehnologice, dar și informaționale coerente, rol care ar fi revenit unui CIO militar calificat.

Alt exemplu relevant este reprezentat de conflictele moderne, precum cel din Ucraina, unde „tehnologia joacă un rol esențial în desfășurarea operațiunilor. În ciuda acestui fapt, dimensiunea tehnologică a războiului este rar discutată la nivel doctrinar, deși informația, securitatea cibernetică și analiza datelor sunt factori decisivi în obținerea avantajului strategic. Abordarea tradițională a conducerii militare nu recunoaște pe deplin necesitatea unui CIO integrat în structura de comandă, ceea ce limitează capacitatea de adaptare la noile realități digitale”.

Prin comparație, peste ocean, Ofițerul CIO al Departamentului Apărării al SUA este consilier principal al Secretarului Apărării în politici IT, securitate cibernetică și infrastructură digitală globală. Personalități precum Katherine Arrington (expert american în securitate cibernetică și o fostă legislatoare, cunoscută în special pentru rolul său de Chief Information Security Officer în cadrul Oficiului Pentagonului pentru Achiziții și Sustenabilitate, unde a fost un integrator cheie pentru alinierea strategiei cibernetice și a eforturilor de securitate ale SUA) și Leslie Beavers demonstrează importanța strategică a funcției în arhitectura apărării.

Mai mult decât atât, dată fiind importanța tehnologiei informatice în culegerea și procesarea informațiilor, dar și dezvoltarea constantă a industriei atacurilor cibernetice, lipsa unor măsuri de protecție corespunzătoare lasă spațiu pentru acces neautorizat, furt de date, viruși sau

blocaje de sistem. În același timp, inteligența artificială și internetul au o influență majoră asupra tuturor proceselor IT. De aceea, deciziile privind protecția digitală trebuie să fie asumate de CIO, nu doar de departamentele IT. Din acest motiv, selecția CIO trebuie să pună accent pe competențe strategice și nu doar pe cele tehnice.

Toate acestea reprezintă tot atâtea argumente în favoarea preluării CIO în structurile Armatei Române, însă această preluare nu se poate face fără a se respecta o serie de recomandări desprinse din experiența altor state, dar și din propriile elemente de specificitate interne și imperative de securitate, cu o componentă în special externă. Vom face referire la aceste recomandări în cele ce urmează.

CIO în România – situația actuală

Deși România face parte din alianțe și structuri internaționale care promovează interoperabilitatea digitală (UE, NATO), funcția de Chief Information Officer nu este încă formalizată doctrinar în structurile militare sau guvernamentale centrale. În prezent, atribuțiile asociate unui CIO sunt dispersate între mai multe direcții sau departamente, fără o viziune unificatoare și fără o poziție executivă strategică echivalentă.

Această lipsă afectează: capacitatea de planificare integrată a transformării digitale, interoperabilitatea digitală cu structurile NATO și UE și coordonarea politicilor de securitate cibernetică în sistemele critice.

Totuși, semnale de progres există: România a participat la Conferința CIO European Defense organizată de Agenția Europeană de Apărare și a semnat documente care sprijină cadrul comun european privind interoperabilitatea digitală. Este necesar un efort concertat pentru operaționalizarea funcției CIO ca parte oficială a comenzii militare și administrative.

Concluzii și propuneri

Pentru ca CIO să fie eficient într-un cadru militar, integrarea sa în procesul decizional trebuie să fie oficializată. Un CIO bine poziționat ar putea contribui activ la definirea strategiilor de apărare și securitate cibernetică, colaborând direct cu liderii militari pentru a formula propuneri fundamentate pe analiza datelor și tendințele tehnologice. Această schimbare de paradigmă ar permite o reacție mai rapidă la amenințările digitale și o mai bună coordonare a resurselor informaționale.

Selecția personalului pentru această funcție trebuie să fie extrem de riguroasă. CIO militar ideal nu trebuie să fie doar un expert în IT, ci și un profesionist cu pregătire militară, capabil să înțeleagă tactici și strategii

operaționale. Acest profil mixt ar facilita comunicarea eficientă între specialiștii în tehnologie și comandanții militari, eliminând barierele de percepție și subestimare a rolului.

În final, doar o interpretare modernă, pragmatică și doctrinară a funcției de CIO poate soluționa adecvat provocările digitale contemporane. Conflictele viitoare vor fi din ce în ce mai influențate de inteligența artificială, securitatea cibernetică și analiza big data, iar CIO trebuie să fie un factor-cheie în definirea strategiilor pentru a asigura superioritatea informațională și tehnologică a unei armate.

Recomandări pentru instituționalizarea funcției CIO în România

Elaborarea unui cadru normativ național: Ministerul Apărării Naționale și alte instituții-cheie (ex: MAI, STS) ar trebui să colaboreze cu Guvernul pentru a defini prin hotărâre sau lege atribuțiile, competențele și responsabilitățile unui CIO instituțional, atât în sistemul militar cât și civil.

Crearea poziției de CIO în Statul Major al Apărării: funcția trebuie introdusă oficial în organigrama Statului Major al Apărării, cu rang echivalent direcțiilor operaționale și cu acces direct la factorii de decizie ai conducerii militare.

Stabilirea unui profil profesional specific: CIO trebuie să fie o persoană cu formare interdisciplinară: IT, securitate cibernetică, leadership strategic, doctrină militară și cunoaștere operațională. Este nevoie de cursuri dedicate în cadrul Universității Naționale de Apărare, dar și stagii internaționale (ex: NATO School Oberammergau);

Definirea interoperabilității ca obiectiv doctrinar: CIO ar trebui să coordoneze eforturile de interoperabilitate digitală cu partenerii NATO/UE și să fie responsabil de aplicarea standardelor IT & C4ISR în toate componentele categoriilor de forțe armate.

Crearea unui Consiliu CIO interinstituțional: un grup de lucru național, sub coordonarea Guvernului (posibil Secretariatul General al Guvernului sau Autoritatea pentru Digitalizarea României), ar putea reuni CIO din ministere, servicii de informații, armată, SRI, STS, MAI pentru alinierea eforturilor digitale.

Monitorizare, audit și feedback continuu: Implementarea funcției trebuie însoțită de instrumente de audit digital, evaluări de performanță și corelare cu obiectivele strategiei naționale de securitate cibernetică și digitalizare a administrației.

BIBLIOGRAFIE:

1. Gribetz, G. (1990). *The Assyrian Intelligence Network and its Role in Imperial Control*. Journal of Ancient Near Eastern Studies, 49(1), 55–67
2. Redford, D. B. (1992). *Egypt, Canaan, and Israel in Ancient Times*. Princeton University Press
3. Biblia, Vechiul Testament, Numeri 13:1–33
4. Southern, P. (2006). *The Roman Army: A Social and Institutional History*. Oxford University Press
5. Nicolle, D. (1999). *The Byzantine Army, 886–1118*. Osprey Publishing
6. Cernovodeanu, P. (1972). *Serviciile de informații în Țările Române*. Editura Militară, București
7. Andrew, C. (2009). *The Defence of the Realm: The Authorized History of MI5*. Penguin Books
8. Burfitt, P. (2004). *The CIO in the 21st Century*. Harvard Business Review. Disponibil la: <https://hbr.org/2004/11/the-cio-in-the-21st-century>
9. Popa, V (2025), *Tehnologie și inteligență în conflictele militare*, Universitatea Națională de Apărare, accesat 12 iunie 2025
10. Sfetcu, N. (2024), *Războiul electronic și inteligența artificială*. PhilArchive, accesat 12 iunie 2025
11. Scăunașu, M-T. (2025) *Bătălia de la Sevastopol. Optimizarea Deciziilor Strategice prin Inteligență Artificială*, Litua, accesat 12 iunie 2025
12. U.S. Department of Defense. (2023). Office of the Chief Information Officer (DoD CIO). Disponibil la: <https://dodcio.defense.gov/>
13. European Defence Agency. (2024). European Defence CIO Conference Summary Report. Disponibil la: <https://eda.europa.eu>
14. European Commission. (2024). *The Interoperable Europe Act*. Disponibil la: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/interoperable-europe-act>
15. NATO Communications and Information Agency. (2024). Romania joins Allied Cloud and Edge (ACE) project. Disponibil la: <https://www.ncia.nato.int/newsroom/romania-joins-ace-project.html>
16. Administrația Prezidențială. (2020), *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020–2024*. Disponibil la: https://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_2020_2024.pdf
17. Ministerul Apărării Naționale (2021), *Strategia Militară a României 2021-2024, Umbrela Strategică*, accesat 12 iunie 2025.

COLONIALISM, NEO-COLONIALISM ȘI PROLIFERAREA STATELOR SLABE ÎN AFRICA SECOLULUI XXI

Colonel (r.) Emilian Beleagă

Stimulate de revoluția industrială, la mijlocul secolului al XVIII-lea, marile puteri europene, în special Marea Britanie și Franța la care s-au adăugat ulterior Belgia, Germania și Italia, au început o competiție acerbă pentru extinderea sferelor de influență în zone care să le permită accesul la resurse și forță de muncă ieftine. Dacă până în secolul al XIX-lea pătrunderea fusese relativ limitată ca amploare în multe regiuni, iar relațiile economice s-au desfășurat cu predilecție în zonele de coastă, „saltul calitativ în producția europeană și cererea de materii prime” le-a impus să pătrundă mai adânc în interiorul continentelor și să colonizeze noi teritorii (Migdal, 1988, p. 53).

Ceea ce a urmat avea să influențeze puternic nu doar dezvoltarea lor economică, ci și a altor popoare aflate la mii de kilometri distanță, în Asia, Africa și chiar în America, fiindcă intensificarea interacțiunilor cu populațiile locale avea să schimbe modul de viață al populațiilor băștinașe și să afecteze profund instituțiile tradiționale din teritoriile nou colonizate favorizând apariția unor entități statele fragile, incapabile să asigure nevoile de bază ale societăților pe care le deserveșc și anume securitatea cetățenilor (apărare și justiție) și accesul la servicii de bază (educația, sănătate, protecție socială etc.).

În prezent, pe fondul reînnoirii și intensificării competiției pentru resurse, în special pământuri rare, amenințările devin tot mai variate și mai accentuate și nu doar pentru guvernele țărilor respective, ci și la adresa securității internaționale. Folosindu-se de probleme nerezolvate, care grevează relațiile inter-etnice și sociale din anumite state africane, noile puteri colonizatoare, în principal China și Rusia, încearcă să obțină avantaje economice comparative în competiția cu țările dezvoltate și să reconfigureze mediul de securitate global în favoarea lor.

Articolul își propune să examineze rolul marilor puteri, în crearea și perpetuarea unor entități statale fragile în Africa. Vor fi analizate măsurile administrative și practicile economice implementate de puterile europene menite să asigure accesul facil la resurse, dar al căror efect a fost unul mixt. Deși au contribuit la modernizarea societăților din teritoriile lor „de peste mări”, au sfârșit prin a crea disparități sociale și a destabiliza în fapt societățile tradiționale locale. Mai mult, în contextul reconfigurărilor teritoriale de la sfârșitul anilor 1960 și începutul anilor 1970 și apariției unor entități statale independente, structurile politice care s-au succedat la guvernarea celor mai multe țări africane nu au reușit să creeze un mediu intern stabil, instabilitatea care s-a perpetuat până în prezent, iar în condițiile reînnoirii competiției economice riscă să se perpetueze pentru, cel puțin, încă o generație.

Pentru început, voi trece în revistă trei dintre cele mai reprezentative sisteme administrative exportate în colonii de către Marile Puteri Europene: Marea Britanie, Franța, Germania și Belgia. Ceea ce este foarte interesant la aceste modele este faptul că ele nu semănau deloc cu modelele existente în țările de origine, iar efectele asupra țării în care au fost implementate au variat de la caz la caz. În timp ce francezii preferau o politică de „conducere directă” („direct rule”) și doar cetățenii francezi puteau îndeplini funcții administrative, chiar și de nivel inferior (Algeria și țările Africii subsahariene), britanicii și germanii favorizau „conducerea indirectă” („indirect rule”) folosind intens în actul de guvernare populația indigenă (britanicii în Kenya, iar germanii în Ruanda, în prezent Rwanda). Sistemul belgian, pe de altă parte, a fost unul hibrid și promova o conducere cvasi-indirectă („quasi-indirect rule”) care combina elemente de dominare directă cu utilizarea actorilor locali (în Ruanda și Urundi, în prezent Rwanda și Burundi). Prin urmare, efectele acestor stiluri de guvernare implementate au influențat în mod diferit societățile tradiționale și, după cum afirmă J. S. Migdal, „au condus la abilități diferite ale anumitor societăți indigene de a prelua, în cele din urmă, controlul social”.

De asemenea, un instrument puternic folosit frecvent de puterile coloniale era distribuția preferențială a resurselor, în special a fondurilor către diverse grupuri indigene pentru a le asigura loialitatea. După cum sublinia J. S. Migdal, „alocarea putea favoriza un singur grup central aflat la putere, capabil să consolideze controlul social, sau să o încline spre o multitudine de alte organizații sociale, fragmentând astfel controlul social și generând un climat de conflict”.

Unele politici economice promovate de colonizatori în noile teritorii, cum ar fi: dreptul de proprietate asupra terenurilor, fiscalitatea și

dezvoltarea infrastructurii au condus, pe de o parte, la modernizarea societății în ansamblul ei, dacă privim dintr-o perspectivă europeană, dar, pe de altă parte, au contribuit la sporirea disparităților economice și la creșterea rivalităților între diversele grupuri etnice și sociale, contribuind la accelerarea dezintegrării vechilor cutume și obiceiuri.

Implementarea reformelor funciare a dat naștere unei noi clase sociale: proprietarul. Aceasta a înlocuit relațiile tradiționale existente între membrii unui clan sau trib și a produs migrații masive din zonele rurale spre urbane. Mai mult decât atât, introducerea impozitării și faptul că aceasta trebuia plătită în bani a avut un efect perturbator asupra modului de viață tradițional, bazat pe agricultură și pe sistemul de schimb în natură. Culturile care aveau cerere pe piață au înlocuit agricultura de subzistență, iar banii au înlocuit sistemul de troc.

Prin urmare, în loc să contribuie la coagularea și consolidarea socială, implementarea acestor seturi de măsuri a destabilizat conexiunile tradiționale și a generat un proces de atomizare care încă persistă în multe țări africane. La aceasta s-a adăugat și crearea unităților statale ale căror granițe, în multe situații, au fost trasate aleator, neținând cont de caracterul etnic al populației, ceea ce a condus la fragmentarea unor grupuri etnice între două sau mai multe state. În unele cazuri, membrii acestor minorități etnice au fost numiți în aparatul administrativ al acestor teritorii, așa numita politică „dezbină și cucerește”. Elocvent în acest sens este modelul rwandez unde minoritatea Tutsi constituia elita administrativă a coloniei, în timp ce populația Hutu, majoritară, era plasată în clasele inferioare ale societății. La rândul lor, în Africa, britanicii au favorizat conducerea prin șefii de triburi (Fulani în Nigeria, elita Arabă în Sudan și Masai în Kenya) ceea ce a generat tensiuni suplimentare în rândul populației.

Deși pe termen scurt a funcționat bine pentru puterile coloniale, care au reușit să mențină o situație relativ stabilă, pe termen lung acest lucru nu a fost benefic pentru societățile indigene, al căror proces de atomizare le-a împiedicat să creeze un sentiment de comunitate. Astfel, absența experiențelor comune i-a împiedicat să se identifice în termeni naționali chiar și după obținerea independenței. În schimb, oamenii au preferat instituțiile tradiționale: clanul, tribul și/sau grupul etnic de care se simțeau legați sufletește. Acest proces contrastează puternic cu cel de creare a statelor naționale în Europa, unde controlul social a apărut nu doar prin confruntări violente între diverși prinți care concureau pentru „fragmente ale societății”, ci și ca o consecință directă a creării „unei triade de tentacule esențiale ale statului”.

După dobândirea independenței, un alt aspect important care a contribuit la păstrarea instabilității, pe care nu trebuie să-l subestimăm, a fost relația dintre liderii statelor respective și instituțiile pe care le-au creat pentru a consolida controlul statului asupra populației. Așa cum subliniază J. S. Migdal, „ineficiența liderilor de stat, care s-au confruntat cu bariere impenetrabile în calea preponderenței statului, a derivat din natura societății cu care s-au confruntat – din rezistența opusă de șefi” prin organizațiile lor sociale. Prin urmare, „chiar și cu toate resursele la dispoziție”, liderii statelor s-au dovedit incapabili să exercite un control eficient asupra alegătorilor lor, iar singura soluție a fost să se bazeze pe personalitățile influente de la nivelul fiecărei comunități, însă, în același timp, acești șefi locali au devenit mai dependenți de resursele statului.

Drept urmare a acestui cerc vicios, liderii aleși au fost incapabili să promoveze o strategie națională coerentă, singurul lor obiectiv fiind rămânerea la putere prin orice mijloace. Temându-se că instituțiile statului s-ar putea transforma în baze de putere care le-ar putea submina autoritatea, majoritatea liderilor au slăbit intenționat performanța instituțiilor și agențiilor interne, promovând o politică de schimbări frecvente în personalul din pozițiile cheie. Astfel, aceste entități statale fragile, cu capacitate redusă de control asupra populației, în ansamblu ei și a teritoriului, au devenit zonele predilecte alese de grupările teroriste. Profitând de aceste curențe Al-Qaeda și alte organizații teroriste s-au ascuns eficient în diverse state africane (Egipt, Tunisia, Algeria, Kenya, Tanzania, Uganda, Africa de Sud, Coasta de Fildeș, Mauritania și nu numai) de unde au planificat, finanțat, pregătit și executat cu succes operații teroriste împotriva statelor occidentale, contribuind suplimentar la perpetuarea premiselor pentru guvernări slabe în țările gazdă.

Observăm și în prezent cum efectele unor conflicte armate depășesc granițele naționale. În Africa centrală, acțiunile grupării M 23, formată preponderent din etnici Tutsi originari din Rwanda, care operează în estul Republicii Democratice Congo, tensionează relațiile bilaterale dintre Rwanda, pe de o parte și Republica Democrată Congo și Burundi, pe de altă parte. O situație similară o regăsim și în vestul Africii. Colapsul guvernului libian a facilitat insurgența tuaregă din nordul Mali și a favorizat consolidarea influenței grupărilor jihadiste Boko Haram și Statul Islamic din provincia Sahel în zonă, care și-au extins acțiunile acaparând, rând pe rând, Burkina Faso, Niger și ulterior, țările de pe coasta Oceanului Atlantic: Benin, Togo, Coasta de Fildeș, Ghana, Guinea, Senegal.

Pe fondul deteriorării situației de securitate și a intensificării competiției economice la nivel internațional se observă o predispoziție crescută a

Chinei și Rusiei de a folosi o gamă variată de strategii pentru a-și consolida influența pe continent în detrimentul democrațiilor occidentale, cu scopul vădit de a-și securiza accesul la resurse strategice vitale. Astfel, printr-o combinație de măsuri economice, diplomatice, informaționale și militare atât China, cât și Rusia au reușit să-și asigure controlul asupra unei părți a populației și elitelor politice, instaurând astfel o formă de control neo-colonial într-o mare parte a Africii.

China, pe de o parte, și-a concentrat eforturile pe dezvoltarea relațiilor economice și diplomatice bilaterale, rolul factorului militar fiind unul redus și prudent, evitând în general țările cu instabilitate ridicată, precum Mali și Republica Centrafricană. Prin investițiile masive în infrastructură (căi ferate, drumuri, facilități portuare și energetice), din cadrul „Inițiativei o centură, un drum” (*Belt and Road Initiative/ BRI*) au reușit să-și asigure o relație privilegiată cu liderii locali, datorită, în principal, absenței condițiilor politice referitoare la democratizarea actului de guvernare impuse de țările occidentale. Cu toate acestea, în prezent, pe continent operează aproximativ 20 de structuri de securitate private în peste 30 de țări, iar scopul lor principal este protejarea acestor investiții.

Rusia, pe de altă parte, a adoptat o atitudine mult mai agresivă, utilizând cu precădere vectorii militari și informaționali pentru îndeplinirea obiectivelor sale strategice, care ulterior i-au permis obținerea unor beneficii economice. Profitând de o imagine favorabilă în unele dintre societățile locale, construită atent în anii Războiului rece, Moscova și-a extins rând pe rând influența asupra Sudanului (2017), a Republicii Centrafricane (2020), iar mai apoi în țările Sahelului (Mali, Burkina Faso, Niger și Ciad), în paralel cu consolidarea controlului în estul Libiei. Prin implicarea activă a unor firme private de securitate, precum Grupul Wagner (redenumit Africa Corps și aflat în subordinea Ministerului Apărării al Federației Ruse), menținerea unui flux ridicat în comerțul cu armament și susținerea unor lideri locali, sau înlocuirea lor cu unii favorabili, Rusia a obținut atât concesiuni economice în domeniul extracției metalelor prețioase și diamantelor, cât și permisiunea de a-și instala baze militare pe teritoriul unor state africane.

În concluzie, aceste instabilități cronice care încă perturbă majoritatea țărilor din așa-numita „Lume a Treia” chiar dacă au rădăcini adânci în trecutul colonial nu pot fi puse în întregime pe seama acestei moșteniri. Deși cineva ar putea argumenta că țările africane au intrat pe arena politică într-o lume în care „a avut loc reconstituirea controlului social” și nu li s-a permis să urmeze același drum de răsturnări violente care au structurat societățile din țările europene, în urma câștigării independenței, majoritatea

liderilor se dovedesc că nu sunt dispuși să urmeze o politică de transformare articulată și preferă o tactică de supraviețuire.

Astfel, pe termen scurt și mediu, sub influența și presiunea Chinei și Rusiei, cel mai probabil, o parte semnificativă dintre guvernele țărilor africane vor menține și vor valoriza liderii autoritari. Cu toate acestea, pe termen lung, dacă dezvoltarea economică va continua într-un ritm accelerat este posibil ca trendul să se inverseze și să asistăm la o reiterare a Primăverii arabe sau a revoluțiilor colorate, cu nuanțe locale bineînțelese, care să conducă la o reformare și o transformare a principiilor de guvernare ale statelor și, de ce nu, la o posibilă întărire a instituțiilor acestora în detrimentul guvernărilor autocrate.

BIBLIOGRAFIE:

1. Migdal, J. S. (1988). *Strong societies and weak states: state-society relations and state capabilities in the Third World*. New Jersey: Princeton University Press.
2. Lederer, E.M. (2024). Central African Republic faces increased rebel activity and spillover from Sudan war, UN expertssay. Disponibil la adresa: <https://apnews.com/article/central-african-republic-sudan-war-kony-rebels-aa9538f020f14155c677ca92d1e1b5dd> (Accesat în 09 iulie 2025).
3. Le Monde. (2024) Moscow's winning return to Africa. Disponibil la adresa: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/08/21/moscow-s-winning-return-to-africa_6719241_4.html?utm_source=chatgpt.com (Accesat în 12 august 2025).
4. Liam Karr, L. și Borens, A. (2024). Africa File, September 5, 2024: Egypt, Ethiopia, and Somalia Conflict Looms; IS Gains in Niger; Russia Aids Burkina Faso's Nuclear Energy Push. Disponibil la adresa: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/africa-file-september-5-2024-egypt-ethiopia-and-somalia-conflict-looms-gains-niger> (Accesat în 10 iulie 2025).
5. Mintoiba, F. (2024) Footsteps of change: Rising influence of China and Russia in Africa. Disponibil la adresa: https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/footsteps-of-change-rising-influence-of-china-and-russia-in-africa?utm_source=chatgpt.com (Accesat în 12 august 2025).
6. Patrik, S. (2006). *Weak States and Global Threats: Assessing Evidence of "Spillovers"*. Disponibil la adresa: https://www.cgdev.org/sites/default/files/5539_file_WP_73.pdf (Accesat în 08 iulie 2025).
7. Tyson, K., Ford, Y., și Karr, L. (2025) Africa File, March 27, 2025: SAF Liberates Khartoum; Burundi and Rwanda Tensions Disponibil la adresa: <https://understandingwar.org/backgrounder/africa-file-march-27-2025-saf-liberates-khartoum-burundi-and-rwanda-tensions> (Accesat în 10 iulie 2025).
8. Viljoe, C. (2019). *A New Institutional Economics (NIE) Perspective on Institutional Change and Leadership in Rwanda, from Pre-History to Post-Genocide. The Colonial Period: 1894-1961. Chapter 3: A history of institutional change in Rwanda*. Disponibil la adresa: https://1library.net/article/colonial-period-history-institutional-change-rwanda.q5pv4kry?utm_source=chatgpt.com (Accesat în 09 iulie 2025).

ISTORIE

TITULESCU ȘI BASARABIA

Gl. mr. (rtr.) Ion COSTAȘ

„Suntem români și punctum!” (Mihai Eminescu)

A evoca, la 143 de ani de la nașterea celui mai mare diplomat român, Nicolae Titulescu, activitatea sa neobosită în planul soluționării diferendelor apărute în raporturile României Mari cu Rusia bolșevică, după Primul Război Mondial, în planul recunoașterii Basarabiei, rămâne până la reconstituirea României Mari, o obligație morală, politică, diplomatică, culturală și spirituală. Efortul neobosit titulescian pentru soluționarea cauzei basarabene arată grija purtată pentru păstrarea românității în ansamblul ei. Pentru că, așa cum spunea poetul Mihai Eminescu: „Suntem români și punctum!”.

Neliniștile lăuntrice ale lui Titulescu în materie de românism au fost surprinse în zbaterele lor profunde de unul dintre colaboratorii și admiratorii săi, filosoful, diplomatul, poetul și dramaturgul Lucian Blaga, cel care a sesizat cum Titulescu suferea precum pasărea din piesa sa „Avram Iancu” „de o insomnie blestemată pentru el și pentru noi”, iar starea aceasta „avea să-l destrame înainte de vreme”.

Recitindu-i mai atent unele telegrame și documente scrise de cel care a făcut școală în diplomația românească și europeană, și – mai proaspăt – lucrarea sa „Politica externă a României”, care a văzut lumina tiparului abia în 1994, tipărită prin grija și sub auspiciile fundației care îi poartă numele și îi revigorează renumele, găsim cel mai bine „justificarea politică” a acțiunilor sale în plan extern.

Această justificare poate fi și mai bine înțeleasă, atunci când o plasăm în contextul istoric românesc și internațional adecvat – îl am în vedere pe cel în care diplomatului român îi era dat să întreprindă demersurile sale privind amenințarea continuă a statu-quo-ului continental, cea care a dus până la urmă la debarcarea sa brutală de către camarila regală.

Scrierea la care mă refer rămâne ca o „autoradiografiere” a demersurilor făcute de șeful diplomației românești, descrisă fiind pas cu pas lupta pe care a dus-o pe tărâm diplomatic pentru apărarea intereselor țării sale în

raporturile cu Rusia Sovietică, cu colosul pe care îl respecta, dar de care am impresia vagă că se și temea. Nu i-a fost deloc ușor să caute și să găsească cea mai favorabilă „identitate de interese” – cum a denumit-o – și la care guvernul rus avea să adere abia în ceasul al unsprezecelea”, prin reprezentantul său, „doar în principiu și cu titlu personal”. Cu o sinceritate dezarmantă, care pleacă de la realitățile geopolitice ale timpurilor, Nicolae Titulescu era conștient că în coasta unui „stat colos”, cum era Rusia, o politică inamicală putea conduce la „strivirea de către Marele Vecin”. Totodată, Titulescu era conștient că țara noastră nu „ar putea găsi un aliat împotriva Rusiei în Occident numai pentru apărarea intereselor românești”.

Se cunoaște faptul că partea sovietică a insistat, încă de la discuțiile avute la Riga, ca într-un viitor pact bilateral româno-sovietic să fie stipulată existența unui litigiu teritorial între părți, propunând înserarea în documentul bilateral a uneia din formulările: „dispută teritorială”, „dispută basarabeană”, sau „disputa existentă”.

Nicolae Titulescu, care cunoaștea ca nimeni altul acest contencios, realizând țesăturile de interese în reglementarea raporturilor cu URSS, începe să acționeze tot mai hotărât, după 20 octombrie 1932, în calitate de ministru al afacerilor străine, pentru soluționarea chestiunii basarabene. Se știe că semnarea de către Polonia (aliat militar al României din 3 martie 1921), a unui Tratat de neagresiune cu Rusia Sovietică, la 25 iulie 1932, cât și desfășurarea negocierilor pe care Franța le purta cu rușii pentru semnarea Tratatului franco-sovietic (fapt petrecut la 29 noiembrie 1932), Nicolae Titulescu determină guvernul român să îl împuternicească, la 21 septembrie 1932, să negocieze și să parafeze un pact de neagresiune cu U.R.S.S. Începându-și travaliul de uzură nu i-a fost greu să constate imediat că „guvernul sovietic nu ține cont de interesele legitime ale statului român și că, în consecință, România n-ar trebui să încheie un asemenea pact bilateral de vreme ce se poate sprijini, în continuare, pe prevederile Pactului Briand-Kellogg, semnat la Paris la 27 august 1928, și prin care părțile contractante se obligau să «renunțe la război ca instrument de politică națională și ca mijloc de reglementare a litigiilor, angajându-se să rezolve diferendele dintre ele numai pe cale pașnică»”.

Amintesc, în aceste context, un fapt esențial, acela că Marea Britanie, Franța, Italia, Japonia și România semnaseră la 28 octombrie 1920 Tratatul privind granița răsăriteană a României, așadar cu privire la teritoriul Basarabiei. Prin acest document, ratificat în anii următori de primele trei țări, era recunoscută, așadar, unirea Basarabiei cu Țara-mamă și în plan internațional, după ce această unire fusese votată de Parlamentul basarabean (Sfatul Țării) sub regim sovietic. În al patrulea deceniu al secolului al XX-

lea și Japonia se declara dispusă să ratifice Tratatul respectiv, însă Bucureștiul n-a mai auzit sugestia făcută de fostul ambasador nipon la Moscova, devenit, ulterior ministru al afacerilor externe.

La încercarea de a solicita în 1932 sprijinul Poloniei, ca aliat, pentru ca aceasta să încerce să obțină, eventual, din partea Moscovei, eliminarea cuvintelor „disputa existentă”, Varșovia – care semnase deja tratatul de neagresiune cu Rusia în acel an (în iulie) – va da prin Josef Beck, ministrul de Externe al Poloniei, un răspuns cel puțin șocant acela că „guvernul polonez nu este interesat de negocierile ruso-române”. Uimirea nu putea fi mică la București, unde se cunoștea că potrivit tratatelor militare bilaterale româno-polone din 1921, 1926 și 1931, partea polonă se obliga „să apere Basarabia” cu forța armelor. Această atitudine paradoxală din partea Poloniei nu o va înțelege niciodată Nicolae Titulescu, dar mai ales rațiunile Varșoviei de a nu-i acorda sprijin diplomatic aliatului său român, pe motiv că partea polonă n-ar fi interesată de negocierile privind Basarabia, cunoscut fiind că tratatul „reprezintă însuși obiectul alianței” – consemna Titulescu.

Reușita strategiei titulesciene în declanșarea negocierilor cu Sovietele pare cu atât mai strălucitoare și mai elocventă, dacă este analizată în contextul existenței unor încercări ale establishmentului românesc de a „cădea la învoială” cu Moscova, încă din 1931, pe vremea ministrului Mironescu, dispus să facă unele rabat-uri pretențiilor rusești față de Basarabia.

Înțelegând că guvernarea români sunt pe picior greșit, intrați fiind într-un joc pervers și periculos, Nicolae Titulescu își prezintă demisia din postul de ministru la Londra, iar guvernul Vaida cade. Iuliu Maniu, care a preluat conducerea guvernului, îl aduce, în octombrie, la Externe, pe Nicolae Titulescu. Se poate spune că în noul său mandat, diplomatul român și colaboratorii săi apropiați vor gestiona cu strălucire, până la 29 august 1936, nu numai aspectele legate de cauza basarabeană dar și politica externă a României în ansamblu.

Pornind de la butada că Dumnezeu îi ajută pe cei care se ajută singuri, Nicolae Titulescu se va strădui să stabilească „relații cordiale cu U.R.S.S., fără a mai recurge la aliații României (Franța și Polonia)”. Politician rasat, Nicolae Titulescu își va asigura însă mai întâi sprijinul parlamentar fapt considerat de el a fi cel mai mare triumf al carierei sale parlamentare deoarece „toate partidele politice din România, fără excepție, au aprobat politica privind Pactul de neagresiune cu U.R.S.S.”

De acum încolo vom fi martorii unei activități diplomatice tenace și febrile din partea lui Titulescu pentru a-i atrage de partea sa pe

reprezentanții sovietici de la Geneva, cu care până atunci avusese „numai dueluri” și să conlucreze până la urmă strălucit cu aceștia la „definirea agresiunii”.

Modul de acțiune îl găsim descris în lucrarea la care ne-am referit și în care precizează cum a acționat la Societatea Națiunilor pe lângă ambasadorul Valerian Savelievici Dovgalevski sau direct cu Maksim Maksimovici Litvinov, folosindu-se – așa cum numai marii diplomați o fac pentru a încununa o operă trainică – respectiv de asigurarea unor relații de prietenie pe care le avea cu alți diplomați, în cazul de față cu cei greci și cu juriști francezi, specialiști de seamă în materie de dezarmare, pentru a satisface atât orgoliile, cât și unele interese rusești. S-a acționat consecvent pentru a redacta documentul cu atenție, satisfăcând atât interesele românești, ale partenerilor, dar și pe cele general europene.

Titulescu, de comun acord cu omologii interesați din statele menționate mai sus a acționat pentru a asigura participare acestora, la 3 iulie 1933, la semnarea la Londra, alături de reprezentanții Estoniei, Letoniei, Poloniei, Turciei, U.R.S.S. și Afganistanului, a Convenției de definire a agresiunii, iar a doua zi, la semnarea unui text identic, la care au aderat și statele membre ale Micii Înțelegeri, plus Turcia. Prin documentul respectiv U.R.S.S. se angaja să nu folosească forța împotriva României sau să facă război cu ea. De asemenea, era înlăturată din textul tratatului bilateral sintagma privind recunoașterea „disputei existente”, adică disputa basarabeană.

Nicolae Titulescu consemnează cu mândrie că documentele semnate în iulie la Londra, „nu numai că nu conțin aceste cuvinte și a căror simplă suprimare implică ideea că URSS recunoscuse în prealabil Basarabia ca teritoriu românesc”. Tratatul definea teritoriul Înaltelor Părți Contractante ca fiind teritoriile aflate efectiv sub controlul lor. Astfel, primul drept al României asupra Basarabiei izvorât din votul Parlamentului basarabean (Sfatul Țării) pe care nu-l poate schimba nici o țară din lume, și celui de al doilea drept, creat prin Tratatul semnat în octombrie 1920 cu Franța, Italia, Anglia și Japonia, „i s-a adăugat un al treilea drept, izvorât din recunoașterea posesiunilor actuale ale României ca fiind teritoriu românesc”.

Nicolae Titulescu și-a dovedit întreaga sa capacitate de a apăra interesul național românesc și apartenența Basarabiei ca fiind etern românească.

Nicolae Dianu, diplomat contemporan cu Titulescu, rămâne și peste ani sincer copleșit de patriotismul titulescian, iar ca urmare a cunoașterii în detaliu și a aprofundării *sine ira et studio* a instrucțiunilor pe care predecesorul său în post la Moscova, Edmond Ciuntu, le primise din partea

șefului diplomației românești, a făcut peste decenii o seamă de precizări extrem de prețioase în materie. Comparând unele din judecățile și afirmațiile lui Dianu cu mărturisirea personală de mai sus a lui Nicolae Titulescu în chestiunea basarabeană, realizăm și mai bine măestria hotărâtă cu care fostul președinte al Ligii Națiunilor a tratat adversarul, folosindu-se, am putea spune, chiar copios de toate slăbiciunile acestuia. Nicolae Titulescu a plecat hotărât și fără nici un complex la negocieri cu Litvinov; l-a tratat, la început, fără menajamente, cunoscând atuu-rile de care dispunea și care adversarului său îi lipseau. „La apariția Sovietelor la Geneva, la conferința europeană, aceștia s-au lovit de la început de Titulescu, care se bucura de un prestigiu unic”. Titulescu notează: „E penibil cum Sovietele intră în picioarele statelor burgheze”. În 1931, Litvinov crezând că se poate opune lui Titulescu, a rămas de unul singur; în 1932 Titulescu zice: „I-am zgudit pe toți delegații pentru a-i trezi din somnul produs de opiumul sovietic. (Ce termen potrivit: opiumul sovietic pentru a înlocui propaganda agresivă a bolșevicilor – n.a.). Am luptat și am câștigat pentru România ce voiam. Am răspuns lui Litvinov. L-am plesnit și a rămas singur”. În lucrarea de referință pe care o aminteam la început, *Politica externă a României*, Nicolae Titulescu consemnează fără echivoc: „mie îmi datorează România suprimarea cuvintelor «disputa existentă» în Tratatul nostru cu URSS. Adevărul istoric este că eu sunt cel care a apărut în modul cel mai activ Basarabia în discuțiile cu U.R.S.S.”.

Importanța Convenției semnată la Londra la 3-4 iulie 1933 privind definirea agresorului s-a resimțit imediat în plan european prin încheierea provizorie a Pactului Balcanic, în octombrie a aceluiași an, semnat la Atena la 9 februarie 1934. Acesta se va baza la rândul lui pe recunoașterea statu quo-ului teritorial. „Drept consecință a Acordurilor de la Londra – consemnează Titulescu – am semnat un Pact de prietenie veșnică cu Turcia la 17 octombrie 1933. Însă Pactul Balcanic, care vizează menținerea statu quo-ului în Balcani nu ar fi fost niciodată semnat de către Turcia fără asentimentul U.R.S.S.”.

Odată soluționată din punct de vedere contractual disputa cu U.R.S.S. privind Basarabia, Titulescu obține, la 7 iunie 1934, depline puteri din partea regelui și a guvernului român pentru restabilirea relațiilor diplomatice cu aceasta, ceea ce s-a și petrecut la 9 iunie 1934, prin schimbul de note avut cu același Litvinov. În conținutul textelor se regăsesc pasaje identice în cele din documentele prin care cele două părți exprimau „ferma convingere că relațiile astfel stabilite vor rămâne pentru totdeauna normale și amicale și că țările noastre vor continua să colaboreze spre binele lor reciproc și pentru menținerea păcii în lume”.

Într-o altă notă, semnată tot la 9 iunie 1934, se evidențiază și mai clar că „guvernele celor două țări ale noastre își garantează în mod reciproc respectarea integrală și deplină a suveranității celeilalte părți și că ele se vor abține de la orice amestec, direct sau indirect, în afacerile interne și în dezvoltarea fiecărei țări, (n.a.) în special de la orice agitație, propagandă și orice fel de intervenție și că se vor abține să sprijine asemenea acțiuni”.

Nicolae Dianu, fost trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Moscova în anii 1938-1939, va recunoaște, peste ani, „în cunoștință de cauză” că Nicolae Titulescu face parte dintre bărbații de stat ai României care „a urmărit în mod constant aranjarea definitivă a chestiunii Basarabiei”.

„E bine de precizat că nu Titulescu s-a apropiat de Litvinov, făcând vreo concesiune în felul său de a învedera chestiunea, ci Litvinov a văzut interesul unei apropieri. De ce această schimbare? Mai întâi venirea la putere și întărirea național-socialiștilor în Germania preocupa mult Moscova, care căuta un sprijin la Geneva. Pentru aceasta prestigiul lui Titulescu le era indispensabil. Apoi își dădeau seama de influența și prestigiul de care se bucura Titulescu în România (la fiecare criză de guvern era chemat să formeze Cabinetul). Titulescu simțea această atitudine pozitivă a rușilor și a știut cum să profite de această nouă situație. În aprilie 1939, Titulescu susține versiunea sovietică a definiției agresorului contra tezei Angliei și, deja, la 23 iunie, Litvinov îi declară că numai rațiuni de politică internă îl împiedică să recunoască și formal unirea Basarabiei cu România, dar nu face nimic împotriva stării de fapt”. După semnarea la Londra a celor două tratate cu text identic privind definirea agresorului, Litvinov i-a spus lui Titulescu: „Știu că, semnând această Convenție, vă fac dar Basarabia”. Deja în lumea diplomatică se știa că „Basarabia înceta să mai formeze un punct de fricțiune între cele două state”. Cu siguranță nu din grandomanie, cum era uneori gratulat de adversari, Titulescu va consemna: „Drum fructuos realizat!”.

Ce a urmat și nu s-a mai putut înfăptui în raporturile cu Sovietele, după debarcarea sa la 29 august 1936, este un alt capitol al istoriei diplomației românești. Se referă la acesta Nicolae Titulescu în scrierile de care aminteam, redactate în 1937, dovedind clarviziunea fără pereche cu privire la desfășurarea evenimentelor ulterioare. Titulescu își afirmă credința că ar fi putut face mai mult în ceea ce privește normalizarea relațiilor ruso-române. El scrie: „Dacă rămâneam ministru de externe aș fi încheiat cu Rusia tratatul care ținea seama de toate interesele noastre. Am fost, sunt și rămân favorabil unui pact de asistență mutuală cu U.R.S.S., atâta vreme cât această țară duce o politică de pace așa cum am practicat-o în ultimii ani.

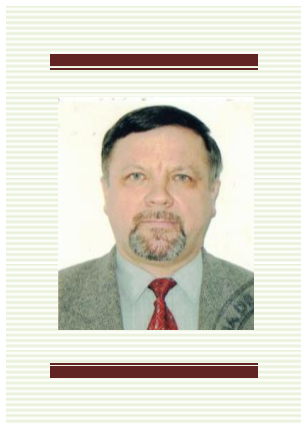
Acest Tratat este necesar României indiferent dacă Germania atacă Rusia, sau dacă se înțelege cu ea. Mai mult, Tratatul trebuie făcut la timp. Altfel apropierea ruso-germană se va face fără noi și în dauna noastră. Deci această eventualitate trebuie să ne găsească aliați cu Rusia” (aceste cuvinte au fost scrise cu un an înaintea semnării Tratatului de tristă amintire Ribbetrov-Molotov). „Consider prietenia franco-română ca pe o axiomă; aceea ruso-română e o axiomă inevitabilă. Apoi, Franța și Cehoslovacia fiind aliate cu U.R.S.S., noi nu putem continua să rămânem izolați. Se vorbește azi că diferența de ideologie ar fi o împiedicare pentru apropierea germano-rusă. Dar câtă vreme acest obstacol poate exista? Nimeni nu știe. În tot cazul nu va fi etern. Ce este important e ca România să fi încheiat pactul de asistență cu Rusia înainte ca apropierea germano-rusă să se producă; pe urmă Rusia îl va considera inutil. Pun în aceste afirmații toată greutatea judecății politice ce am (acumulat n.a.) în aproape 25 de ani de viață publică”.

Cât de profundă, de realistă și de valabilă este gândirea acestui diplomat de geniu.

Cel care a slujit demn România, la Moscova, înaintea izbucnirii celei de a doua conflagrații mondiale și care s-a înrolat voluntar în lupta împotriva bolșevismului din prima zi a intrării României în război, fiind în postul de ambasador la Haga, Nicolae Dianu, cu verticalitatea care l-a caracterizat scria: „a fost o mare nenorocire faptul că (Nicolae Titulescu) a fost demis tocmai în momentul când, mai mult ca sigur, reușea să obțină recunoaștere *de jure* din partea Sovietelor a situației de fapt ce exista. Aceasta nu însemnează cât de puțin că bolșevicii nu ar fi profitat totuși de o situație internațională tulbură, cum a fost cea din 1940, pentru a ne răpi provincia, dar am fi putut adăuga la numeroasele drepturi ce am enumerat și pe acela al recunoașterii rusești. După război, le rămânea celor de la Moscova numai argumentul învingătorului față de învins, o reală spoliere, când se proclamase sus și tare de Aliați că războiul nu este făcut pentru cuceriri de teritorii”.

Fapta lui Titulescu pentru a păstra Basarabia pământ românesc și apelul pe care colaboratorul șefului diplomației românești, Nicolae Dianu, l-a făcut spre sfârșitul vieții, când aceste ținuturi intraseră de decenii din nou în stăpânire rusească a fost ca fiecare în cercul cunoștințelor lui „să facă să se știe că Basarabia a fost și va fi românească”.

O încercăm și noi – modest – pe această cale, în anul aniversării a 143 de ani de la nașterea marelui diplomat român.

BĂTĂLIILE DE LA TÂRGU FRUMOS

Gl. fl. aer. (rtr.) dr. Mihai AXANTE

La începutul anului 1944, situația politico-militară a Germaniei naziste și a aliaților ei era deosebit de grea. Ofensivele sovietice din perioada octombrie 1943 - martie 1944 au dus la preluarea totală a inițiativei strategice pe Frontul de Est de către Armata Roșie. Pierderea liniei Niprului și apoi a Bugului de către armata germană și aliații săi a creat premisele ca România să caute o soluție politică și militară de ieșire din război.

La 4 martie 1944, unitățile Frontului 1 ucrainean comandate de mareșalul G.K. Jukov au lansat atacul pe direcțiile Șcepetovka - Cernăuți și Vinnița - Hotin, a doua zi fiind urmate de cele ale Frontului 2 ucrainean aflate sub comanda generalului I.S. Konev, ale căror lovituri erau concentrate pe direcțiile Zvenigorodka (150 km sud Kiev) - Uman - Botoșani și Kirovograd - Râbnița (75 km nord Chișinău). Sub presiunea Armatei Roșii, frontul apărat de germani în zona Uman este străpuns de inamic pe o lărgime de 175 km, astfel că în decurs de cinci zile acesta din urmă forțează Bugul, înaintând aproape 75 km în dispozitivul apărării inamice. Continuând înaintarea, la 18 martie 1944 trupele Frontului 2 ucrainean au forțat Nistrul în sectorul Moghilev - Râbnița, pătrunzând pe teritoriul României. Ulterior, dezvoltarea capului de pod a permis Armatei Roșii să treacă, la 26 martie, râurile Prut și Siret. La rândul lor, unitățile Frontului 1 ucrainean au ocupat, la 29 martie, orașul Cernăuți, ajungând la poalele Carpaților Orientali pe un front de circa 100 km, între Kolomeea și vest Suceava, după ce în prealabil, la 23 martie, realizaseră câteva capete de pod peste Nistru, în Bucovina.

Odată cu începutul sezonului noroios, Stavka (Înaltul Comandament al Armatei Sovietice) a ordonat tuturor comandanților frontului să treacă în defensivă. Acest lucru ar fi avut dublu efect, pe de o parte, să ofere timp pentru antrenarea noilor încorporați și pentru a permite depozitelor de aprovizionare să se apropie de front, iar pe de altă parte, să-și constituie

grupări de forțe pentru un nou atac menit să zdrobească centrul liniei germane pe Frontul de Est, într-o ofensivă uriașă de vară.

Pentru a surprinde serviciile secrete germane, Konev și ceilalți comandanți ai Frontului de Sud au primit ordin să-și mențină forțele blindate la vedere, ca parte a unui subterfugiu pe care sovieticii l-au numit „aktivnost” (în activitate). Practic, activitățile armatelor de tancuri și ale unităților mecanizate, împreună cu intensificarea transmisiilor radio, erau menite să-i păcălească pe germani făcându-i să creadă că aceste forțe ar fi fost pregătite pentru atac în orice moment. Planul prevedea, de asemenea, ca sovieticii să efectueze o serie de atacuri limitate cu blindatele, ceea ce întărea ideea germană că noi ofensive majore vor avea loc în sud. Unul dintre aceste așa-numite atacuri limitate ar fi urmat să aibă loc în jurul orașului Târgu Frumos.

Trupele româno-germane ocupau, la 2 aprilie 1944, o poziție care trecea din Bucovina pe înălțimile Munților Carpați, vest Siret - Pașcani - nord Târgu Frumos - Podul Iloaiei - nord Iași - înălțimile Cornești - nord Chișinău - Tighina - Nistru până la Marea Neagră. Ele se poziționau astfel: Armata 4 română, între Boroaia - Târgu Frumos - Ungheni, în continuare Armatele 8 și 6 germane și Armata 3 română, între Tighina - Cetatea Albă - Gurile Dunării. În rezervă, pe poziția fortificată Focșani - Nămolosa - Brăila, s-a hotărât dispunerea Corpului 1 Armată român, comandat de generalul Ion Boițeanu. Localități importante precum Cernăuți, Rădăuți, Hotin, Soroca, Bălți și altele erau sub ocupație sovietică.

Linia frontului fusese stabilită mai la nord, deoarece șoseaua Iași - Târgu Frumos constituia o comunicație favorabilă care permitea o deplasare ușoară și rapidă a blindatelor germane înapoia frontului. De pe această linie urma să aibă loc respingerea atacurilor sovietice din primăvara anului 1944, obținându-se astfel o impresionantă victorie în defensivă.

În ordinul său din 2 aprilie, Hitler a precizat: „Forțele române vor fi dispuse în funcție de teren, astfel încât trupele germane să ocupe în principal sectoarele aflate în pericol de atac al tancurilor inamice”. De asemenea, a ordonat ca echipajele de artilerie germane să folosească tunurile grele antitanc care urmau să fie distribuite forțelor române.

Înaltul Comandament al Wehrmacht-ului (OKW) a operat, la 6 aprilie 1944, o restructurare a sectorului de sud al frontului sovieto-german, formând Grupurile de Armate „Ucraina de Sud” și „Ucraina de Nord”. Grupul de Armate „Ucraina de Sud” subordona Armata 17 germană, Comandamentul „Auleb” (după numele generalului Helge Arthur Auleb, comandantul Crimeei), Corpul 78 Armată german, Subgrupurile de armate „General Petre Dumitrescu” și „General Otto Wöhler”.

În ceea ce privește Subgrupul de armate „Wöhler”, acesta era format din Armatele 4 română și 8 germană, ce reuneau cinci corpuri de armată române și trei germane, însumând un număr de 27 de divizii, din care șase erau blindate. Luându-se în considerare culoarea uniformei, din cele 27 de divizii, 17 erau române (din care una blindată) și 10 germane (din care cinci erau blindate). Numărându-se printre acestea din urmă, Divizia „Grossdeutschland” (Germania Mare) făcea parte alături de Diviziile 24 blindată și „Totenkopf” din Corpul 57 blindat german al Armatei 8 germane, aflată sub comanda generalului Otto Wöhler.

Calitatea unităților românești varia de la bună la slabă, în timp ce restul diviziilor germane erau, în unele cazuri, doar grupuri de luptă. Pentru a apăra o zonă atât de largă împotriva unor atacuri probabile ale tancurilor sovietice, comandamentul german își utiliza forțele mobile ca „brigăzi de pompieri”, menținându-le pe puținele drumuri practicabile din zonă, pentru a contracara orice mișcare sovietică.

A existat și o parte bună în ceea ce privește armata germană. În aprilie 1943 Divizia Grossdeutschland (GD) a devenit divizie „Panzergrenadier” (infanterie mecanizată), iar ceea ce o deosebea de celelalte divizii era faptul că personalul său provenea din toate regiunile Marelui Reich German și nu dintr-un anumit land sau district. În ianuarie-martie 1944, Divizia GD a participat la mai multe bătălii în jurul orașului Kirovograd din centrul Ucrainei, înainte de a se retrage spre vest, spre granița română.

Divizia GD era o mare unitate tactică, excelent echipată, iar trupele aveau un moral ridicat. Fiecare dintre cele două regimente de infanterie ale diviziei cuprindea trei batalioane, fiecare cu patru companii de câte 100 de oameni și un batalion de armament greu la fiecare regiment. Mai exista și un batalion de „Sturmgeschütz” (tun de asalt autopropulsat) cu 35-40 de unități, un batalion pionieri (geniști) și un batalion de cercetare. Puterea de foc a tancurilor diviziei consta din cele patru batalioane ale Regimentului „Panzer GD”. Fiecare batalion avea aproximativ 40 de tancuri. Regimentul „Panzer GD” dispunea de un batalion de tancuri medii Panzer IV, două batalioane de tancuri Panzer V „Panther” și un batalion de tancuri grele Panzer VI „Tiger”. Divizia mai avea un regiment de artilerie blindată și trei baterii de tunuri de 88 mm, extrem de eficiente, cu utilizare dublă.

Comandantul acestei divizii era generalul-locotenent Hasso von Manteuffel, cunoscut în Wehrmacht sub numele de „Baronul de Panzer”. Von Manteuffel era de statură mică (aproximativ 1,57 m înălțime și 54 kg), dar își câștigase reputația de a fi unul dintre cei mai buni comandanți de tancuri din armata germană. Von Manteuffel și-a perfecționat abilitățile în război, comandând un batalion de motociclete, regimente motorizate,

„Panzergrenadier” și faimosul Regiment 7 Panzer – fostă unitate care s-a aflat sub comanda lui Rommel. A preluat comanda Diviziei GD la 1 februarie 1944, când bătăliile din jurul Kirovogradului erau în plină desfășurare. La 31 martie 1944 Divizia GD avea să ajungă la Chișinău, în vreme ce părțile cele mai avansate ale diviziei ocupaseră deja poziții de luptă la Cornești, la est de Iași, iar la mijlocul lunii aprilie, ocupa o poziție defensivă la nord de orașul Târgu Frumos.

La 7 aprilie 1944 forțele Armatei Roșii au ocupat orașul Botoșani, cea mai importantă localitate cucerită pe timpul Operației Uman - Botoșani (5 martie - 17 aprilie 1944). Se aprecia că obiectivul sovietic fiind atins, ar urma un moment de răgaz până la reluarea ofensivei sovietice spre sud și sud-vest. Condițiile meteo favorabile, dar și apărarea germano-română subțire de-a lungul frontului au favorizat pe sovietici să continue ofensiva pentru a sparge linia de apărare, care se întindea la acel moment pe o distanță de aproximativ 450 km.

Conștient de faptul că ocuparea părții de nord-est a României îi crease condiții favorabile pentru lansarea unor noi ofensive pentru scoaterea din război a principalului aliat al Reich-ului hitlerist, mareșalul Konev a ordonat lansarea, în ziua de 8 aprilie 1944, a unui atac cu cinci armate din cadrul Frontului 2 ucrainean. Operațiunea, menită să dea lovitura de grație atât în zona frontului de la Târgu Frumos, cât și asupra capitalei Moldovei, urma să fie dusă la îndeplinire de armatele 27, 40 și 52 sovietice sprijinite de unități din cadrul armatelor 2 și 6 tancuri. De cealaltă parte a frontului, în regiunea Târgu Frumos, fusese dislocat, la începutul lunii aprilie, Corpul 5 armată română având în subordine diviziile 1 Gardă și 4 Infanterie, acestea din urmă fiind dispuse la vest de Târgu Frumos, respectiv, la est de Pașcani.

Forțele care s-au confruntat în partea de nord-est a României în primăvara anului 1944		
Forțele sovietice M.U. și U din Frontul 2 Ucrainean Comandant General Ivan Konev		
Armata 27 Comandant generalul Serghei Trofimenko	Corpul 35 Pușcași Gardă	Divizia 3 Aeropurtată Gardă
		Divizia 89 Pușcași Gardă
		Divizia 202 Pușcași
		Divizia 206 Pușcași
	Corpul 33 Pușcași	Divizia 78 Pușcași
		Divizia 180 Pușcași
Divizia 337 Pușcași		
Armata 40 Comandant generalul Filip Jmachenko	Corpul 50 Pușcași	Divizia 4 Pușcași Gardă
		Divizia 133 Pușcași
		Divizia 163 Pușcași

	Corpul 51 Pușcași	Divizia 42 Pușcași Gardă	
		Divizia 74 Pușcași	
		Divizia 232 Pușcași	
	Corpul 104 Pușcași	Divizia 38 Pușcași	
Armata 2 Tancuri Comandant generalul Semyon Bogdanov	Corpul 3 Tancuri	Divizia 240 Pușcași	
		Brigada 50 Tancuri	
		Brigada 51 Tancuri	
		Brigada 103 Tancuri	
	Corpul 16 Tancuri	Brigada 57 Pușcași Motorizată	
		Brigada 107 Tancuri	
		Brigada 109 Tancuri	
		Brigada 164 Tancuri	
		Brigada 154 Pușcași Motorizată	
		Brigada 11 Tancuri Gardă	
		Regimentul 8 Independent Tancuri Gardă	
		Regimentul 13 Independent Tancuri Gardă	
	Armata 52 Comandant generalul Konstantin Koroteyev	Corpul 78 Pușcași	Grupul de Asalt Nordic Operațiuni Secundare
			Divizia 252 Pușcași
Divizia 303 Pușcași			
Corpul 73 Pușcași		Divizia 373 Pușcași	
		Divizia 31 Pușcași	
		Divizia 254 Pușcași	
Armata 6 Tancuri Comandant generalul A. Kravchenko	Corpul 5 Mecanizat	Divizia 294 Pușcași	
		Corpul 30 Mecanizat	
			Divizia 116 Pușcași
* Notă: forțele sovietice participante la bătăliile de la Tg. Frumos sunt reprezentate cu culoarea roșu			
Forțele Axei			
Forțe din Grupul de Armate Ucraina Sud Comandant generalul Ferdinand Schörner			
Armata 8 Germană Comandant generalul Otto Wöhler	Corpul LVII Panzer (Friedrich Kirchner)	Divizia Grossdeutschland	
		Divizia 23 Panzer	
		Grupul de luptă al Diviziei 3 Panzer SS Totenkopf	
	Corpul Armată IV (Grupul Mieth) (Friedrich Mieth)	Divizia 46 Infanterie (Wehrmacht)	
		Divizia 24 Panzer (Rezerva armatei)	

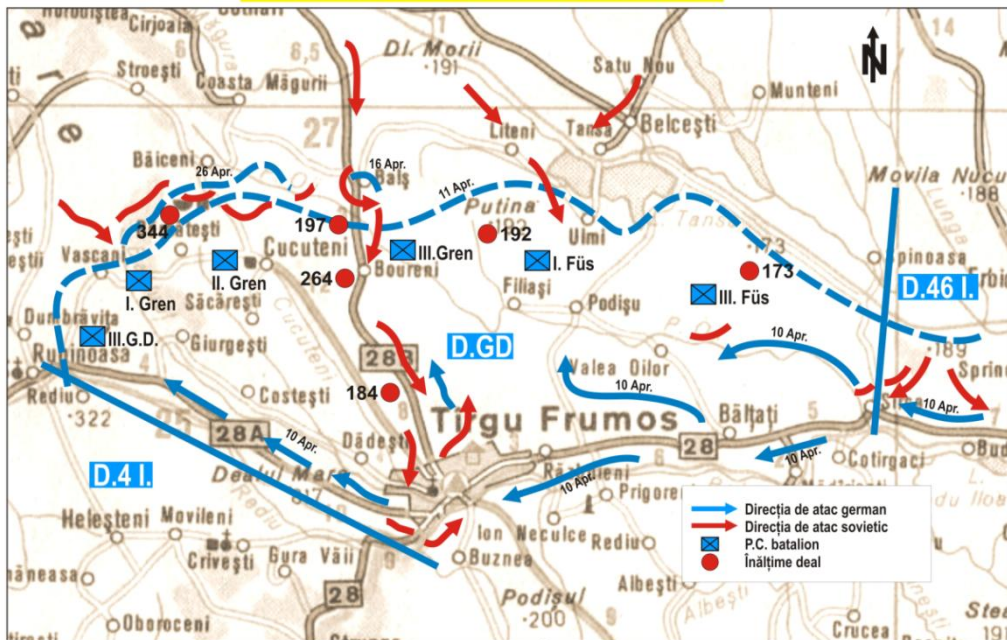
Armata 4 Română Comandant generalul Ioan Mihail Racoviță	Corpul Armată I Român	Divizia 8 Infanterie
		Divizia 6 Infanterie
	Corpul Armată IV Român	Divizia 7 Infanterie
		Divizia 1 Gardă
		Divizia 18 Vânători de Munte
	Divizia 3 Infanterie	
	Corpul 1 Aerian	Grupul 5 Bombardiere
		Grupul 8 Asalt
		Grupul 9 avioane de vânătoare
* Notă: forțele Axei participante la bătăliile de la Tg. Frumos sunt reprezentate cu culoarea albastru		

Așadar, urmând intențiile sovietice de a rupe linia frontului în zona Târgu Frumos, au avut loc două bătălii numite fiecare „Bătălia de la Târgu Frumos”. În ambele bătălii, sovieticii au încercat să intercepteze șoseaua Iași - Târgu Frumos - Pașcani și să înainteze cât mai mult spre sud și spre Iași, în cadrul ofensivei din primăvara anului 1944. Tentativa Armatei Roșii din aprilie-mai 1944 mai este numită în istoriografia occidentală și românească ca prima operațiune Iași-Chișinău și a fost considerată un eșec.

Prima bătălie de la Târgu Frumos s-a desfășurat în perioada 6-12 aprilie și a constat într-o serie de încleștări de-a lungul mai multor zile, în timpul cărora forțele blindate germane au angajat forțele Corpului 16 Tancuri al Armatei Roșii, care ataca dinspre nord. Sub presiunea forțelor sovietice, inevitabilul avea să se producă la 9 aprilie 1944, când orașele Pașcani și Târgu Frumos au fost ocupate de inamic. Pentru contracararea înaintării Armatei Roșii, care depășise axa Târgu Frumos - Podul Iloaiei - Iași, generalul Otto Wöhler avea să ordone regrouparea Diviziei GD și Regimentul Panzerfüsilier al acesteia, comandat de colonelul Horst Niemack, care pornind la atac din Iași, în dimineața zilei de 10 aprilie, nimicește forțele inamice întâlnite până la râul Siret. Tancurile diviziei GD au înaintat spre Târgu Frumos venind dinspre est, pe două coloane (circa 70 blindate). Contraatacul a fost atât de rapid încât sovieticii s-au retras după 48 de ore din Târgu Frumos. Succesul german a fost favorizat și de faptul că sovieticii au concentrat forțele lor mult spre sudul localității, neașteptându-se la un atac dinspre est. Germanii au reușit în înaintarea lor spre vest să izoleze și apoi să distrugă o parte a unităților sovietice rămase în sudul orașului. Concomitent cu această acțiune, subunitățile române din cadrul Diviziei 1 Gardă și Regimentului 6 Vânători au atacat la rândul lor dinspre sud, silind astfel forțele sovietice să se retragă pentru a evita încercuirea și anihilarea.

PRIMA BĂTALIE DE LA TÂRGU FRUMOS: 6-12 APRILIE 1944

ANEXA 1

Aviația germană a avut o contribuție extrem de importantă la distrugerea tancurilor sovietice. S-a remarcat asul aviației germane, Hans-Ulrich Rudel*, care a pilotat personal un avion de luptă „Junkers-87 Stuka” dotat cu tun antitanc. Luptele duse au slăbit în așa fel forțele blindate sovietice încât continuarea atacului nu mai era posibilă. Au fost distruse 89 de tancuri și 10 tunuri antitanc și au fost provocate pierderi grele unităților de infanterie sovietice.

Și totuși, în zilele următoare au fost lansate o serie de atacuri menite să mențină germanii în gardă. La 16 aprilie, forțele sovietice au lansat un atac-surpriză asupra unei companii GD staționate în localitatea Balș, la aproximativ 14 km nord-vest de Târgu Frumos. Sovieticii au reușit să ia în stăpânire localitatea, dar au fost respinși de un contraatac rapid. Misiunile continue de recunoaștere întreprinse de sovietici l-au convins pe von Manteuffel că un atac major din partea inamicului urma să aibe loc în sectorul Târgu Frumos. Patrulele germane de recunoaștere au raportat o concentrare masivă de trupe ale Armatei Roșii, chiar în spatele liniei

*Hans-Ulrich Rudel (n. 2 iulie 1916 - d. 18 decembrie 1982), colonel în aviația de asalt germană pe timpul celui de-al Doilea Război Mondial. A fost cel mai decorat militar nazist, fiind singurul care a primit *Crucea de Cavaler cu Frunze de Stejar din Aur, Săbii și Diamante*. A executat 2.530 misiuni de luptă și a distrus 800 vehicule, 519 tancuri, 150 piese de artilerie, 1 distrugător, 2 crucișătoare, 1 vas de linie sovietic, 70 nave de desant, 4 trenuri blindate, 9 avioane la sol. A fost denumit *Vulturul Frontului de Est*.

frontului, iar incursiunile ulterioare au confirmat că sovieticii pregăteau ceva important.

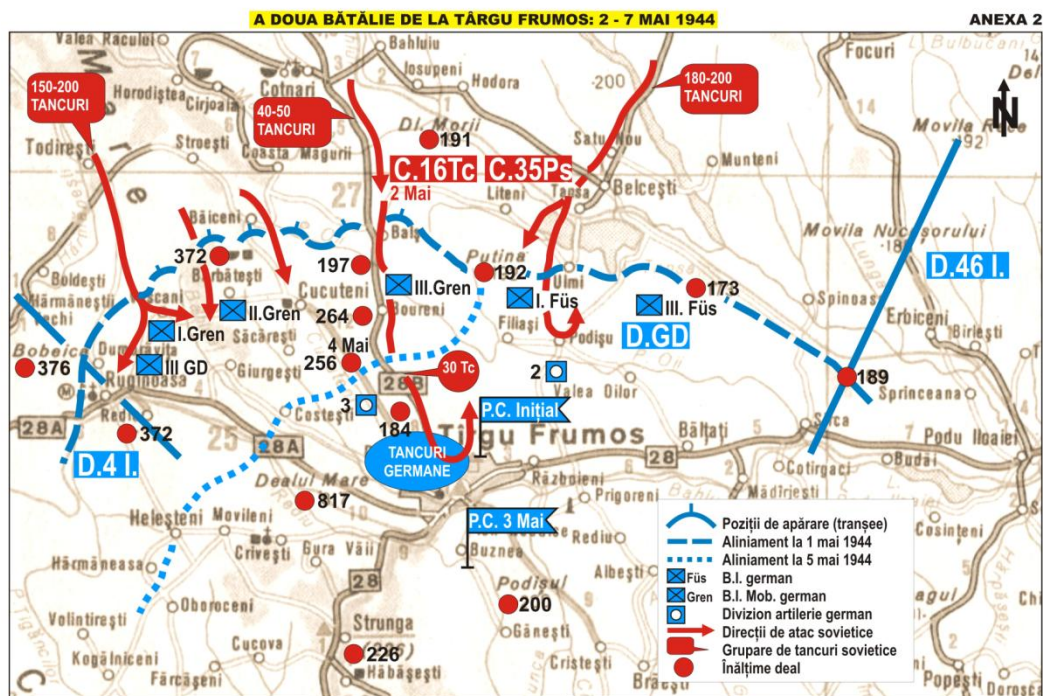
Pentru a preveni inevitabilul, von Manteuffel a ordonat un atac limitat asupra pozițiilor sovietice. La 25 aprilie, două batalioane de Panzergrenadieri au atacat pozițiile sovietice de lângă cota 372. Susținuți de artilerie și „Sturmgeschütze”, „panzergrenadierii” au avansat, alungându-i pe ruși din pozițiile lor și distrugând mai multe tunuri antitanc și trei tancuri. Două zile mai târziu, militarii germani au descoperit că unele din tancurile sovietice distruse erau de tip nou, IS III („Iosif Stalin”), echipate cu tunuri de 122 mm. Descoperirea a accelerat eforturile germane de a realiza un sistem de fortificații antitanc puternice. Au urmat noi ciocniri. Tancurile T-34 și IS III au tras de la distanță apropiată asupra pozițiilor „panzergrenadierilor”, în timp ce avansau cu viteză mare printr-o vale între Ruginoasa și cota 372. Acest scenariu s-a repetat de mai multe ori, germanii fiind obligați să adopte o altă strategie în apărare. Când tancurile rusești erau aproape de pozițiile de apărare germane, soldații din prima linie se așezau adânc în tranșee, lăsând tancurile sovietice să treacă peste pozițiile lor. Era nevoie de mult curaj pentru a lăsa monștrii de 57 de tone să treacă peste propria tranșee. Unii luptători germani au cedat nervos și au fugit, fiind doborâți de focul mitralierelor, în timp ce alții au fost zdrobiți de șenilele tancurilor rusești.

A venit momentul retragerii, iar unele unități se aflau deja în mișcare spre poziții defensive secundare. Mulți dintre militarii germani s-au întors să se confrunte cu sovieticii. Majoritatea au tras în inamic până când au fost doborâți. Alții și-au ridicat mâinile într-o încercare inutilă de a se preda.

A doua bătălie de la Târgu Frumos a avut loc între 2 și 7 mai 1944 și a fost o luptă confuză în care sovieticii au fost iarăși respinși. Ca și în prima bătălie, rolul hotărâtor l-au avut blindatele germane care au restabilit mereu linia frontului (unitățile de blindate GD și „Totenkopf” și Divizia 24 Panzer).

Regimentele de panzergrenadieri și fusilieri (pușcași) din Divizia GD aveau să suporte greul atacului. Întrucât terenul se uscaseră, mareșalul Konev plănuia să trimită tancurile direct spre germani, sperând să străpungă regimentele de grenadieri și fusilieri și să traverseze valea într-un atac rapid. Aliniamentele de apărare germane erau bine întărite, fiind apărate și de tunuri antitanc și „Sturmgeschütze” (vehicule blindate) îngropate. Înălțimile 192 și 197, situate la vest de localitatea Polieni (8 km NE Târgu Frumos, azi, Ulmi, comuna Belcești, jud. Iași), ofereau germanilor puncte excelente de observație de unde să poată dirija focul de artilerie pe arterele de deplasare ale sovieticilor. Cotele 254 și 372 ofereau aceleași avantaje

germanilor pentru a observa mișcările trupelor sovietice care intenționau să atace de la vest. O a doua linie de apărare, de asemenea întărită cu armament antitanc și infanterie, a fost constituită la aproximativ un kilometru în spatele liniei principale de rezistență.

Majoritatea tancurilor Regimentului Panzer GD au fost păstrate în rezervă lângă Târgu Frumos, gata să contraatace orice forțe sovietice care ar fi reușit să penetreze linia germană. Von Manteuffel și-a așezat postul de comandă pe un deal din spatele orașului Târgu Frumos, care îi oferea o vedere perfectă asupra întregului sector. Din acest punct de observație, „Baronul de Panzer” și staff-ul său aveau să conducă cu iscusință bătălia.

Germanii se așteptau ca ofensiva spre Târgu Frumos să înceapă pe 1 mai, de Ziua Muncii. Recunoașterea aeriană a raportat concentrarea de tancuri și infanterie în fața liniilor germane, dar atacul așteptat nu a avut loc. În zorii zilei de 2 mai, la ora 4 dimineața, la câteva minute după ce primele raze de lumină au apărut, totul s-a dezlănțuit atunci când sovieticii au lansat un puternic bombardament de artilerie. Pe măsură ce obuzele începeau să lovească pozițiile germane, infanteriștii ocupau pozițiile lor de luptă bine fortificate.

În jurul orei 05.20, huruitul motoarelor de tancuri a semnalat începutul asaltului terestru, pe măsură ce blindatele din Armata 2 Tancuri a generalului Bogdanov, susținute de infanteria din Armata 27 a generalului

S.G. Trofimenko, au pornit spre linia frontului german. Planul de atac al lui Bogdanov prevedea un asalt blindat cu 200-250 de tancuri împotriva Regimentului Panzergrenadier GD al colonelului Karl Lorenz. Pentru a-i surprinde pe germani, alte atacuri de blindate sprijinite de infanterie loveau în legătura dintre regimentul lui Lorenz și Regimentul de Fusilieri GD al colonelului Horst Niemack, care apărau flancul drept german.

Lăsând inamicul să se apropie, tunurile antitanc de 75 și 88 mm germane camuflăte au deschis focul. Tancurile sovietice continuau să se îndrepte spre Târgu Frumos în ciuda pierderilor suferite. „Sturmgeschützele” germane au intrat în luptă executând foc asupra inamicului din poziții bine mascate. Zece dintre tancurile sovietice T-34 au intrat direct în zona de apărare a regimentului de tancuri al colonelului Willi Langkeit. Ambele părți au fost surprinse, dar mitraliorii germani au reacționat mai rapid. În câteva secunde, cele 10 tancuri erau mormane de oțel în flăcări. Nu s-au înregistrat pierderi germane semnificative.

Văzând eșecul camarazilor lor, câteva dintre tancurile IS III s-au oprit și au început să tragă asupra tancurilor germane de la distanțe de 400-450 m. Von Manteuffel se afla la sediul lui Langkeit când a început bombardamentul. La început, ambii comandanți au crezut că au fost loviți de focul amic, dar imediat și-au dat seama că se aflau în fața noilor tancuri grele sovietice.

Von Manteuffel a trimis un mesaj maiorului Herbert Gomille, comandantul batalionului 3 (Tiger), ordonând unei companii de tancuri grele germane să angajeze inamicul. În timp ce tancurile Tiger și IS III trăgeau la distanță, o companie de tancuri Panzer IV, mai rapide și mai manevrabile, folosind bine terenul s-a apropiat la 3.000 de metri de sovietici. Pe măsură ce obuzele de 75 mm au început să lovească țintele, tancurile sovietice rămase s-au retras, lăsând în urma lor câteva carcase carbonizate.

Aproape 250 de tancuri sovietice fuseseră distruse în zona dintre Târgu Frumos și linia frontului. A fost o victorie remarcabilă, dar bătălia nu se încheiase încă.

În sectorul colonelului Niemack, sovieticii se aflau și ei în toiul unui atac combinat. Fusilierii lui Niemack, la fel ca și panzergrenadierii din stânga lor, au lăsat tancurile rusești să treacă peste ei înainte de a ieși din tranșee pentru a angaja infanteria care le însoțea. Blindatele sovietice au continuat să avanseze fără sprijinul infanteriei și au ajuns în dispozitivul lui Niemack, care a ordonat un atac de la distanță mică. Cu încărcături goale, „mine lipicioase” și grămezi de grenade, germanii au distrus tanc după tanc, eliminând 24 de vehicule ale inamicului.

Un al doilea atac sovietic, în jurul orei 11 dimineața, a reușit să pătrundă în linia fusilierilor în mai multe locuri, dar din nou infanteria sovietică a fost împiedicată să urmărească blindatele. Văzând pericolul reprezentat de tancurile sovietice care avansau, colonelul Langkeit a ordonat majorității regimentului să se întoarcă și să atace sovieticii care jefuiau zona. Până la prânz, încă 30 de vehicule blindate inamice ardeau pe câmpul de luptă.

Bombardierele germane și celebrele Ju-87 „Stuka” ale colonelului Hans-Ulrich Rudel, specializate în distrugerea tancurilor, s-au alăturat și ele măcelului. Cu blindatele sovietice total dezorientate, cele câteva tancuri rusești rămase au fugit, lăsând câmpul de luptă în mâinile germanilor. Bombardierele au lovit și mai multe poziții de artilerie sovietică, distrugând tunurile care îi loviseră pe germani doar cu câteva ore înainte.

În noaptea de 2 mai, Langkeit a mutat câteva companii de tancuri „Panthers” și „Tigers” mai aproape de linia frontului, unde puteau susține direct infanteria bine adăpostită. Tunurile antitanc au fost și ele repositionate, astfel încât artileria sovietică să nu poată să le localizeze imediat a doua zi.

Pe 3 mai, a avut loc un nou atac sovietic asupra panzergrenadierilor și fusilierilor. De data aceasta, pe măsură ce tancurile sovietice au pătruns în pozițiile de infanterie, au fost întâmpinate de o ploaie de proiectile din partea tancurilor „Tiger”, „Panther” și armelor antitanc recent deplasate. Mitraliorii germani au tras asupra sovieticilor care avansau, oprind atacul și forțând tancurile rămase să se retragă în grabă.

Indiferent cât de mult au încercat tanchiștii Armatei 2 Tancuri și infanteria Corpului 35 Pușcași nu au reușit să străpungă apărarea până la Târgu Frumos. Deși reușiseră să împingă linia germană în unele locuri, pierderile suferite în două zile de bătălie continuă au început să fie resimțite. Așa a fost și pentru germani. În noaptea de 3 mai, infanteria s-a retras în tranșee, întrebându-se cât timp mai pot rezista în fața numărului nesfârșit de tancuri și soldați pe care sovieticii îi trimiteau împotriva lor. Unele dintre companii fuseseră reduce la dimensiunea unui pluton, iar deși Regimentul Panzer aproape că nu suferise pierderi, infanteria epuizată avea sarcina de a menține stabilitatea liniei de apărare.

Pe 4 mai, sovieticii și-au schimbat tactica. În loc să avanseze pe un front larg, și-au concentrat forțele pe câteva puncte selectate. După ce au bombardat sectoarele de pătrundere cu tot ce aveau, de la aruncătoare de bombe la catiușe, au avansat, sperând să nimicească totul în calea lor. Lupta a fost deosebit de intensă în jurul cotei 256, la sud-est de Cucuteni, unde unitățile de infanterie sovietice și germane s-au luptat pentru controlul unui punct de observație care domina întregul sector. Grenadele, lansatoarele de

flăcări și lopata de infanterie „Linnemann” erau armele zilei, pe măsură ce fiecare parte lupta să alunge pe cealaltă din poziția strategică.

În alt sector, Batalionul 2 al regimentului „Panzergranadier” a executat un contraatac pentru recucerirea satului Giurgești, care căzuse în mâinile sovieticilor pe 2 mai.

Cu excepția bătăliei pentru cota 256, linia germană fusese stabilizată destul de bine până în seara zilei de 4 mai. Un contraatac al fusilierilor lui Niemack, susținut de tancurile Panthers și armele de asalt, i-a alungat pe sovietici de pe colină pe 7 mai.

Sovieticii, cu tot eroismul și curajul lor nu reușiseră să spargă apărarea la Târgu Frumos și să deschidă drumul spre câmpurile petrolifere din sud. Cel puțin pentru următoarele câteva luni, amenințarea Armatei Roșii în România fusese diminuată.

Von Manteuffel și divizia sa câștigaseră o mare victorie defensivă. În primele trei zile de bătălie, peste 350 de tancuri sovietice fuseseră distruse, iar alte 200 avariate. Divizia GD pierduse un total de 10 tancuri care fuseseră distruse complet.

Infanteria română a avut pierderi grele în luptele de la Târgu Frumos, Ruginoasa și Pașcani, dar a reușit să reziste. De-a lungul frontului, Armata 4 română, comandată de generalul Mihail Racoviță, a aliniat aproape 12 divizii. S-a remarcat, de această dată, aviația română care, alături de cea germană, a reușit să distrugă numeroase tancuri. Dintre așii aviației care au participat la acțiuni pe acest front au fost Constantin Băzu Cantacuzino, Alexandru Șerbănescu și Ioan Milu. În această perioadă aviația română lupta atât contra sovieticilor, cât și a americanilor.

Deși relatările sovietice postbelice abia menționează bătălia de la Târgu Frumos, acțiunea militară era studiată de comandanții NATO până în anii '80, ca un exemplu clasic de apărare combinată, care putea opri un atac masiv sovietic. Cel mai bun motiv al succesului german a fost dat de von Manteuffel, mulți ani după război: „În ciuda celor mai amănunțite pregătiri, factorul decisiv în apărare a fost potențialul de luptă al trupelor. A fost cel care a permis apărării să obțină rezultatele pe care le-a obținut – un eșec uriaș pentru ruși.”

După cum am menționat anterior, sursele sovietice fac puține referiri la această bătălie. Dar istoricul american David Glantz a găsit câteva relatări ale operațiilor din România, din lunile aprilie și mai 1944, în jurnalele de luptă ale unităților participante. Sursa principală a sa a fost istoria Armatei 2 Tancuri sovietică, unde se află o referire directă la bătălie. Este menționat că, spre sfârșitul lunii martie, corpul de tancuri a fost trimis în sectorul

Armatei 27 cu misiunea de „atac în direcția Focuri și Podul Iloaiei. În continuare, armata va lovi și va ocupa orașul Iași”.

În pofida afirmațiilor germane că atacul sovietic ar fi fost o ofensivă în toată regula, în prezent, se pare că prima bătălie de la Târgu Frumos a fost o operație la scară relativ mică în contextul luptelor din 1944 de pe Frontul de Est, deși un succes sovietic ar fi oferit Armatei Roșii o poziție cu mult mai avantajoasă pentru următoarea ofensivă în România.

Marii conducători militari din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în memoriile lor de război nu fac nicio referire la bătălia de la Târgu Frumos, ci doar au exprimat unele păreri generale despre situația frontului Iași- Chișinău.

În continuare aduc în atenția cititorilor câțva păreri exprimate de militari și istorici.

„Zdrobirea grupării inamicului la Iași-Chișinău de către Fronturile 2 și 3 ucrainene și eliberarea Moldovei au creat premisele pentru ieșirea României și Ungariei din războiul împotriva Uniunii Sovietice”. (Mareșal G.K.Jukov, *Amintiri și reflecții*, Ed. militară 1970, p. 648).

„Situația operativă și strategică din pragul verii anului 1944, favorabilă nouă în general, rămânea totuși foarte complicată. Deocamdată nu puteam să continuăm ofensiva în Ucraina și în Moldova, fiindcă în sectoarele Lvov, Iași și Chișinău se ciocniseră grupuri de trupe puternice și de forțe aproape egale. Toate cele șase armate de tancuri ale noastre erau angajate aici împotriva masei principale a tancurilor germane. Trupele erau istovite, iar aprovizionarea lor trebuia serios îmbunătățită. Realizarea surprinderii în desfășurarea acțiunilor era exclusă”. (General de armată S.M. Ștemenko, *La Marele Stat Major*, Editura Militară 1973, p. 212).

„Chiar și în ofensivele lor încununate de succes, sovieticii au trebuit să plătească crâncen de scump fiecare victorie. Cea mai costisitoare formă de a purta războiul – cea unde tăria în scădere a unei ofensive se manifestă cel mai repede – o reprezintă înaintarea tactică a unor forțe superioare, care câștigă treptat teren împotriva unei apărări flexibile și dibace”. (Dwight D. Eisenhower, *Cruciada în Europa*, Editura politică, București, p.585).

Studiind operațiile militare prezentate consider că pot afirma că a doua bătălie de la Târgu Frumos a fost cea mai mare confruntare de blindate din Al Doilea Război Mondial, de pe teritoriul României. Poate de aceea, bătăliile de la Târgu Frumos sunt folosite drept studiu de caz în educarea tactică a ofițerilor din armata SUA (Academia Forțelor Terestre de la West Point), oferind un exemplu prin care o apărare mobilă poate învinge într-o bătălie de blindate.

După bătălia de la Târgu Frumos unitățile blindate de elită germane au fost retrase și deplasate pe Frontul Central, ceea ce a permis sovieticilor să declanșeze operația ofensivă la 20 august 1944, când, după o zi, Iașul a fost cucerit. Apoi, linia frontului a fost împânzită cu mii de mine antiinfanterie și antitanc astfel încât la zeci de ani după război încă se mai găsesc mine și muniții neexplodate în Moldova.

În final, adresez câteva întrebări care au decurs din acest studiu: de ce în instituțiile noastre de învățământ militar nu se studiază această bătălie, câți din marii comandanți militari, foști și actuali, ai Armatei Române au cunoștințe despre această bătălie și oare, există un monument al soldaților români căzuți în acele lupte? Sau sunt doar niște cruci în cimitire?

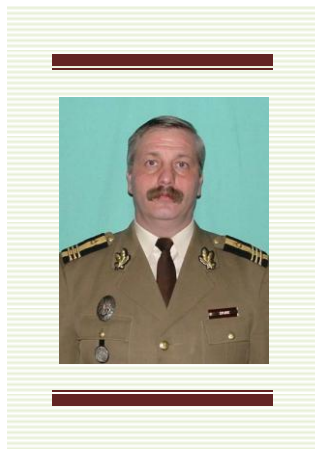
BIBLIOGRAFIE:

1. ANVR, *Veteranii pe drumul onoarei și jertfei. De la Stalingrad la Bătălia Moldovei (1942-1944)*, Editura Vasile Cârlova, 1997.
2. Mihăiță Enache, *Epopoea Diviziei „Grossdeutschland” în România, Al Doilea Război Mondial*, 24 aprilie 2022.
3. Hasso von Manteuffel, *Memorii de război*, traducere Cora Radulian, Editura Miidecărți Bragadiru, 2019.
4. Klaus Schonherr, *Luptele Wehrmachtului în România. 1944*, Editura Militară, 2015.
5. Pat McTaggart, *The Battle of TarguFrumos: A Defensive Stand on the Eastern Front*, Warfare History Network, mai 2002.
6. Ana Maria Onisei, *Mihail Gorbaciov în România după 20 de ani*, publicat 13.04.2010.
7. Lorena Mihăilă, *Relația dintre Iliescu și Gorbaciov. Ce spunea fostul lider URSS despre implicarea în Revoluția din '89*. Publicat 31.08.2022.

NOUTĂȚI MILITARE

AVIONUL DE LUPTĂ CHINEZ J-36

Col. (rtr.) dr. ing. Ion EPURE

La 26 decembrie 2024, China a prezentat un prototip de interceptor tactic cu trei motoare, fără coadă, clasat ca fiind din a șasea generație. Cu acest prilej avionul „Jian-36” (Chengdu J-36) a efectuat primul zbor demonstrativ.

Deocamdată autoritățile chineze au prezentat un videoclip al evoluției aeriene a avionului, dar foarte puține date tehnico-tactice ale acestuia, ceea ce nu a împiedicat formularea unor opinii, analize și concluziile din partea specialiștilor militari occidentali privind rolul și performanțele noului avion chinez.

Potrivit experților în aviație, J-36 a fost proiectat și dezvoltat de Chengdu Aircraft Industry Group (CAIG) și va fi capabil să rezolve o gamă largă de misiuni de nivel strategic. Imaginile și videoclipurile îl prezentau pe J-36

fiind un avion cu aripi extrem de aerodinamice, însoțit de un avion de urmărire cu două locuri J-20S. Numărul de serie „36011” poate indica o aeronavă mai aproape de un prototip supus dezvoltării decât un produs finit.

Fără informații oficiale din partea guvernului chinez, rolul J-36 este în continuare în dezbatere. Unii analiști au sugerat cu tărie că aeronava este un bombardier sau o aeronavă de vânatoare-bombardament având ca rol secundar pe cel de apărare aeriană (luptă aer-aer). Se aproximează că lungimea avionului este de 22 metri și anvergura aripilor ar fi de aproximativ 20 de metri. Are o formă de plan de aripă fără coadă, dublu delta, cu un fuzelaj destul de voluminos. Sunt păreri că ar avea o carlingă pentru doi piloți cu scaune dispuse unul lângă altul. De asemenea, există două prize de aer laterale și o priză de aer dorsală cu geometrie neclară. Aeronava are o configurație unică de alimentare pentru cele trei

motoare. Se presupune că fiecare motor are propriul sistem de admisie a carburantului, iar imaginile prezentate până acum par să indice un design de evacuare observabil scăzut, asemănător avionului YF-23. Unii specialiști au sugerat că cele două motoare laterale pot avea control vectorial de tracțiune (TVC). Este vizibil un compartiment central mare pentru sistemele de arme (IWB), care poate fi suficient de lung pentru a i se atașa racheta aer-aer tip PL-17 cu rază foarte lungă de acțiune, deși nu se știe dacă adâncimea compartimentului este suficientă pentru a găzdui un lansator rotativ. Există și două sisteme de arme laterale, de dimensiuni mai mici care par asemănătoare cu lungimea IWB-ului principal al avionului chinezesc de generația a cincea, J-20.

J-36 este un avion mare, cu unele estimări ale greutății sale maxime la decolare ce depășește 50 de tone. Trenul principal de aterizare cu două roți este o dovadă a masei sale mari.

În ceea ce privește configurația sa completă de arme (senzori, avionică, sistemele de comunicații, războiul electronic, materialele și modul de generare a energiei) informațiile lipsesc cu desăvârșire.

J-36 este probabil conceput pentru operațiuni pe distanțe mari și pentru a transporta cantități considerabile de arme și muniții. Bryan Clark, expert la Hudson Institute din Washington, a declarat că: „Designul fără coadă al

avionului îi permite să fie invizibil, iar cel cu aripă delta este destinat pentru a-i oferi autonomie pe distanțe lungi. J-36 este de dimensiuni asemănătoare cu un avion de atac, deci nu cred că este analog avionului american B-21”.

Șeful Institutului Mitchell din cadrul Asociației Forțelor Aeriene și Spațiale (SUA), a subliniat că J-36 nu pare să aibă caracteristici tradiționale ale avioanelor destinate pentru apărare aeriană. „Mai degrabă arată a fi invizibil, cu buncăre mari pentru arme (pentru a transporta muniție pe distanțe lungi) astfel încât să se apropie suficient pentru a angaja avioanele americane ... și/sau de a ataca cu rachete sau bombe ținte de mare valoare americane sau aliate, inclusiv nave de suprafață.”

În publicația „Breaking Defense” se estimează că „buncărul mare de arme îi oferă capacitatea de a fi un interceptor aerian la mare distanță optimizat împotriva platformelor de sprijin al luptei americane sau ale aliaților lor precum AWACS/AEW, cisternelor de realimentare în aer și a altor platforme de recunoaștere și patrulare maritimă (MPA)”. De

asemenea, se crede că un astfel de avion ar face mai dificilă pentru aviația navală a SUA să-și proiecteze puterea în interiorul primei linii de insule, dacă platformele cheie de suport pentru combaterea inamicului nu pot supraviețui în fața unui interceptor rapid, invizibil, care acționează în adâncimea sistemului defensiv american. Această observație pare justificată și de accentul mare pus de specialiștii militari chinezi de a proiecta rachete cu rază mare de acțiune și de mare viteză de tip DF-21 care au posibilitatea de a lovi navele americane, dar și obiective militare amplasate pe insule (de exemplu Guam). Autorul articolului mai speculează faptul că „frânele de coadă sunt complet manevrabile și permit avionului o invizibilitate superioară atunci când sunt aplatizate și o manevrabilitate sporită atunci când sunt active”.

În privința concluziilor trase de strategii occidentali preocupați de planificarea luptei aeriene și prevenirea surprinderii sunt analizate patru scenarii generate de folosirea în luptă a J-36.

1. În acțiune singur (Lone Wolf), denumit și „înjunghierea în spate” atunci când J-36 va ataca ținte aflate la o distanță mare (aproximativ 400 km) cu rachete aer-aer ghidate, cu rază lungă de acțiune „PL-17”. În acest scenariu ar putea fi atacate avioane cisternă pentru realimentare în aer sau obiective terestre importante. Pentru țintele terestre dispune de două rachete aerobalistice aer-sol din seria Dongfeng ce pot fi dispuse în compartimentul pentru bombe al avionului.

2. Beneficiind de sprijinul avioanelor de vânătoare tip „Jian-20” din generația a cincea (Chengdu J-20 sau Black Eagle). În acest caz J-36 poate fi folosit atât pentru misiuni ofensive, cât și defensive. În timpul operațiunii ofensive, J-36 va pătrunde în adâncimea teritoriului inamic pentru a lovi obiectivele vizate. Dacă trebuie să lupte în defensivă, J-36 va acționa pentru păstrarea supremației aeriene asupra spațiului atacat, câștigând timp pentru sosirea forțelor de sprijin.

3. Conducerea acțiunilor roiturilor de drone aflate în coordonarea sa. Avionul este echipat cu sisteme radio-electronice moderne care îi permit nu numai să urmărească poziția forțelor proprii și ale inamicului, ci și să conducă dronele din subordine pentru executarea de atacuri asupra țintelor selectate. Analistii militari americani consideră că avioanele de luptă din a șasea generație nu vor fi folosite pentru lupta aeriană, ci mai curând vor îndeplini rolul de comandă și control, coordonând acțiunile avioanelor fără pilot în îndeplinirea misiunilor de lovire a țintelor aeriene, terestre și maritime. Transportorul chinez de drone, „Jiu Tan”, poate purta până la 100 de drone kamikaze, echivalentul a 6 tone muniție, până la o distanță de 7.000 km zburând la o altitudine de 15.000 metri. Sub conducerea unui

avion J-35, „Jiu Tan” poate contribui, alături de alte drone specializate pentru îndeplinirea unei game largi de misiuni (ISR, bruiaj, etc.), până la saturarea apărării aeriene a adversarului.

4. Al patrulea scenariu este atacul frontal în care combinația de caracteristici tehnico-tactice îi conferă superioritate față de adversar. Este vorba de mascare, viteză, sarcină utilă, diverși senzori și capacitatea de a lucra în rețea în combinație cu forțele de sprijin și cu dronele alocate. Evoluând la altitudini mari, de până la 21 km, cu o viteză de 2,8 Mach, J-36 este capabil să învingă aeronavele inamice superioare numeric, inclusiv bombardierele strategice americane Rockwell B-1B Lancer și aeronavele Boeing E-3 Sentry AWACS.

Deocamdată aceste supoziții sunt doar speculații deoarece mai trebuie să treacă mult timp până ce J-36 va deveni operațional și vor fi pregătiți piloții care să-l deservească. În schimb este de remarcat strădania Chinei de a recupera decalajul tehnologic existent între ea și celelalte mari puteri, în special SUA, dar și Rusia într-o măsură mai mică. Eforturile deosebite făcute în domeniul militar ascund o agendă politică ambițioasă pe care Beijingul caută să o realizeze, probabil exercitarea rolului de hegemon al regiunii Asia-Pacific.

Opinii educate sunt multe, dar concluzia ce se impune este aceea că avem nevoie de mai multe informații despre J-36 pentru a face o analiză rezonabilă. Termenul de „avion de luptă” ar putea deveni anacronic, deoarece următoarele generații de avioane vor putea fi descrise mai bine ca „platforme de comandă cu arme de înaltă performanță”. Poate că un termen generic precum „aeronavă de luptă” este mai adecvat. Unii analiști militari chiar au sugerat că J-36 este echivalentul unui „distrugător aerian” sau „crucișător aerian” în ceea ce privește capacitatea sa de comandă, comunicații în rețea, persistență și sisteme de arme, în contextul peisajului modern de ducere a războiului aerian.

BIOGRAFIE:

1. The War Zone, 07.04.2025;
2. Asia Times, 10.06.2025;
3. AFA Warfare Symposium/ Sea-Air Space, 2025;
4. Modern Day Marine 2025, 06.06.2025,
5. CNN, 09.04.2025.
6. Rapoarte al Centrului pentru o nouă strategie americană (CNAS)

STUDIU COMPARATIV PRIVIND FORȚELE MILITARE ANGAJATE ÎN NOUA CONFRUNTARE GEOPOLITICĂ

Col. (rtr.) dr. ing. Ion EPURE

Cu patru decenii în urmă, Statele Unite au adus, în Europa, rachete de croazieră și rachete balistice nucleare Pershing II ca să contracareze rachetele sovietice SS-20 – o decizie care i-a pus pe jar pe ruși în timpul Războiului Rece, dar a dus, doar câțiva ani mai târziu, la un acord istoric de dezarmare. Acum, amenințările nucleare cu care se confruntă ambele părți au declanșat o nouă cursă a înarmării, care, de această dată, include și China. În 1987, liderul sovietic Mihail Gorbaciov și președintele american Ronald Reagan au fost de acord să renunțe la toate armele nucleare și convenționale cu rază scurtă și medie de acțiune lansate de la sol – cele cu rază de acțiune între 500 și 5.500 de kilometri. Tratatul privind Forțele Nucleare cu Rază Intermediară de Acțiune (INF) a rezistat până în 2019, atunci când Donald Trump a anulat înțelegerea pe motiv că Rusia nu a respectat termenii acordului. Urmările periculoase ale deciziei lui Trump se văd abia acum, când ambele părți plănuiesc să introducă noi arme nucleare. Președintele rus Vladimir Putin a anunțat pe 28 iunie 2022 că Rusia va începe din nou să producă rachete cu rază scurtă și medie de acțiune lansate de la sol (ceea ce specialiștii militari occidentali credeau că rușii au început de mult să facă). Experții în securitate avertizează că aceste rachete, ca multe alte sisteme rusești, vor avea capacitatea de a fi înarmate cu focoașe de toate tipurile.

De partea cealaltă, SUA au anunțat pe 10 iulie 2023 că vor trimite rachete SM-6 și Tomahawk și rachete hipersonice noi în Germania începând din 2026. Atât Rusia, cât și SUA fac pași despre care ele cred că le vor spori securitatea. Această situație de răspuns și contra-răspuns este, de fapt, definiția cursei înarmărilor.

Planurile pentru desfășurarea de rachete creează mai multe scenarii pentru o confruntare militară directă între Rusia și statele NATO pentru care toate părțile trebuie să se pregătească. În teorie, printre aceste scenarii se numără un posibil atac rusesc asupra unei baze militare din Polonia unde sunt depozitate armele occidentale destinate Ucrainei sau un atac american asupra unui radar rusesc sau a unui post de comandă și control. Analizii militari consideră că Rusia și America au capacitatea de a lansa atacuri una asupra celeilalte folosind rachete lansate din avioane și nave militare, dar

dacă ar avea și arme lansate de la sol, ar avea mai multe opțiuni să atace și să reziste atacului cu care va răspunde inamicul.

Nu este sigur dacă revenirea la amenințarea nucleară va garanta pacea, dar este sigur că va spori riscul unei crize care se intensifică și scapă de sub control.

Din perspectiva Rusiei, „desfășurarea acestor arme în Europa, poate genera efecte strategice prin natura obiectivelor ce ar putea face obiectul atacului: centrele de comandă militară ale armatei, centrele politice din Rusia, bazele aeriene și aerodromurile unde sunt plasate bombardierele strategice”, a explicat Ulrich Kuehn, specialist în controlul armelor de la Institutul de Cercetare pentru Pace și Politica de Securitate din Hamburg. Rusia ar putea răspunde prin desfășurarea de rachete strategice care sunt îndreptate înspre teritoriul continental al Statelor Unite.

China se alătură cursei înarmării nucleare și accelerează producția de rachete care pot fi armate cu încărcături nucleare. Se estimează că Forțele de rachete ale Chinei au 2.300 de rachete cu rază de acțiune între 300 și 3.000 de kilometri și alte 500 care pot lovi ținte aflate între 3.000 și 5.500 de kilometri depărtare. Noua cursă a înarmărilor nu va fi una între două puteri (Rusia și SUA și aliații lor), ci va fi una mult mai complexă și mai periculoasă și cu șanse mici de a se ajunge la un acord precum cel semnat de Reagan și Gorbaciov. Chiar dacă Rusia ar fi de acord cu semnarea unui nou acord de tipul INF, SUA nu ar putea să facă același lucru din cauza pericolului reprezentat de China la adresa supremației sale geopolitice. Cu alte cuvinte, este un cerc vicios din care nu se poate ieși chiar dacă s-ar dori acest lucru. Ar mai trebui spus că armele SUA excelează prin aportul inteligenței artificiale (AI), cele ale Rusiei sunt superioare la capitolele fiabilitate și anduranță. Nu ar trebui să ne surprindă dacă China va veni cu o surpriză majoră la acest capitol.

Succesul Operațiunii „Spider’s Web” întreprinsă de militarii ucraineni atrage atenția specialiștilor militari asupra rolului pe care îl pot avea dronele în atacarea unor obiective strategice inamice, în cazul acesta atacarea unei baze aeriene din adâncimea teritoriului Rusiei unde se aflau dispuse bombardiere strategice. Acțiunea, în sine este o noutate militară și cu certitudine va face obiectul multor analize din partea specialiștilor militari. Apariția dronelor ca arme de luptă redutabilă dezechilibrează oarecum balanța dintre costuri și eficiență. Dronele sunt sisteme ieftine, cu configurație adaptată la misiunea de îndeplinit, fără echipaj uman la bord, care pot acționa fie dirijate de la distanță de un operator, fie independent, situație în care pot ataca individual sau în roiuri diferite tipuri de ținte. Pagubele produse inamicului pot fi de milioane sau miliarde de dolari (se

estimează că Rusia a suferit pierderi în valoare de 3 miliarde dolari, iar timpul de completare a flotei de bombardiere strategice ar fi de aproximativ 5 ani).

Armata rusă ia în considerare crearea unei structuri militare separate, de operatori de sisteme fără pilot. În acest mod, potrivit unui nou raport al Institutului pentru studiul războiului (ISW), ministerul rus al apărării încearcă să ajungă din urmă forțele ucrainene pentru sisteme fără pilot, create în februarie 2024.

Analiștii notează că, în timpul unei vizite în Kazahstan, la 28 noiembrie 2024, președintele rus, Vladimir Putin, a declarat în cadrul unei conferințe de presă că „Ministerul rus al Apărării și Statul Major examinează posibilitatea creării unei structuri militare de sisteme fără pilot în cadrul forțelor armate ruse și a subliniat că dronele sunt unul dintre cei mai importanți factori în război”. În același raport al ISW se precizează, dând ca sursă un blogger asociat cu Forțele Aeropurtate Ruse, că „unitățile de drone rusești operează în prezent în mod neoficial ca parte a altor unități militare rusești și își îndeplinesc simultan obiectivele, cum ar fi desfășurarea de operațiuni de asalt”.

În august 2024, ministrul Belousov a aprobat crearea Centrului Rubicon pentru tehnologii avansate fără pilot pe baza unei unități de aviație fără pilot. Centrul Rubicon pare a fi o inițiativă pentru realizarea unei baze de pregătire a personalului ce deservește avioanele fără pilot și de a dezvolta dronele necesare pentru a crea un nou serviciu de sisteme fără pilot.

Președintele Putin l-a laudat pe ministrul rus al apărării, Andrei Belousov, numindu-l principalul om din spatele creării serviciului de sisteme fără pilot și un „ministru al apărării modern”. Analiztii notează că Belousov s-a confruntat recent cu o „reacție negativă semnificativă” din partea comunității ultranaționaliste de bloggeri militari din Rusia pentru că nu a răspuns în mod adecvat la numărul mare de operatori de drone și specialiști uciși în Ucraina. ISW este convins că „menționarea de către Putin a implicării lui Belousov poate fi o încercare de a-i reface imaginea în rândul ultranaționaliștilor și al personalului militar rus”.

Este de așteptat ca operațiunea „Spider’s Web” să impulsioneze acest proces, dar nu numai în Rusia, ci și în NATO, SUA, China și, în general, la toate nivelele de interes, pornind de la statele naționale până la organizațiile teroriste.

China, este pe cale de a deveni lider în tehnologia militară de vârf, obiectivul final fiind acela de a-și moderniza forțele armate până în anul 2035.

Pe măsură ce se pregătea pentru un al doilea mandat, Donald Trump primea același mesaj simplu de la toate cele 18 agenții de informații americane: Rusia poate provoca haos în Europa, dar China are mijloacele necesare pentru a organiza o provocare globală.

În ultimul deceniu, producția de nave de luptă, submarine, avioane, sisteme de apărare, rachete, sisteme terestre, nave spațiale și arme cibernetice a transformat China într-un competitor serios printre marile puteri militare ale lumii.

Beijingul și-a propus să-și modernizeze forțele armate până în 2035 și să le transforme în unele de talie mondială până în 2049. China și-a îmbunătățit eficacitatea armelor într-o asemenea măsură încât, în unele domenii, a egalat sau a depășit, deja, SUA, dar cu costuri mai mici, datorită rezervelor naturale proprii și forței ieftine de muncă.

Un lucru este însă clar. China are cea mai nouă tehnică militară din domeniul naval. Aproximativ 70% din navele de război ale marinei chineze sunt lansate la apă după 2010. Dacă ar fi să comparăm, SUA are doar un sfert din nave atât de noi. Mai mult, designul și calitatea materialelor folosite de chinezi sunt comparabile cu cele americane. De asemenea, Beijingul dezvoltă o serie de submarine cu propulsie hibridă, dar și o navă de asalt amfibie care va fi cea mai mare din lume și singura care va avea un sistem de lansare a dronelor.

Totuși, navele de război americane sunt mai mari și mai bine înarmate. Acestea aveau în 2004, în medie, 222 de celule care conțineau una sau mai multe rachete pentru o celulă deținută de China. Dar planul chinez ne arată că se lucrează intens pentru limitarea decalajului de putere de foc.

Forțele aeriene ale Chinei nu sunt probabil la fel de moderne ca cele ale armatelor din vest. Dar, China produce acum modele care se apropie de calibrul celor din țările NATO și are capacitatea de a realiza mai repede decât SUA avioane invizibile.

De departe cele mai vizibile progrese se văd în domeniul rachetelor hipersonice, care zboară și pot fi manevrate la o viteză de peste cinci ori mai mare decât cea a sunetului. Asemenea dotări au forțat țările NATO să își regândească strategiile de apărare. Analizând informațiile care apar în spațiul public, institutul australian de politică strategică susține că Beijingul s-a clasat pe primul loc în șase din cele șapte domenii esențiale legate de apărare: motoare de avioane avansate, drone și roboți militari, detectare și urmărire hipersonică, robotică avansată, sisteme autonome și sisteme de lansare spațială. America era în frunte doar în domeniul sateliților mici.

Comparând și banii alocați pentru apărare constatăm că statul chinez a cheltuit mai puțin de doi la sută din PIB-ul său pentru forțele armate, iar

SUA peste trei procente. În aceste calcule trebuie să ținem seama și de faptul că guvernul chinez de cele mai multe ori, ascunde cifrele exacte investite în apărare.

*F/A-18 Super Hornet
Sursă foto: US Air Force*

Forțele armate ale Chinei au însă și probleme. Este vorba de corupție, logistică inadecvată și o slabă interconectare între forțele terestre, marină și forțele aeriene. Chinei îi lipsește, de asemenea, experiența de luptă. De zeci de ani

țara nu a mai fost implicată într-un război.

Un raport al thinktank-ului american „Hudson Institute” sugerează că în cazul unui conflict militar între China și SUA în zona Asia-Pacific, militarii chinezi ar putea distruge sau neutraliza aviația americană și aliată ce ar acționa în zonă, cu mult mai puține lovituri decât ar fi necesar în sens invers. De asemenea, se analizează comparativ ritmul înalt în care China a priorizat consolidarea și extinderea bazelor sale aeriene din regiune față de SUA și aliații săi. Autorii raportului observă că Beijingul s-a mișcat mai rapid decât SUA pentru a-și consolida bazele aeriene și pentru a-și diversifica aeronavele de luptă din regiune, creând un dezechilibru în favoarea Chinei. Bazele aeriene americane sunt vulnerabile la atacuri într-un ipotetic conflict, cum ar fi spre exemplu un război în jurul Taiwanului.

Concret, raportul subliniază investițiile majore făcute de China pentru a-și apăra, extinde și fortifica” bazele aeriene. Totodată, numărul hangarelor pentru aeronave, menite să adăpostească aviația militară în caz de conflict, s-a dublat în ultimul deceniu. China a construit, de asemenea, noi piste de rulare și zone de staționare pentru avioane. Toate aceste eforturi oferă armatei chineze mai multe locuri protejate de unde să lanseze aeronave de luptă într-un posibil conflict.

Capacitatea bazelor aeriene ale SUA, inclusiv cele ale aliaților din regiune, este la aproximativ o treime din cea a Chinei; fără Coreea de Sud, scade la un sfert, iar fără Filipine, ajunge la doar 15%. Se pare că și analiști de la „Business Insider” sunt de acord cu concluziile trase de „Hudson Institute”.

Pentagonul a documentat și el, în raportul anual din 2024, creșterea spectaculoasă a numărului de rachete stocate și lansatoare, inclusiv armele necesare pentru a lovi instalațiile americane din regiune. Imagini din satelit au documentat, de asemenea, ținte militare americane simulate, cum ar fi portavioane, considerate ca fiind ținte pentru rachete.

Credem că putem lua estimarea analiștilor de la „Hudston Institute” cu destulă rezervă deoarece lupta reală întotdeauna presupune numeroase surprize și schimbări de situație. Sunt foarte mulți factori ce trebuie evaluați cu atenție pornind de la depărtarea bazei față de teatrul de operații, alianțele realizate, pregătirea militarilor, calitatea sistemelor de armamente, până la condițiile meteorologice pe timpul confruntării. Un război știi când îl începi, dar nu poți ști când și cum îl termini.

Potrivit Raportului anual de evaluare a amenințărilor realizat de comunitatea de informații a SUA, publicat înainte de audierea în fața Comisiei de informații a Senatului a șefilor serviciilor de spionaj, se afirmă că Armata Populară de Eliberare a Chinei a planificat, cel mai probabil, să utilizeze modele lingvistice de mari dimensiuni pentru a crea știri false, a imita vocile personalităților politice și a activa rețele de atac. „Armata Chinei dispune de capacități avansate, inclusiv arme hipersonice, avioane invizibile (stealth), submarine avansate, mijloace de război spațial și cibernetic puternice și un arsenal mai mare de arme nucleare”, a confirmat în fața Comisiei directorul Serviciilor Naționale de Informații, Tulsi Gabbard. Ea a catalogat Beijingul drept „cel mai capabil concurent strategic al Washingtonului”. China rămâne principala amenințare militară și cibernetică la adresa Statelor Unite. Aceasta are capacitatea de a lovi Statele Unite cu arme convenționale, de a compromite infrastructura americană prin atacuri cibernetice și de a viza instalațiile sale spațiale. Beijingul urmărește, de asemenea, să înlăture Statele Unite din poziția de principală putere în domeniul inteligenței artificiale până în 2030.

În ceea ce privește Rusia, aceasta, împreună cu Iranul, Coreea de Nord și China, încearcă să provoace SUA prin campanii deliberate pentru a obține un avantaj. Războiul ruso-ucrainean le oferă o multitudine de lecții în ceea ce privește lupta împotriva armelor și a serviciilor secrete occidentale într-un război pe scară largă, se mai arată în raport. China vrea să ajungă cea mai influentă putere AI din lume și cu siguranță are o strategie la nivel național complexă, menită ca până în 2030 să înlocuiască Statele Unite ca cea mai influentă putere AI din lume.

La prezentarea raportului, Tulsi Gabbard a declarat că un alt obiectiv pe termen lung al Chinei este extinderea accesului la resursele naturale ale Groenlandei și utilizarea acesteia ca un „punct de sprijin strategic” în Arctica.

Ministerul chinez de Externe a reacționat la raport, declarând că „sfătuiește SUA să nu folosească propria logică hegemonică pentru a caracteriza China și să nu folosească gândirea învechită a Războiului Rece pentru a vedea relațiile China-SUA”. Ministerul îndeamnă Washingtonul să

înceteze „tolerarea și sprijinirea activităților separatiste pentru independența Taiwanului”.

BIBLIOGRAFIE:

1. Asia Times, Gabriel Honrada, 07.09.2024;
2. Asia Times, Gabriel Honrada, 12.01.2025;
3. DefenseNews, Benjamin Jensen, 16.01.2025;
4. DefenseNews, Courtney Alban, 19.12.2024;
5. The Conversation, 06.06.2025 – Golden Dome.

O DRONĂ NAVALĂ UCRAINEANĂ A DOBORÂT UN AVION DE LUPTĂ RUSESC „Su-30”

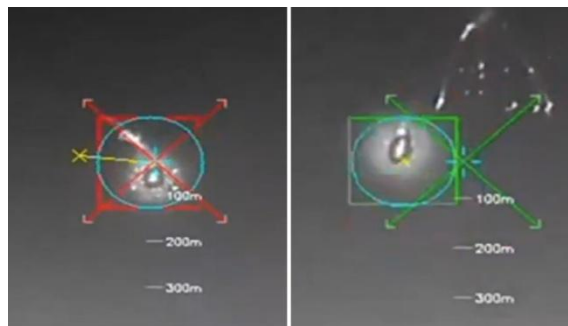
Gl. bg. (rtr.) Dan NICULESCU

O dronă navală ucraineană a doborât deasupra Mării Negre un avion de luptă rusesc „Su-30” Flanker în valoare de 50 de milioane de dolari. Acțiunea este descrisă ca fiind o premieră mondială și un succes al informațiilor primite de Kiev de la aliații săi occidentali. Direcția de informații militare a Ucrainei, GUR, a publicat un videoclip despre ceea ce a numit o operațiune fără precedent efectuată în apropierea portului rusesc Novorossiisk, utilizând o dronă maritimă „Magura V5” echipată cu două rachete antiaeriene „Sea Dragon” sau AA-12 Archer. Aceste rachete cu ghidare în infraroșu au fost concepute pentru lansare de pe aeronave, dar au fost adaptate de Ucraina pentru utilizare de pe sol și de pe mare. Când sunt lansate de pe avioane fără pilot sunt numite „Sea Dragon”. Marea Britanie a asistat și ea la adaptarea pentru utilizare terestră, prin sistemul numit „Gravehawk”.

Afirmațiile Ucrainei nu au fost verificate în mod independent, iar publicația *Newsweek* a contactat Ministerul rus al Apărării pentru comentarii.

Indiferent de modul în care propaganda de război prezintă faptele, este de necontestat succesul militar ucrainean care, de altfel nu este singular. De la începutul invaziei rusești, Ucraina și-a dezvoltat propriile drone, folosite în atacuri spectaculoase în Marea Neagră, care au forțat conducerea Forțelor Navale ale Rusiei să se retragă de la baza sa principală din Crimeea. Anterior, Ucraina a folosit drone navale pentru a doborî două

elicoptere rusești Mi-8, pe 31 decembrie 2024, într-un atac considerat atunci prima lovitură navală asupra unor ținte aeriene. Atacul cu dronă asupra unui avion de luptă rusesc marchează o nouă amenințare pentru Moscova, dar și o premieră în lupta mare-aer. Pentru executarea

cu succes al acestei acțiuni Grupul 13 GUR a cooperat cu forțe ale Serviciile Speciale ale Ucrainei (SBU) și cu forțele de apărare ucrainene.

Captura de ecran dintr-un clip postat de serviciile de informații ucrainene arată imaginea sistemului de angajare a țintelor al unei drone navale

RACHETE CHINEZEȘTI

Col. (rtr.) dr. ing. Ion EPURE

În ultima vreme rețelele sociale din China sunt invadate cu articole și păreri în legătură cu dezvoltarea unei noi rachete aer-aer cu rază foarte lungă de acțiune, despre care se spune că este de două ori mai puternică decât PL-17 care are o rază de acțiune de 400 km.

Într-adevăr, potrivit unor informații publicate în revistele științifice chineze, această nouă rachetă, denumită PL-XX, cu o rază de acțiune de până la 800 km și viteză hipersonică, constituie o amenințare formidabilă în special pentru aviația de sprijin americană (avioane cisternă pentru realimentare în aer, AWAKS, etc).

O scurtă istorie a rachetelor aer-aer chineze moderne

Multe echipamente militare chinezești, în special cele din domeniul rachetelor aer-aer dezvoltate din anii '60 până în anii 2000, au fost în mare măsură influențate de modelele sovietice sau rusești. Ulterior, Beijing-ul și-a găsit inspirația, timp de aproape patruzeci de ani, în Occident, chiar dacă, în același timp, avioanele de luptă chineze erau echipate și cu rachete sovietice.

De la PL-2 la PL-9, China s-a inspirat din modelele americane, franceze și israeliene pentru a dobândi abilitățile necesare pentru construcția de rachete aer-aer.

Trebuie spus că aventura rachetelor aer-aer chinezești a început cu o oarecare întârziere, în comparație cu cele ale Statele Unite, Uniunea Sovietică și ale statelor europene. Într-adevăr, abia în 1958 Armata de Eliberare a Chinei (PLA) a reușit să pună mâna pe o rachetă americană AIM-9B Sidewinder, când un avion J-5 s-a întors la bază cu o rachetă taiwaneză neexplodată, blocată în duză.

Multe dintre rachetele aer-aer de prima generație ale Chinei, cum ar fi PL-1 și PL-5, au fost derivate din modelele occidentale. Ingineria inversă folosită de chinezi, aplicată rachetelor cu rază scurtă de acțiune, ghidate în infraroșu, a dus la proiectarea și realizarea rachetei PL-2, prima rachetă aer-aer proiectată și fabricată în China. Ulterior aceasta a fost înlocuită cu PL-5, care a încorporat elemente de inginerie inversă ale modelelor sovietice „AA2” și american „AIM-9 Sidewinder”.

La scurt timp după aceea, Beijingul a aplicat aceeași strategie pentru a dezvolta PL-4, o rachetă semiactivă, ghidată de radar, inspirată de rachetele

americane „AIM-7 Sparrow” găsite în Vietnam. Cu toate acestea, evoluțiile au durat atât de mult încât în 1984 China a anulat programul de rachete aer-aer deoarece a fost considerat învechit în comparație cu modelele produse în Rusia și occident (AIM-120, R-77 și a Super 530D).

La mijlocul anilor '80, Beijingul a început să dezvolte PL-7, bazat pe racheta franceză „Matra R550 Magic”, PL-8, bazat pe racheta israeliană „Python-3” și PL-9, care folosea corpul rachetei PL-8 și integra un sistem de orientare, propulsie și control, de data aceasta în întregime fabricate de chinezi. Variantele următoare, PL-10, PL-12 și PL-15 practic ajung din urmă tehnologia occidentală și rusă.

Dezvoltarea noii generații de rachete aer-aer chinezești a început la sfârșitul anilor '90 odată cu lansarea programelor PL-10, o rachetă aer-aer cu rază scurtă de acțiune, cu ghidare în infraroșu, comparabilă cu evoluțiile recente ale rachetelor Sidewinder și R-72, și cu cea a PL-12, o rachetă cu rază medie de acțiune R-77 și racheta americană R-120 R-XNUMX AM.

Aceste rachete formează acum cea mai mare parte a arsenalului aer-aer al forțelor aeriene și navale chineze (avioanele de luptă J-10, J-11, J-15, J-16 și J-20) și sunt considerate echivalentele modelele occidentale sau rusești în ceea ce privește performanțele lor.

Avion J-16 al Forțelor Aeriene Chineze, înarmate cu o rachetă PL-17 (aripa stângă), patru rachete PL-15 (celula între motoare și sub motoare), o rachetă PL-12 (aripa dreaptă) și patru rachete aer-aer cu rază scurtă de acțiune PL-4 (aripi exterioare).

BIBLIOGRAFIE

China-Arms, 07.12.2023;
Pakistan Defence Forum, You Tube, 29.02.2024;
Eurasia Times, 04.12.2024.

PREZENTARE DE CARTE

KGB – DGSE

Doi spioni față în față

*Serghei Jirnov și François Waroux
în dialog cu Martin Leprince*

Cartea, din punct de vedere al formatului, structurii și chiar al conținutului este o apariție inedită. Despre spionaj și contraspionaj, mai ales din perioada Războiului Rece, s-au scris zeci de mii de lucrări care încearcă să aducă în fața cititorului pasionat aspecte spectaculoase despre aceste subiecte. Spionajul, indiferent de epocă, a reprezentat întotdeauna un subiect învăluit în mister, spectaculos, plin de surprize, de întâmplări extraordinare.

Cartea de față are o particularitate unică în felul ei. Este vorba de doi foști spioni, unul rus făcând parte din fostul KGB și unul francez aparținând DGSE – Direcția Generală de Securitate Externă din Franța. Amândoi sunt intervievați față în față, fiindu-le puse aceleași întrebări la care se străduiesc să răspundă cât mai sincer și cât mai pe înțelesul cititorului.

În această manieră nemaîntâlnită până acum, acest volum de mică întindere, are doar 200 de pagini, pune în fața cititorului mărturiile celor doi spioni care s-au confruntat de-a lungul Războiului Rece.

Serghei Jirnov este ofițerul sovietic intrat în KGB în anul 1984. Acesta a activat ca ofițer superior în cadrul celebrei direcții a „clandestinelor”, structură care dispunea de oameni „adânc acoperiți”, despre care nu cunoșteau prea multe date nici măcar de către cadrele cu funcții de răspundere din KGB. Sub o acoperire perfectă, Jirnov frecventează în Franța cursurile Școlii Naționale de Administrație. După ani buni de misiuni încununate de succes cade în dizgrația conducerii KGB, fiind acuzat că ar fi divulgat secrete de stat. În anul 2001 a primit azil politic în Franța.

A scris mai multe cărți, dintre care cele mai importante sunt „Prigonit de KGB” (2019), „Angrenajul” (2022), „Escalada” (2023) și „Cei mai răi prieteni” (2024).

Ofițerul francez este François Waroux care se prezintă ca „ofițer de caz”, ceea ce, în limbaj profesional este foarte aproape de semnificația

„clandestinului” Jirnov. Este specialist în spionaj industrial și a desfășurat nenumărate misiuni în străinătate, marea lor majoritate în scopul furtului de tehnologie, după cum singur recunoaște pe parcursul interviului. După pensionare, Waroux a fost ales primar într-un sat din Dordogne. A scris o singură carte intitulată „James Bond nu există”.

Pe parcursul interviului, luat de un om care are cunoștințe vaste din domeniul activității de spionaj, cei doi foști inamici, în prezent cetățeni ai aceleiași Republici Franceze, răspund la o serie de întrebări pe care doar am să le înșir în continuare, lăsându-vă plăcerea de a face cunoștință cu unele aspecte inedite și spectaculoase din activitatea de spionaj: cum au ajuns spioni și de ce spioni; modul de recrutare și formare; realitățile funcției; tehnici și metode de acțiune; falsele mituri; credința în sistem; personajele din spatele spionilor și dacă lumea mai are nevoie de spionaj.

Am să încerc să avertizez cititorul despre câteva aspecte de care să țină cont în interpretarea răspunsurilor celor doi spioni.

În primul rând, este dificilă comparația dintre puternicul KGB, care în acea epocă avea 420.000 de ofițeri de carieră și care întruchipa, de unul singur, întreaga comunitate sovietică de informații și „micul DGSE”.

În al doilea rând, regimul sovietic s-a prăbușit la începutul anilor '90, chiar dacă puternicul KGB câștigase bătălia în domeniul informațiilor în Uniunea Sovietică. Dar se vede că puterea serviciului nu a salvat URSS de la dispariție. Apoi, este prima dată când se publică o carte de dialoguri între doi foști membri ai celor două servicii rivale, totuși. Mai mult, pe cei doi ofițeri îi separă o diferență de 20 de ani, cel mai în vârstă fiind cel francez. Mai trebuie menționat că pe timpul Războiului Rece, DGSE francez dispunea de oameni în toate țările socialiste, amândoi furând secrete atât de la țările inamice, cât și de la cele aliatae.

Nu trebuie uitat că Uniunea Sovietică se lansase în perioada sa de glorie într-un război ideologic împotriva lumii întregi și că KGB-ul își utiliza activitățile de spionaj în străinătate ca pe un element de bază al luptei sale ideologice, în timp ce Franța se concentra pe informațiile economice, neutilizându-le pe cele politice decât cu scopul de a-și menține poziția în jocul diplomatic, „însă fără a încerca să bulverseze ordinea mondială”.

Gl.mr. (rtr.) prof. univ.dr. Gheorghe NICOLAESCU

Tipar digital realizat la Tipografia **pim**
Iași, Șoseaua Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 109, 700497
Tel.: 0730.086.676, 0732.430.407;
Fax: 0332.440.715
E-mail: editura@pimcopy.ro, editura.pim@gmail.com
www.pimcopy.ro